

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25: MJU8

Livsmedelspolitik

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, främst med hänvisning till pågående utredningsarbete och åtgärder som redan har vidtagits. Motionsyrkandena handlar bl.a. om information om och märkning av livsmedel, livsmedelskontroll, självförsörjning, krisberedskap, livsmedelspriser, konkurrens samt otillbörliga handelsmetoder inom livsmedelskedjan.

I betänkandet finns 28 reservationer (S, SD, V, C, MP) och ett särskilt yttrande (SD).

Behandlade förslag

Ett åttiotal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2024/25.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	9
Ärendet och dess beredning.....	9
Utskottets överväganden.....	10
Märkning, information och rekommendationer	10
Förvaring av livsmedel och livsmedels hållbarhet	23
Livsmedelskontroll	28
Självförsörjning och krisberedskap	38
Konkurrens, regelförenkling och konsumentskydd i livsmedelskedjan	47
Övriga livsmedelspolitiska frågor	62
Reservationer	66
1. Ursprungsmärkning av animaliska produkter, punkt 1 (SD)	66
2. Ursprungsmärkning av animaliska produkter, punkt 1 (C).....	66
3. Information på restauranger och i offentliga kök om livsmedels ursprung m.m., punkt 2 (S).....	67
4. Information på restauranger och i offentliga kök om livsmedels ursprung m.m., punkt 2 (MP)	68
5. Kost- och näringsrekommendationer, punkt 3 (SD)	69
6. Kost- och näringsrekommendationer, punkt 3 (MP)	69
7. Information om och märkning av livsmedel i övrigt, punkt 4 (SD).....	70
8. Bästföredatum och livsmedels hållbarhet, punkt 5 (SD)	71
9. Bästföredatum och livsmedels hållbarhet, punkt 5 (C).....	72
10. Temperaturkrav och kontaktmaterial, punkt 6 (SD)	72
11. Kontroll och tillsyn, punkt 7 (S)	73
12. Åtgärder för att stävja livsmedelsbedrägerier, punkt 8 (SD)	74
13. Åtgärder för att stävja livsmedelsbedrägerier, punkt 8 (C).....	74
14. Provtagning av och gränsvärden för PFAS m.m. i livsmedel, punkt 9 (MP)	75
15. Krisberedskap och stärkt självförsörjning av livsmedel, punkt 10 (S).....	76
16. Krisberedskap och stärkt självförsörjning av livsmedel, punkt 10 (MP)	77
17. Sifferfatta mål för självförsörjning av livsmedel, punkt 11 (V, C, MP).....	77
18. Tillgången till säkert dricksvatten, punkt 12 (C)	78
19. Tillgången till säkert dricksvatten, punkt 12 (MP)	78
20. Livsmedelspriser, konkurrens och otillbörliga handelsmetoder, punkt 13 (S)	79
21. Livsmedelspriser, konkurrens och otillbörliga handelsmetoder, punkt 13 (V)	80
22. Innovation och mathantverk, punkt 14 (SD).....	81
23. Innovation och mathantverk, punkt 14 (C)	82
24. Gårdsförsäljning och försäljning direkt till konsument, punkt 15 (S)...	82
25. Gårdsförsäljning och försäljning direkt till konsument, punkt 15 (SD)	83
26. Gårdsförsäljning och försäljning direkt till konsument, punkt 15 (C)	84

27. Konsumtion och certifiering av ekologiska livsmedel, punkt 16 (SD)	85
28. Åtgärder från statens sida för att främja livsmedel som producerats i Sverige, punkt 17 (SD)	85
Särskilt yttrande	87
Krisberedskap och stärkt självförsörjning av livsmedel, punkt 10 (SD)	87
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	88
Motioner från allmänna motionstiden 2024/25	88

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Märkning, information och rekommendationer

1. Ursprungsmärkning av animaliska produkter

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 7,

2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 34 i denna del och

2024/25:2990 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD) yrkande 4.

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (C)

2. Information på restauranger och i offentliga kök om livsmedels ursprung m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1384 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 2,

2024/25:2990 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD) yrkande 3,

2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 80 och 86,

2024/25:3071 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 5 och

2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 22.

Reservation 3 (S)

Reservation 4 (MP)

3. Kost- och näringsrekommendationer

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 63,

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 192,

2024/25:2990 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD) yrkande 11 och

2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 84 och 85.

Reservation 5 (SD)

Reservation 6 (MP)

4. Information om och märkning av livsmedel i övrigt

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:413 av Markus Wiechel (SD),

2024/25:750 av Magnus Manhammar (S),

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 9,

2024/25:1384 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 1,

2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 70,

2024/25:2990 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD)
yrkandena 5–10,

2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 79 och

2024/25:3142 av Marie-Louise Hänel Sandström (M).

Reservation 7 (SD)

Förvaring av livsmedel och livsmedels hållbarhet

5. Bästföredatum och livsmedels hållbarhet

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1398 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 2 och

2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 34 i denna del.

Reservation 8 (SD)

Reservation 9 (C)

6. Temperaturkrav och kontaktmaterial

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 2 och

2024/25:2990 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD)
yrkandena 12 och 13.

Reservation 10 (SD)

Livsmedelskontroll

7. Kontroll och tillsyn

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1119 av Marlène Lund Kopparklint (M),

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 13 och

2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkandena 25 och 26.

Reservation 11 (S)

8. Åtgärder för att stävja livsmedelsbedrägerier

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1202 av Niels Paarup-Petersen (C),

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 10 och 11 samt

2024/25:2953 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkandena 18 och 19.

Reservation 12 (SD)

Reservation 13 (C)

9. Provtagning av och gränsvärden för PFAS m.m. i livsmedel

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:415 av Markus Wiechel (SD),

2024/25:873 av Magnus Manhammar (S) och

2024/25:1314 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 3–5.

Reservation 14 (MP)

*Självförsörjning och krisberedskap***10. Krisberedskap och stärkt självförsörjning av livsmedel**

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:202 av Gudrun Brunegård (KD) yrkande 4,

2024/25:1001 av Rickard Nordin (C) yrkande 1,

2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 9,

2024/25:2695 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2024/25:2763 av Sten Bergheden (M),

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 29 och

2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 27.

Reservation 15 (S)

Reservation 16 (MP)

11. Siffersatta mål för självförsörjning av livsmedel

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:20 av Dan Hovskär (KD),

2024/25:554 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 11,

2024/25:1927 av Kajsa Fredholm m.fl. (V) yrkande 1,

2024/25:2955 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 38 och

2024/25:3071 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 12.

Reservation 17 (V, C, MP)

12. Tillgången till säkert dricksvatten

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:2627 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 22 och

2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 53.

Reservation 18 (C)

Reservation 19 (MP)

*Konkurrens, regelförenkling och konsumentskydd i livsmedelskedjan***13. Livsmedelspriser, konkurrens och otillbörliga handelsmetoder**

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1927 av Kajsa Fredholm m.fl. (V) yrkande 11 och

2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkandena 15, 16, 18 och 21.

Reservation 20 (S)

Reservation 21 (V)

14. Innovation och mathantverk

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 24,

2024/25:2421 av Saila Quicklund (M) och

2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 52.

Reservation 22 (SD)

*Reservation 23 (C)***15. Gårdsförsäljning och försäljning direkt till konsument**

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:499 av Martina Johansson (C) yrkande 4,
2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 21,
2024/25:1396 av Mattias Eriksson Falk m.fl. (SD) yrkande 29,
2024/25:1814 av Peter Ollén m.fl. (M) yrkande 2,
2024/25:2978 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 5,
2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 24.2 och
2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 55.

*Reservation 24 (S)**Reservation 25 (SD)**Reservation 26 (C)***16. Konsumtion och certifiering av ekologiska livsmedel**

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:889 av Magnus Manhammar (S) och
2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 19.

*Reservation 27 (SD)***17. Åtgärder från statens sida för att främja livsmedel som producerats i Sverige**

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 17 och
2024/25:1384 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) yrkande 3.

*Reservation 28 (SD)**Övriga livsmedelspolitiska frågor***18. Anpassade måltider i skolan**

Riksdagen avslår motion

2024/25:2990 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD)
yrkande 2.

19. Reglering av kosttillskott och energidrycker

Riksdagen avslår motionerna

2024/25:1269 av Arber Gashi m.fl. (S) och
2024/25:2426 av Saila Quicklund (M) yrkandena 1–4.

Stockholm den 11 februari 2025

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Emma Nohrén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Nohrén (MP), Kjell-Arne Ottosson (KD), Martin Kinnunen (SD), Anna-Caren Säterberg (S), John Widegren (M), Joakim Järrebring (S), Staffan Eklöf (SD), Malin Larsson (S), Helena Storckenfeldt (M), Mattias Eriksson Falk (SD), Jytte Guteland (S), Marlène Lund Kopparklint (M), Kajsa Fredholm (V), Victoria Tiblom (SD), Elin Nilsson (L), Anders Karlsson (C) och Björn Petersson (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I ärendet bereder utskottet ett åttiotal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2024/25. Motionsyrkandena handlar bl.a. om märkning av och rekommendationer om livsmedel, livsmedelskontroll, självförsörjning av livsmedel, krisberedskap, livsmedelspriser, konkurrens samt otillbörliga handelsmetoder inom livsmedelskedjan. Motionsyrkandena redovisas i bilagan.

Utskottets överväganden

Märkning, information och rekommendationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om märkning av och information om livsmedels ursprung, kost- och näringsrekommendationer samt åtgärder för att underlätta för konsumenter att göra hälsosamma livsmedelsval.

Jämför reservation 1 (SD), 2 (C), 3 (S), 4 (MP), 5 (SD), 6 (MP) och 7 (SD).

Motionerna

Ursprungsmärkning av animaliska produkter

I kommittémotion 2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 7 föreslås en obligatorisk ursprungsmärkning av kött. Den nuvarande ursprungsmärkningen är inte tillräcklig; alla animaliska produkter bör märkas med ursprung i varje led i produktionskedjan och mejeriprodukter ska också omfattas av obligatorisk märkning.

Likaså i partimotion 2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 34 i denna del anføres att regeringen i förhandlingar behöver verka för att ursprungsmärkning införs i hela EU. Enligt motionärerna är detta ett sätt att stärka den svenska konkurrenskraften.

I motion 2024/25:2990 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD) yrkande 4 föreslås att regeringen utreder en obligatorisk ursprungsmärkning av animaliska produkter i färdigrätter. Enligt motionärerna finns det goda skäl för en utredning, bl.a. att det förekommit felaktig märkning av kött i färdigrätter.

Information på restauranger och i offentliga kök om livsmedels ursprung m.m.

I kommittémotion 2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 22 anføres att regeringen bör säkerställa obligatorisk ursprungsmärkning av kött på restauranger. Motionärerna vill se mer svenskt och lokalproducerat på tallriken, och ett viktigt led i det arbetet är att ge konsumenterna möjlighet att göra medvetna val även på restaurang. Nu krävs det att regeringen levererar skarpa förslag som garanterar en obligatorisk ursprungsmärkning på restaurang.

Även i kommittémotion 2024/25:1384 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 2 föreslås att regeringen vidtar åtgärder för att införa ursprungsmärkning av huvudingrediensen i rätter på menyer. Det bör framgå av meny

vilket ursprung huvudingrediensen i maträtten har eftersom det kan ha avgörande betydelse för vilka restprodukter som kan förväntas och hur villkoren ser ut för de som producerat maten. Motionärerna framhåller att ursprungsmärkning bör införas för huvudingrediensen i allt som köps på restaurang, inte enbart kött. Förslag om krav på ursprungsinformation på restaurang har väckts även i motion 2024/25:2990 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD) yrkande 3.

Likaså i kommittémotion 2024/25:3071 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 5 anförs att det behöver införas ursprungsmärkning av kött- och animalieprodukter på restaurang och i storkök. Motionärerna påpekar att nästan allt färskt kött som handlas i butik är svenskt men att det omvända gäller i restaurangsektorn som ännu inte har en fungerande ursprungsmärkning.

I kommittémotion 2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 80 föreslås att man ser över hur drivkrafter kan utvecklas för restauranger att erbjuda mat med konceptet One Health som utgångspunkt. Ekologisk mat hittas undantagsvis och det är dyrt för restauranger att erbjuda det. Ansatsen One Health, som inkluderar djurhållning, miljö och klimat, behöver få ett större genomslag i politiken. Motionärerna tillägger i yrkande 86 att man även behöver se över hur en märkning av saltnivå i restaurangmat kan införas. Ökad information och medvetenhet om saltinnehåll och kopplingar till hälsa är av värde för både restauranger och konsumenter.

Kost- och näringsrekommendationer

Enligt kommittémotion 2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 63 bör regeringen se till att i de fall Livsmedelsverket antar näringsrekommendationer som innehåller miljöargument ska detta göras i samråd med Jordbruksverket. Motionärerna påpekar att de nya nordiska näringsrekommendationerna inkorporerar livsmedlens miljöpåverkan. När miljöargument infogas i näringsrekommendationer är det mycket viktigt att det görs med en god helhetssyn, vilket kan uppnås om Jordbruksverket involveras i processen.

Enligt kommittémotion 2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 192 bör regeringen ge Livsmedelsverket i uppdrag att hos allmänheten förankra de nordiska näringsrekommendationerna (NNR 2023) som beaktar miljö och klimat. Motionärerna framhåller att livsmedelskonsumtionen utgör en del av de konsumtionsbaserade utsläpp som kan minskas om konsumenterna får möjlighet att göra informerade val.

I kommittémotion 2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 84 anförs att Livsmedelsverket bör få ett uppdrag att bistå och leda det fortsatta arbetet om minskat saltintag. Motionärerna påpekar att saltintaget är i Sverige fortfarande högt trots en medvetenhet i branschen och att detta är en orsak till den matrelaterade ohälsan. Enligt samma motion yrkande 85 behöver regeringen även sätta upp mål för saltreduktion och ge i uppdrag åt Livsmedelsverket att stödja dagligvaruhandeln så att den uppnår dessa.

I motion 2024/25:2990 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD) yrkande 11 efterfrågas en översyn av rekommendationerna om dagligt näringsintag (RDI). Enligt motionärerna uppfattar många RDI på ett felaktigt sätt, och därför bör Livsmedelsverket och eventuella andra aktörer se över sina rekommendationer om näringsintag.

Information om och märkning av livsmedel i övrigt

Enligt kommittémotion 2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 9 bör regeringen verka inom EU för att få till stånd regler om livsmedelsmärkning som minskar risken för spridning av afrikansk svinpest. Eftersom en spridning får stora konsekvenser är det rimligt att i de länder där sjukdomen finns införa krav på informativ märkning på produkter av gris om vad man ska göra för att inte sprida smittan.

I kommittémotion 2024/25:1384 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås att Sverige inom EU ska verka för att innehållet i alkoholhaltiga drycker ska uppges på innehållsförteckningen. Konsumenter har rätt att veta innehållet i drycker, men för alkoholhaltiga produkter med högre alkoholhalt än 1,2 volymprocent krävs varken redovisning av ingredienser eller näringsdeklaration. Motionärerna anser att Sverige ska verka för att innehållet i alkoholhaltiga drycker redovisas.

Kommittémotion 2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 70 handlar om skyddad beteckning för svenska livsmedel och jordbruksprodukter.

Enligt kommittémotion 2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 79 behöver tillsatt socker i produkter synliggöras. Många äter betydligt mer socker än rekommendationerna och kostråden medger. Mängden tillsatt socker i livsmedel framgår inte i dagsläget, och regeringen bör återkomma i frågan.

På liknande sätt föreslås det i motion 2024/25:3142 av Marie-Louise Hänel Sandström (M) att regeringen ser över möjligheten att förtydliga innehållsdeklarationen på livsmedel. Särskilda innehåll som skulle behöva redovisas tydligare för att underlätta för konsumenten att fatta bra beslut för hälsan är t.ex. andelen socker och salt. Även i motion 2024/25:2990 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD) yrkandena 9 och 10 framhålls behovet av att regeringen utreder lagstiftning om livsmedelsmärkning när det gäller dels högsalthalt, dels tillsatt socker.

När det gäller palmolja tillägger motionärerna i yrkandena 5 och 6 att det behövs en översyn för minskad användning av palmolja respektive en tydlig märkning av produkter som innehåller höga halter av palmolja. Motionärerna tillägger i yrkande 7 att regeringen även bör se över skärpta regler för palmolja i barnmat samt utreda möjligheten till mer information till konsumenter om problemen med palmolja (yrkande 8). Motionärerna anför att palmoljan inte bara är hälsoskadlig för konsumenter utan dessutom framställs på ett sätt som drabbar naturen och djurlivet på ett negativt sätt.

I motion 2024/25:413 av Markus Wiechel (SD) anförts att man behöver se över möjligheten att förhindra vilseledande eller felaktig konsumentinformation om livsmedel. När det gäller klimatavtryck framhålls det i motion 2024/25:750 av Magnus Manhammar (S) att fler medlemsstater behöver studera förutsättningarna för att införa ett krav inom EU på att redovisa produkters klimatavtryck på förpackningen. Många konsumenter vill begränsa sitt klimatavtryck och då vore en bra märkning till hjälp.

Kompletterande uppgifter och tidigare beredning

Ursprungsmärkning av animaliska produkter

Generella bestämmelser om information och märkning som gäller alla livsmedel finns huvudsakligen i förordning (EU) 1169/2011 om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna (nedan livsmedelsinformationsförordningen). Dessa regler kompletteras av bestämmelser om information om ursprungsland i andra regelverk, bl.a. i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2014:4) om livsmedelsinformation. Enligt artikel 9.1 i livsmedelsinformationsförordningen är det obligatoriskt att ange bl.a. ingrediensförteckning, livsmedlets beteckning, datum för minsta hållbarhet eller sista förbrukningsdag samt i vissa fall uppgift om ursprungsland eller härkomstplats.

I fråga om ursprungsmärkning av animaliska produkter anges det i artikel 26.2 att uppgifter om ursprungsland eller härkomstplats är obligatoriska i de fall där underlåtenhet att lämna sådana uppgifter skulle kunna vilseleda konsumenterna i fråga om livsmedlets rätta ursprungsland eller härkomstplats, i synnerhet om den information som följer med livsmedlet eller etiketten som helhet annars skulle antyda att livsmedlet har ett annat ursprungsland eller en annan härkomstplats. Det gäller särskilt när annan information antyder att livsmedlet har ett annat ursprung än vad det egentligen har. Exempel på sådan annan information är livsmedlets beteckning, varumärke, logotyp, firmanamn, bilder och symboler som flaggor, vimplar eller andra nationella eller regionala kännetecken samt färgsättning av emballage och bakgrund vid presentation av livsmedlet.

För vissa livsmedel är det krav på obligatorisk ursprungsmärkning; detta gäller för t.ex. nötkött, gris, lamm, get, fågel, honung, frukt och grönsaker. Vid försäljning av fisk, skaldjur och blötdjur, t.ex. musslor, i butik ska det finnas information om varifrån produkten kommer, ursprungsland eller fångstzon.

Enligt artikel 44.1 b i förordningen får en medlemsstat nationellt föreskriva att ytterligare uppgifter ska vara obligatoriska att lämna för livsmedel som inte är färdigförpackade enligt vad som anges i artiklarna 9.1 och 10 i samma förordning. Sverige har föreskrivit att uppgifter om livsmedlets beteckning ska lämnas på kundens begäran. Det finns inget som hindrar att livsmedelsföretagare frivilligt ger information så länge påståendet är sant och inte anges på ett sådant sätt att det kan vilseleda konsumenten. Om en medlemsstat vill föreskriva om ytterligare obligatoriska uppgifter för vissa typer eller kategorier av livsmedel måste detta anmälas till kommissionen. Medlemsstaten ska i förväg

anmäla den planerade åtgärden och skälen för denna till kommissionen och de andra medlemsstaterna. Företagen själva kan välja att märka ett färdigförpackat livsmedel med frivilliga uppgifter, däribland frivilliga ursprungsmärkningar. Den frivilliga livsmedelsinformationen får inte vara oklar eller förvillande för konsumenten och ska i förekommande fall vara grundad på relevanta vetenskapliga uppgifter.

I Sverige används ett antal frivilliga ursprungsmärkningar, t.ex. Svensk Fågel, Från Sverige, Kött från Sverige och Mjolk från Sverige. Enligt Svensk-märkning AB fanns det i januari 2023 ca 220 anslutna företag som märkesanvändare och ca 12 000 produkter godkända för märkning.

I strategin Från jord till bord (COM(2020) 381 final) aviserade kommissionen att den avser att se över möjligheten att utöka bestämmelserna om obligatorisk ursprungsmärkning. Syftet med revideringen är att göra det lättare för konsumenterna att hitta hälsosamma och hållbara livsmedel samt att minska matsvinnet. Förslaget till revidering av livsmedelsinformationsförordningen aviserades till det sista kvartalet 2022 men har ännu inte lagts fram.

Den 25 november 2024 offentliggjorde Europeiska revisionsrätten den särskilda rapporten 23/2024 EU:s livsmedelsmärkning – konsumenterna riskerar att gå vilse i en snårskog av märkningar. Revisorerna varnar för att konsumenterna riskerar att gå vilse bland alla märkningar; livsmedelsmärkningen ska hjälpa människor att fatta välgrundade beslut när de handlar mat men enligt revisorerna möts Europas konsumenter av allt fler påståenden, logotyper, reklamfraser, märkningar och klassificeringar som inte bara kan vara förvirrande utan också vilseledande. Revisionsrätten konstaterar att EU-rätten innehåller bestämmelser om väsentlig information som ska ingå i livsmedelsmärkningen, men att sju av elva planerade uppdateringar inte har slutförts. Medlemsstaterna har tagit olika initiativ för att kompensera för några av de delar som saknas i EU:s ramverk. Detta begränsar konsumenternas möjligheter att göra välgrundade val och leder till ojämlikhet i konsumenternas tillgång till viss livsmedelsrelaterad information i EU. Därför rekommenderar revisionsrätten kommissionen att

- åtgärda luckorna i EU:s rättsliga ram för livsmedelsmärkning
- öka insatserna för att analysera märkningspraxis
- övervaka konsumenternas förväntningar och vidta åtgärder för att förbättra deras förståelse av livsmedelsmärkningen
- stärka medlemsstaternas kontroller av frivilliga märkningar och detaljhandeln på nätet
- förbättra rapporteringen om livsmedelsmärkning.

Den 30 januari 2024 anförde landsbygdsminister Peter Kullgren som svar på interpellation 2023/24:358 bl.a. följande:

Jag vill börja med att säga att regeringen tycker att det är viktigt att möta det stora intresse som finns hos konsumenterna kring mat. Att få veta var maten kommer ifrån, hur djuren vuxit upp och var fisken fångats är viktigt för konsumenternas möjlighet att göra medvetna val. [...] Vi ser att

frivillig märkning om svenskt ursprung har funkat väldigt bra på färdigförpackade livsmedel som säljs i butik. Den märkningen har varit framgångsrik och finns i dag på en stor och kontinuerligt ökande mängd produkter.

Utskottet har behandlat förslag om krav på ursprungsmärkning för animaliska livsmedel tidigare under mandatperioden. I betänkande 2023/24: MJU9 Livsmedelspolitik framhöll utskottet följande:

Under föregående riksmöte behandlade utskottet förslag om att på olika sätt revidera reglerna för ursprungsmärkning av animaliska produkter. Då liksom nu vill utskottet understryka betydelsen av att informationen om livsmedel är begriplig och lättillgänglig så att konsumenten ges goda möjligheter att göra medvetna val. Utskottet noterar dels det EU-gemensamma regelverkets krav på ursprungsmärkning av vissa produkter, dels de frivilliga åtgärder som branschen själv har tagit initiativ till. I likhet med regeringen konstaterar utskottet att systemet med frivillig märkning om svenskt ursprung har varit framgångsrikt och att märkningen finns på en stor och kontinuerligt ökande mängd produkter.

Information på restauranger och i offentliga kök om livsmedels ursprung m.m.

Som redovisats ovan anges i den s.k. livsmedelsinformationsförordningen de allmänna reglerna för märkning av livsmedel inom unionen. Dessa regler kompletteras av bestämmelser om information om ursprungsland i andra regelverk. I livsmedelsinformationsförordningen anges vilken information som ska lämnas för livsmedel som inte är färdigförpackade, såsom livsmedel som serveras på restauranger eller i storhushåll. Enligt artikel 44.1 a i förordningen är en uppgift om allergena ingredienser en uppgift som alltid ska lämnas. Det finns i dag inga krav på obligatorisk ursprungsangivelse på livsmedel som tillhandahålls på restauranger eller i storhushåll.

Enligt artikel 44.1 b i förordningen får en medlemsstat nationellt föreskriva att ytterligare uppgifter ska vara obligatoriska att lämna för livsmedel som inte är färdigförpackade enligt vad som anges i artiklarna 9.1 och 10 i samma förordning. Sverige har föreskrivit att uppgifter om livsmedlets beteckning ska lämnas på kundens begäran. Det finns inga hinder för att livsmedelsföretagare frivilligt anger ursprung så länge påståendet är sant och inte anges på ett sådant sätt att det kan vilseleda konsumenten. Som också redovisats ovan krävs en anmälan till kommissionen och medlemsstaterna om ett land avser att anta nationella bestämmelser om ytterligare krav på ursprungsmärkning (artikel 45 i livsmedelsinformationsförordningen).

I april 2024 fick Livsmedelsverket i uppdrag att ta fram de föreskrifter som är nödvändiga för att det ska vara obligatoriskt för restauranger och storhushåll att informera konsumenter om ursprungsland för färskt, kylt, fryst och malet kött av nöt, svin, får, get och fjäderfä som används som ingrediens i måltider som serveras på restauranger och i storhushåll. En utgångspunkt ska vara att den administrativa bördan för företagen, kommunerna och regionerna ska vara så liten som möjligt.

Uppdraget redovisades i juli 2024 och notifierades då även till kommissionen. Livsmedelsverket föreslår att det ska vara möjligt för restauranggäster att få veta var köttet som serveras kommer ifrån. Förslaget innebär att restauranger måste kunna informera gästerna om ursprungsland för kött från nöt, svin, får, get och fjäderfä. Samtidigt som det ska vara enkelt för restauranggästen att få information om köttets ursprung ska föreskrifterna vara enkla för företagen att följa. Restaurangens information till gästerna baseras därför på de uppgifter företaget redan i dag får från leverantören om djurets uppfödningsland eller köttets ursprung från tidigare led.

Den 19 november 2024 beslutade Livsmedelsverket om nya föreskrifter (LIVSFS 2024:11) om krav på ursprungsinformation för kött som serveras på restauranger och i annan storhushållsverksamhet. Föreskrifterna innebär krav på att uppgift om ursprungsland lämnas för nötkött och kött av svin, får, get och fjäderfä som har använts som en ingrediens på restauranger och i annan storhushållsverksamhet. Uppgiften om ursprungsland ska fastställas baserat på den information om köttets ursprung eller djurets uppfödelseland som enligt unionslagstiftningen ska erhållas från tidigare led, och ska tillhandahållas på sätt som anges i 10 §, dvs. på samma sätt som för allergener. För att Livsmedelsverket ska kunna utvärdera tillämpningen av bestämmelserna och följa utvecklingen av EU-lagstiftningen på området gäller föreskrifterna under en begränsad period. Föreskrifterna träder i kraft och ska börja tillämpas den 1 mars 2025 och upphör att gälla vid utgången av 2026.

Utskottet har behandlat förslag om krav på ursprungsinformation om kött på restaurang tidigare under mandatperioden. I betänkande 2023/24: MJU9 Livsmedelspolitik framhöll utskottet följande:

Utskottet kan inte nog framhålla betydelsen av att informationen om livsmedel och måltider är begriplig och lättillgänglig så att konsumenten ges goda möjligheter att göra medvetna val. Utskottet noterar i detta sammanhang dels det EU-gemensamma regelverket, dels de frivilliga åtgärder som branschen själv har tagit initiativ till, t.ex. när det gäller ursprungsmärkning av kött och andra animaliska produkter. Enligt utskottet kan det finnas goda skäl att utveckla märknings- och informationskraven, inte minst i fråga om var kött som serveras på restauranger och i andra storhushåll kommer ifrån.

I fråga om konsumtion och information om livsmedel utifrån konceptet One Health anför regeringen följande i klimathandlingsplanen (skr. 2023/24:97, s. 91):

Med det så kallade One Health-perspektivet, ett tvärsektoriellt perspektiv, kan hälsorisker orsakade av globala klimatförändringar hanteras gemensamt inom sektorerna folkhälsa, djurhälsa, livsmedel och miljö. Samverkan kring klimatanpassning förekommer redan nu inom One Health med fokus på hälsorisker som hotar människor och djur samt hur miljön påverkas av dessa. One Health ställer höga krav på samverkan transnationellt och behöver utvecklas vidare inom många områden, exempelvis livsmedelssäkerhet och försörjning samt i bekämpandet av zoonoser, samt infektioner och antibiotikaresistens.

Vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) bedrivs forskning inom livsmedelsproduktion och kopplingen till One Health. SLU Future One Health är en av universitetets fyra s.k. strategiska plattformar för stimulans av tvärvetenskaplig forskning och fokuserar på utbildning och samverkan för god hälsa och välfärd för djur och människor i hållbara ekosystem. Inom området är säkra livsmedel en central aspekt och till det kan SLU bidra med kunskap om hur livsmedelsburna smittämnen sprids.

Kost- och näringsrekommendationer

De nordiska näringsrekommendationerna (NNR) är ett samarbete mellan de nordiska länderna inom ramen för Nordiska ministerrådet. I rekommendationerna fastställs riktlinjer för kostsammansättning och rekommenderade intag av näringsämnen. Rekommendationerna baseras på ett vetenskapligt underlag, beskriver de matvanor som är bra för hälsan och används som underlag vid framtagandet av nationella kostråd. NNR uppdaterades senast i juni 2023 (NNR 2023). Förutom en uppdatering av NNR för energi, makro- och mikronäringsämnen samt livsmedelsgrupper omfattar NNR 2023 även analyser av klimat- och miljöaspekter av livsmedelskonsumtionen på övergripande nordisk nivå.

I juni 2023 fick Livsmedelsverket i uppdrag att

- göra en konsekvensanalys av hur de miljömässiga hållbarhetsaspekter som har integrerats i NNR 2023 kan påverka den svenska livsmedelsproduktionen och beskriva komplexiteten med dessa avvägningar mellan hälsa och miljö
- analysera vilka effekter de miljömässiga hållbarhetsaspekter som har integrerats i NNR 2023 skulle få om de direkt införlivas i de svenska kostråden när det gäller utsläppen av luftföroreningar och växthusgaser samt effekter för biologisk mångfald och djurvälfärd.

Den första delen av uppdraget redovisades våren 2024. Myndigheten bedömer att skillnaden mellan vad NNR 2023 rekommenderar ur hälso- och miljösynpunkt jämfört med ur enbart hälsosynpunkt är liten. Den livsmedelsgrupp där det finns en tydlig skillnad mellan rekommendationerna är rött kött. Myndigheten uppskattar dock att de troliga effekterna av att miljöaspekter integrerats i NNR är små, bl.a. eftersom stora beteendeförändringar inte kan förväntas som en följd av rekommendationer som isolerad åtgärd. För att få betydande konsumtionsförändringar krävs ytterligare åtgärder vid sidan av rekommendationer och kostråd.

När det gäller den del av uppdraget som rör uppdateringen av de svenska kostråden presenterade Livsmedelsverket ett förslag till nya kostråd i september 2024. Livsmedelsverkets förslag till kostråd innebär bl.a. en sänkt rekommenderad mängd rött kött från nuvarande nivå om inte mer än 500 gram i veckan till 350 gram i veckan, varav endast en liten andel bör vara chark-

produkter. Den 19 december 2024 beslutade regeringen om att ändra uppdraget enligt följande: Livsmedelsverket ska genomföra en fördjupad konsekvensanalys av hur det av myndigheten nu föreslagna svenska kostrådet om rött kött kan antas påverka folkhälsan, livsmedelsproduktionen, klimatet, den biologiska mångfalden och livsmedelsberedskapen. Det gäller enbart rådet för konsumtionen av rött kött och charkprodukter. Livsmedelsverket ska avvakta med att uppdatera kostråden till dess att uppdraget har redovisats, vilket ska ske senast den 30 april 2025.

Skälen för regeringens beslut är att information om nutrition och kost ska vara baserad på vetenskapliga underlag i fråga om hälsoaspekter, såsom NNR 2023, men de ska också ta hänsyn till de förutsättningar som finns nationellt, såsom att den svenska livsmedelsproduktionen behöver vara robust för att bidra till uppbyggnaden av en livsmedelsberedskap och därigenom stärka det civila försvaret i Sverige. Vidare finns ett mål som riksdagen antagit om att den svenska livsmedelsproduktionen ska öka. Enligt regeringen behöver myndighetens underlag kompletteras med en fördjupad analys som beaktar dessa centrala utgångspunkter.

I fråga om salt har Livsmedelsverket haft i uppdrag att under perioden 2020–2023 undersöka och skapa förutsättningar för en överenskommelse i livsmedelsbranschen om att sänka salt- och sockerhalten i livsmedel samt att ta fram kunskapsunderlag om hur intaget av energitäta och näringsfattiga livsmedel kan minska. Uppdraget slutredovisades i februari 2024. Livsmedelsverket bedömer att det finns en vilja bland producenter och handel att på frivillig väg sänka salt- och sockerhalten i livsmedel, och att det finns goda förutsättningar för frivilliga överenskommelser om salt- och sockersänkning. Ett antal branschorganisationer i producentledet har tagit fram en modell för hur frivilliga överenskommelser om salt och socker ska organiseras och genomföras i producentledet. Livsmedelsverket framhåller att en fördel med en modell för frivilliga överenskommelser är att branschen själv har ägarskap för utformning och uppföljning av överenskommelsen. Eftersom det ännu inte finns några mål för överenskommelserna går det dock inte att bedöma vilken effekt de kan få på befolkningens salt- och sockerintag.

När det gäller märkning av livsmedel för att tydliggöra salt- och sockerinnehåll syftar nyckelhålmärkningen till att underlätta för konsumenter att göra nyttigare val av livsmedel. För att ett företag ska få märka mat med nyckelhålet ska maten uppfylla vissa kriterier, bl.a. mindre socker och salt, mer fullkorn och fibrer och nyttigare fett. Nyckelhålet har även en central roll i den modell för frivilliga överenskommelser om salt- och sockersänkning, som branschföreträdare för de livsmedelsproducerande företagen tagit fram.

Parallellt med uppdraget ovan har Livsmedelsverket arbetat tillsammans med Folkhälsomyndigheten med att ta fram förslag på insatser för hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion. Även detta uppdrag redovisades i februari 2024. Myndigheterna föreslår sex delmål med de viktigaste förändringar på befolkningsnivå som behöver ske fram till 2035. I fråga om salt föreslås det

att saltintaget ska minska med 20 procent till 2035. Detta mål bör vara vägledande för de mål som sätts för såväl producentledets som dagligvaruhandels saltsänkingsarbete. Regeringen har även gett Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket i uppdrag att förbättra barns och ungas livsmedelskonsumtion med särskilt fokus på socioekonomiska skillnader. Uppdraget redovisades den 31 januari 2025. Enligt rapporten behöver barn och unga äta mer hälsosamt, och matmiljön behöver förändras så att det blir enklare. Myndigheterna föreslår ett antal åtgärder, bl.a. att regeringen utreder förutsättningarna för att begränsa marknadsföringen av ohälsosamma livsmedel som barn och unga exponeras för i alla mediekanaler. Redovisningen och förslagen bereds inom Regeringskansliet.

Utskottet har behandlat förslag om arbetet med de nordiska näringsrekommendationerna tidigare under mandatperioden. I betänkande 2023/24: MJU9 Livsmedelspolitik (s. 25) framhöll utskottet följande:

Utskottet noterar att de nordiska näringsrekommendationerna (NNR) är ett samarbete mellan de nordiska länderna inom ramen för Nordiska ministerrådet som fastställer riktlinjer för kostsammansättning och rekommenderade intag av näringsämnen. Utskottet påminner om att näringsrekommendationerna inte är kostråd. Det är upp till varje land att utforma egna kostråd utifrån de förhållanden som råder i landet, vilket innebär att våra svenska förhållanden vid animalie-, mjölk- och växtproduktion kan tas med i bedömningen vid utformandet av nationella kostråd. Utifrån detta ser utskottet inget skäl att förorda det förslag till åtgärd som väckts.

Information om och märkning av livsmedel i övrigt

När det gäller afrikansk svinpest finns det inga tilläggsbestämmelser för livsmedelsmärkning med syftet att minska riskerna för spridning. Arbetet med att utrota sjukdomen har inriktats på andra typer av bekämpningsåtgärder, bl.a. restriktionszoner, skalskydd runt avfallsanläggningar och information till allmänheten om hur man kan undvika spridning (jfr rådets förordning (EU) 2016/429).

För svenskt vidkommande har Jordbruksverket tagit fram en informationsfolder om hur människor kan riskera att sprida sjukdomen vidare via mat och vilka åtgärder som ska vidtas för att förhindra spridning via mat, t.ex. att vara noggrann med att aldrig lämna eller slänga matrester så att vildsvin eller grisar kan komma åt dem. Alla typer av charkvaror som innehåller kött från smittade grisar kan bära på virus.

När det gäller innehållsförteckning på alkoholhaltiga drycker är märkningsreglerna olika för olika kategorier av drycker, t.ex. vin producerat utanför EU, mousserande viner, spritdrycker över 15 volymprocent och alkoholdrycker på 1,2–15 volymprocent. Vissa livsmedel behöver inte, under vissa förutsättningar, ha en ingrediensförteckning (artikel 19.1 a–e i livsmedelsinformationsförordningen), t.ex. drycker med en alkoholhalt över 1,2 volymprocent. Om dryckerna innehåller allergena ingredienser och/eller sötningsmedel ska de ingredienserna alltid framgå av och framhävas i märkningen. Sedan december 2023 är det också obligatoriskt att märka vin och aromatiserade vinprodukter

med en ingrediensförteckning. All information måste vara tillgänglig att ta del av, men EU-bestämmelserna innebär att en del av informationen får anges elektroniskt, t.ex. via en QR-kod, med några undantag.

I EU finns ett system för att skydda unika kunskaper, traditioner och miljö- och jordbruksförhållanden genom att producenter av livsmedel och jordbruksprodukter som har ett tydligt geografiskt ursprung kan få produktnamnet skyddat, antingen som skyddad ursprungsbeteckning (SUB) eller som skyddad geografisk beteckning (SGB). Sedan sommaren 2024 omfattas ett tjugotal svenska jordbruksprodukter och livsmedel av EU:s kvalitetssystem. Enligt regeringen främjar de skyddade beteckningarna inte bara svenska jordbruks- och livsmedelsprodukter av hög kvalitet utan bidrar också till att bevara produktion och arbetstillfällen på landsbygden och stärka svensk livsmedelsproduktion och besöksnäring i regionerna.

I oktober 2023 antogs en ny förordning om skydd av geografiska beteckningar för hantverks- och industriprodukter ((EU) 2023/2411). Förutom att skapa ett immaterialrättsligt skydd för hantverks- och industriprodukter syftar förordningen också till att utvidga EU:s regelverk för skyddade beteckningar på livsmedel och jordbruksprodukter. Inom Regeringskansliet har det tagits fram en promemoria med förslag om en ny lag som ska komplettera förordningen om skydd av geografiska beteckningar för hantverks- och industriprodukter (Ds 2024:18). Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 december 2025. Regeringen har aviserat en proposition om skyddade beteckningar till hösten 2025.

Den 30 januari 2025 beslutade regeringen om en ändring i förordningen (2021:176) om avgifter för offentlig kontroll av livsmedel och vissa jordbruksprodukter som innebär att avgiften för handläggning av ansökningar om skyddade beteckningar tas bort. Genom att ta bort avgiften är förhoppningen att fler företag kommer ansöka om att få en skyddad beteckning registrerad och att fler produkter därmed kopplas till särskilda kvaliteter och att ursprung uppmärksammas. Enligt regeringen är detta ett viktigt bidrag till arbetet med livsmedelsstrategin.

När det gäller tydlighet i märkningen av socker, salt och palmolja innebär livsmedelsinformationsförordningen att vissa uppgifter listas på all färdigförpackad mat, bl.a. vilka ingredienser livsmedlet innehåller. Det ska även framgå om livsmedlet innehåller ämnen som kan orsaka allergi eller överkänslighet. Som redovisades ovan aviserade kommissionen i strategin Från jord till bord (COM(2020) 381 final) en revidering av livsmedelsinformationsförordningen, bl.a. för att skapa ett ramverk för märkning av hållbart producerade livsmedel och för att ge konsumenterna möjligheten att välja hälsosamma och hållbart producerade livsmedel. Något sådant förslag har ännu inte presenterats.

Våren 2024 antog EU:s lagstiftare ändringar i fyra av de s.k. frukostdirektiven vilket uppdaterar reglerna om sammansättning, märkning och namngivning av honung, fruktjuice, sylt och dehydratiserad mjölk. De ändrade reglerna innebär bl.a. att minsta frukthalt i sylt ökar och att det därmed blir mindre

socker i sylten. Syftet är att möta konsumenternas ökade intresse för mer hälsosamma livsmedel och ge dem möjlighet att göra medvetna val.

När det gäller vilseledande information till konsumenter presenterade kommissionen i november 2020 en strategi för konsumentpolitiken (COM(2020) 696). Strategin beskriver hur EU:s medborgare ska kunna använda sin konsumentmakt för en grön omställning. Dessutom kommer kommissionen att föreslå att företagen styrker sina miljöpåståenden med hjälp av metoder för produkters och organisationers miljöavtryck för att ge konsumenterna tillförlitlig miljöinformation.

Våren 2022 föreslog kommissionen en uppdatering av konsumentreglerna för att ge konsumenterna möjlighet att fatta informerade inköpsbeslut och därigenom bidra till en mer hållbar konsumtion (COM(2022) 143 final). Förslaget innehåller nya informationskrav på miljöpåståenden i marknadsföring. Förslaget antogs av EU:s lagstiftare i februari 2024 (direktiv (EU) 2024/825), och medlemsstaterna har två år på sig att genomföra direktivet i nationell rätt.

I fråga om märkning eller annan information om livsmedels klimatpåverkan har SLU tagit fram en s.k. mat-klimat-lista som ger beräkningar av växthusgasutsläpp för livsmedelskategorier. Tanken med mat-klimat-listan är att den ska användas för översiktliga beräkningar av växthusgasutsläpp från livsmedelskonsumtion från en verksamhet eller en viss typ av kosthållning. Rapportförfattaren framhåller att det ofta är komplicerat att beräkna utsläppen från ett enskilt livsmedel och att en beräkning kan vara osäker. Mat-klimat-listan behandlar endast miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan och ska inte användas som ensamt verktyg vid t.ex. kostplanering.

Riksmötet 2022/23 behandlade utskottet ett antal motionsförslag om olika åtgärder för att förbättra livsmedelsmärkningen, bl.a. om bättre möjligheter för konsumenter att göra hälsosamma val. Utskottet framhöll bl.a. följande (bet. 2022/23: MJU18, s. 21):

När det gäller livsmedelsmärkning i övrigt vill utskottet återigen framhålla betydelsen av att konsumenter ges möjligheten att göra medvetna val. I fråga om palmolja eller särskilda tillsatser påminner utskottet om de krav som redan finns om vilka uppgifter som ska listas på färdigförpackad mat.

— — —

I övrigt vill utskottet även i detta sammanhang påminna om det förslag till revidering av EU:s livsmedelsinformationsförordning som är att vänta inom kort. Utskottet tar fasta vid att kommissionen framhållit behovet av att förändra framsidesmärkningen på livsmedelsförpackningar för att göra det lättare för konsumenterna att välja hälsosamma och hållbara livsmedel.

Utskottets ställningstagande

Ursprungsmärkning av animaliska produkter inklusive information på restauranger och i offentliga kök om livsmedels ursprung m.m.

När det gäller animaliska produkters ursprung framhåller utskottet även i år betydelsen av att informationen om livsmedel och måltider är begriplig och

lättillgänglig så att konsumenten får goda möjligheter att göra medvetna val. Utskottet noterar i detta sammanhang dels det EU-gemensamma regelverket, dels de frivilliga åtgärder som branschen själv har tagit initiativ till, t.ex. när det gäller ursprungsmärkning av kött. Utskottet noterar även att det på EU-nivå aviserats en översyn av livsmedelsinformationsförordningen.

Utskottet har tidigare under mandatperioden påpekat att det finns goda skäl att utveckla de nationella märknings- och informationskraven, särskilt i fråga om kött som serveras på restaurang. Därför välkomnar utskottet att nya föreskrifter snart träder i kraft som innebär att restauranger och storköket måste kunna lämna uppgift om ursprungsland för nötkött och kött av svin, får, get och fjäderfä som har använts som en ingrediens. Utskottet ser särskilt positivt på att de nya reglerna gör det enkelt för restauranggästen att få information om köttets ursprung samtidigt som föreskrifterna är enkla att följa för företagaren.

Mot bakgrund av de åtgärder som nu har vidtagits ser utskottet inget skäl att förorda något av de förslag som väckts i motionerna 2024/25:1373 (SD) yrkande 7, 2024/25:2954 (C) yrkande 34 i denna del, 2024/25:1384 (SD) yrkande 2, 2024/25:2990 (SD) yrkande 3, 2024/25:3055 (MP) yrkandena 80 och 86, 2024/25:3071 (MP) yrkande 5, 2024/25:2990 (SD) yrkande 4 och 2024/25:3108 (S) yrkande 22. Yrkandena bör lämnas utan vidare åtgärd.

Kost- och näringsrekommendationer

Utskottet noterar att Livsmedelsverket ansvarar för att ta fram råd om mat och näring för att främja hälsosamma och hållbara matvanor. I likhet med regeringen anser utskottet att kostråd är viktiga även ur andra perspektiv, inte minst kopplingen mellan konsumtionen av kött och den långsiktiga livsmedelsförsörjningen. Utskottet konstaterar att Livsmedelsverket nyligen fått ett förnyat uppdrag att analysera kostråden om rött kött och charkprodukter och effekten på bl.a. svensk livsmedelsproduktion. Utskottet ser fram emot att ta del av den redovisning som analysen kommer att resultera i. I avvaktan på resultatet av det arbete som pågår avstyrks motion 2024/25:2990 (SD) yrkande 11.

När det gäller åtgärder för att förankra de nordiska näringsrekommendationerna i samhället påminner utskottet om att Livsmedelsverkets arbete med att ta fram kostråd grundar sig på NNR 2023. Därmed anser utskottet att motion 2024/25:2613 (MP) yrkande 192 i allt väsentligt redan är att betrakta som tillgodosett. Motionsyrkandet avstyrks.

När det gäller arbetet med att minska befolkningens intag av salt noterar utskottet att de ansvariga myndigheterna nyligen tagit fram ett nationellt mål om att saltintaget ska minska med 20 procent till 2035. Detta bör vara vägledande för de mål som sätts för såväl producentledets som dagligvaruhandelns saltsänkingsarbete. Mot denna bakgrund avstyrker utskottet motion 2024/25:3055 (MP) yrkandena 84 och 85. Likaså avstyrker utskottet motion 2024/25:1395 (SD) yrkande 63.

Information om och märkning av livsmedel i övrigt

När det gäller livsmedelsmärkning i övrigt vill utskottet återigen framhålla betydelsen av att konsumenter får möjlighet att göra medvetna och hälsosamma livsmedelsval. I fråga om socker, palmolja eller särskilda tillsatser påminner utskottet om de krav som redan finns på vilka uppgifter som ska listas på färdigförpackad mat. Utskottet vill även påpeka betydelsen av råd och rekommendationer för att uppmuntra hållbara matvanor och påminner om att det pågår ett arbete med att ta fram nya nationella kostråd. Utskottet avstyrker därmed de förslag på åtgärder som väckts i motionerna 2024/25:413 (SD), 2024/25:750 (S), 2024/25:1373 (SD) yrkande 9, 2024/25:1384 (SD) yrkande 1, 2024/25:1395 (SD) yrkande 70, 2024/25:2990 (SD) yrkandena 5–10, 2024/25:3055 (MP) yrkande 79 och 2024/25:3142 (M).

Förvaring av livsmedel och livsmedels hållbarhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om dels bästföredatum och livsmedels hållbarhet, dels temperaturkrav och kontaktmaterial.

Jämför reservation 8 (SD), 9 (C) och 10 (SD).

Motionerna

Bästföredatum och livsmedels hållbarhet

I kommittémotion 2024/25:1398 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 2 föreslås att regeringen utökar undantaget för särskilda livsmedel från EU:s förordning om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna avseende bästföredatum. Exempelvis hanteras svenska ägg kyllda, vilket gör att deras hållbarhet i praktiken är betydligt längre än det sista datum som EU tillåter. Detta medför att butiker varje år tvingas slänga ägg som är fullt ätliga.

I partimotion 2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 34 i denna del anförts att regeringen i förhandlingar behöver verka för att livsmedelsmärkningen bäst före ändras till ”minst hållbar till” samt för att se över användningen av bästföredatum så att de inte missbrukas. Bästföremärkningen kan upplevas som missvisande och är en orsak till matsvinn. Genom att ändra till ”minst hållbar till” understryker man att livsmedlet ofta håller en tid efter att datumet passerats. Datumgränser bör också ses över så att de inte är för korta i förhållande till hållbarheten.

Temperaturkrav och kontaktmaterial

I kommittémotion 2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 2 framhålls behovet av att regeringen utreder om det ska krävas lägre temperaturer för hantering av vissa livsmedel. Om producenterna valde en

lägre temperatur än de föreskrivna maxtemperaturerna skulle detta kunna medföra mindre förstörd mat och därigenom ett reducerat matsvinn.

I fråga om kontaktmaterial föreslås det i motion 2024/25:2990 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD) yrkandena 12 och 13 att regeringen ser över möjligheten dels till en ökad medvetenhet om riskerna med plast relaterat till förvaring och upphettning av mat, dels till en tydligare märkning av plastprodukter som inte bör användas i mikrovågsugn.

Kompletterande uppgifter och tidigare beredning

Bästföredatum och livsmedels hållbarhet

Livsmedelsinformationsförordningen reglerar datummärkning av livsmedel och förvaringsanvisningar. De flesta färdigförpackade livsmedel ska vara märkta med bästföredatum eller i vissa fall sista förbrukningsdag. Ett bästföredatum på en färdigförpackad kylvara är tillverkarens bedömning av hur länge varan i obruten förpackning har kvar de egenskaper varan normalt förknippas med, förutsatt att den förvarats på rätt sätt. Vissa undantag finns, t.ex. för färsk frukt och färska grönsaker, ättika och vinäger, koksalt och socker i fast form. Ordalydelsen och ordningen ”Bäst före [datum]” och ”Bäst före utgången av [datum]” får inte ändras. Däremot kan en producent förtydliga att ett livsmedel kan konsumeras efter bästföredagen genom att förklara det i en ny mening, t.ex. i anslutning till datummärkningen. Ett exempel är den frivilliga tilläggsmärkningen ”ofta bra efter”. En förutsättning är att övriga krav på frivillig information är uppfyllda; datummärkningen ska inte kunna missförstås.

En produkts hållbarhet beror på många faktorer, som hur och av vad produkten är tillverkad och hur den har förpackats och förvarats. Det är alltid den som är ansvarig för livsmedelsinformationen som ska avgöra vilken märkning som är lämplig att använda sig av. Med minsta hållbarhet menas den dag fram till vilken ett livsmedel som förvarats på lämpligt sätt har kvar de särskilda egenskaper som det normalt förknippas med. Datum för minsta hållbarhet ska anges med uttrycket bäst före. Livsmedel märkta med bästföredag ska hålla ytterligare en tid efter datumet om de förvaras på rätt sätt och i obruten förpackning. Det är säljarens ansvar att produkten är av fullgod kvalitet.

Det är tillåtet att använda en kompletterande frivillig tilläggsmärkning på färdigförpackade livsmedel för att upplysa konsumenterna om att livsmedlet ofta går bra att äta även efter att bästföredatumet har passerat. Då kan man genom att titta, lukta och smaka se om livsmedlet är som det brukar och därmed går bra att äta.

Hösten 2021 undersökte Livsmedelsverket om konsumenterna känner till ”bäst före” med tilläggsmärkningen ”ofta bra efter” och om tilläggsmärkningen kan bidra till minskat matsvinn. Undersökningen visade att ca 45 procent av de tillfrågade hade låg eller ingen kännedom om tilläggsmärkningen medan ca 50 procent kände till den. Efter att ha fått en beskrivning av vad märkningen innebär uppgav ca 80 procent att det är en bra märkning. De tillfrågade uppgav även att de skulle använda sina sinnen och titta, lukta och

smaka på maten innan de eventuellt slänger den om produkten är märkt med ”Bäst före – ofta bra efter”. Nästan alla i undersökningen, 91 procent, förstod att maten oftast går bra att äta efter att bästföredatumet har passerat och 86 procent tyckte att tillägget ”ofta bra efter” är ett bra sätt att märka livsmedel.

Syftet med strategin Från jord till bord (COM(2019) 640) är att göra EU:s livsmedelssystem till en global standard för hållbarhet. En handlingsplan medföljer strategin där kommissionen avser att se över relevant lagstiftning och vid behov föreslå ny lagstiftning. För att EU ska leva upp till mål 12.3 i Agenda 2030 om att halvera livsmedelsavfallet per capita på detaljhandels- och konsumentnivå till 2030 avser kommissionen att föreslå rättsligt bindande mål för att minska livsmedelsavfallet i EU och att bestämmelserna om datummärkning revideras. Något sådant mål har ännu inte presenterats.

Nya EU-gemensamma regler som trädde i kraft i december 2022 innebär att bästföredatum för ägg får vara max 28 dagar efter värpning. Det är en vecka längre än tidigare, vilket sannolikt leder till minskat matsvinn.

Utskottet har behandlat förslag om bästföredatum tidigare under mandatperioden. I betänkande 2022/23: MJU18 Livsmedelspolitik (s. 26) framhöll utskottet följande:

Nu liksom tidigare år finns det ett stort engagemang i utskottet för att matsvinnet ska minska. Märkningen av livsmedels hållbarhet är ett viktigt verktyg i detta arbete genom att konsumenterna på detta sätt får information om hur livsmedlet ska förvaras så att dess hållbarhet inte försämrats och att livsmedel inte kasseras fastän de fortfarande är säkra att äta. När det gäller märkning av livsmedel med datum för minsta hållbarhet påminner utskottet om att regelverket är harmoniserat på EU-nivå. Samtidigt finns det goda exempel på initiativ från branschen för att komplettera märkningen så att konsumenten uppmärksammas på att livsmedel kan konsumeras även efter bästföredatum. Därutöver påminner utskottet om det aviserade förslaget om en revidering av EU:s livsmedelsinformationsförordning. Utskottet noterar särskilt att kommissionen framhållit behovet av att förändra framsidesmärkningen på livsmedelsförpackningar, inte minst för att minska matsvinnet. Analogt med resonemanget ovan anser utskottet att förslaget till revidering av de EU-gemensamma reglerna bör inväntas innan kompletterande nationella regler förordas.

Temperaturkrav och kontaktmaterial

Enligt livsmedelsinformationsförordningen ska färdigförpackade kylvaror vara märkta med en förvaringsanvisning, dvs. en rekommenderad förvaringstemperatur (artikel 25). Av förordning (EG) 852/2004 om livsmedelshygien framgår krav om att livsmedel inte får förvaras vid temperaturer som kan medföra att hälsofara uppstår och att kylkedjan inte får brytas om det kan medföra en hälsorisk. Det finns även särskilda krav för kylförvaring av animaliska livsmedel som hanteras och förvaras vid animalieanläggningar. Ju kallare det är i kylarna, desto mindre är risken för tillväxt av bakterier. Vid temperaturer högre än plus 8 grader ökar risken för tillväxt väsentligt. Därför ska det finnas

fungerande termometrar för att kontrollera temperaturen både i kylar och på mottagna varor.

Under 2018 tog Livsmedelsverket tillsammans med Jordbruksverket och Naturvårdsverket fram en handlingsplan för minskat matsvinn till 2030. Handlingsplanen omfattar nio åtgärdsområden. Ett av dessa är datummärkning, hållbarhetstid och kylkedja där man ger olika förslag på hur man kan arbeta för att minska matsvinnet. I handlingsplanen anförts bl.a. att det går att förlänga ett livsmedels hållbarhet genom att sänka förvaringstemperaturen. I Sverige rekommenderar många företag på förpackningarna en förvaringstemperatur på max plus 8 grader för kyld mat; samtidigt används betydligt lägre temperaturer i flera andra länder i Europa. Kyltemperaturen i livsmedelskedjan bör sänkas till den optimala temperaturen för varje kategori livsmedel. Dialog om kyltemperatur kan föras inom ett formaliserat branschsamarbete där kyl- och frysbranschen involveras.

Livsmedelsverkets uppdrag att tillsammans med Jordbruksverket och Naturvårdsverket arbeta för att genomföra handlingsplanen pågår t.o.m. 2025 och ska slutredovisas senast den 28 februari 2026. Uppdraget omfattar hela livsmedelskedjan. Inom ramen för livsmedelsstrategin lanserades i mars 2020 Samarbete för minskat matsvinn (SAMS), som är en frivillig överenskommelse mellan aktörer i livsmedelskedjan. SAMS ska bidra till arbetet med dels FN:s hållbarhetsmål 12.3 som handlar om att halvera det globala matsvinnet till 2030, dels Sveriges nationella handlingsplan för minskat matsvinn.

När det gäller kontaktmaterial av plast innehåller förordning (EG) 1935/2004 om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel m.m. (kontaktmaterialförordningen) och tillhörande tillämpningsförfordningar bestämmelser om material och produkter avsedda att komma i kontakt med livsmedel. Av förordningen framgår att allt material som används i kontakt med livsmedel ska tillverkas i enlighet med god tillverkningssed och uppfylla vissa krav, bl.a. att det under avsedda användningsförhållanden inte får överföra ämnen till livsmedlet i sådana mängder att det utgör en hälsorisk för människor.

I förordningen finns även krav på hur märkningen av material och produkter ska vara utformad; t.ex. ska det synligt, lättläst och beständigt framgå om produkten eller materialet är avsedd eller avsett ”för kontakt med livsmedel” eller också ska det anges en specifik uppgift om användningsområde. Om ett material är olämpligt att använda i t.ex. höga temperaturer eller för feta livsmedel ska märkningen kompletteras med den informationen. Om ett material enbart märks med exempelvis ”glas/gaffel”-symbolen och utan någon ytterligare information om användning, ska det kunna användas under alla normala förhållanden för kontakt med alla typer av livsmedel.

Alla som tillverkar material och produkter som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel omfattas även av förordning (EG) 2023/2006 om god tillverkningssed. Av den framgår bl.a. att det ska finnas ett kvalitetssystem för alla led i tillverkningen, förädlingen och distributionen av material och produkter som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel.

Utöver övergripande förordningar finns det också specifik lagstiftning för olika material och ämnen. I förordning (EG) 10/2011 om material och produkter av plast som är avsedda att komma i kontakt med livsmedel finns en lista över godkända ämnen som får användas vid tillverkning av plast för kontakt med livsmedel inom EU. I listan anges i vissa fall användningsområden och specifika migrationsgränser för hur mycket av ämnet som får övergå (migrera) till livsmedlet.

Livsmedelsverket har i uppdrag att skydda konsumenternas intressen genom att arbeta för säker mat och dricksvatten, för att informationen om maten är pålitlig så att ingen blir lurad och för att främja bra matvanor. En av Livsmedelsverkets uppgifter är att ta fram och förvalta olika konsumentråd som rör livsmedel och dricksvatten. Dessa baseras på vetenskapliga rön och uppdateras löpande.

Utskottets ställningstagande

Bästföredatum och livsmedels hållbarhet

Nu liksom tidigare finns det ett stort engagemang i utskottet för att matsvinnet ska minska. I likhet med föregående år påminner utskottet om att märkningen av livsmedels hållbarhet är ett viktigt verktyg i detta arbete genom att konsumenterna får information om hur livsmedlet ska förvaras så att dess hållbarhet inte försämras och så att livsmedel inte kastas fastän de fortfarande är säkra att äta. När det gäller märkning av livsmedel med datum för minsta hållbarhet påminner utskottet dels om att regelverket är harmoniserat på EU-nivå, dels om de initiativ som branschen själv tagit för att komplettera märkningen. Utskottet hänvisar till de åtgärder som vidtagits i detta avseende och avstyrker motionerna 2024/25:1398 (SD) yrkande 2 och 2024/25:2954 (C) yrkande 34 i denna del.

Temperaturkrav och kontaktmaterial

När det gäller temperaturkrav och kontaktmaterial har utskottet behandlat likalydande motionsyrkanden tidigare under mandatperioden. Utskottet påpekar även detta år att Livsmedelsverket tillsammans med Jordbruksverket och Naturvårdsverket arbetar för att genomföra handlingsplanen för minskat matsvinn. Handlingsplanen omfattar hela livsmedelskedjan, och utskottet vill särskilt påpeka att planen inbegriper åtgärder i fråga om hållbarhetstid samt kylkedja och kyltemperatur.

När det gäller riskerna med felaktig användning av plastförpackningar bedömer utskottet att kontaktmateriallagstiftningen tillsammans med de råd och rekommendationer som Livsmedelsverket offentliggör ger konsumenterna goda förutsättningar att hantera mat på ett säkert sätt. Utskottets uppfattning i frågan har inte ändrats och därmed avstyrks motionerna 2024/25:1373 (SD) yrkande 2 och 2024/25:2990 (SD) yrkandena 12 och 13.

Livsmedelskontroll

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om kontroll och tillsyn, åtgärder för att stävja livsmedelsbedrägerier samt provtagning och gränsvärden för bl.a. PFAS i livsmedel.

Jämför reservation 11 (S), 12 (SD), 13 (C) och 14 (MP).

Motionerna

Kontroll och tillsyn

I kommittémotion 2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 25 framhålls vikten av att regeringen ser över förutsättningarna för att öka likvärdigheten i den svenska livsmedelskontrollen i hela landet. För att livsmedelskontrollen ska upplevas som trovärdig av livsmedelsproducenterna är det viktigt att den är likvärdig och att kontrollmyndigheternas bedömningar är enhetliga. Oavsett var i landet kontrollen sker ska lagstiftning tillämpas och följas upp på samma sätt. Motionärerna tillägger i yrkande 26 att regeringen även bör vidta åtgärder för att öka kontrollmyndighetens rådgivning till små företag när det gäller livsmedelslagstiftningen. Småföretagare har i många fall begränsade möjligheter att leva upp till lagstiftningens krav. Genom att kontrollmyndigheten ökar sin rådgivning till små företag kan vi uppmuntra fler att bedriva livsmedelsföretag.

Enligt kommittémotion 2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 13 bör regeringen överväga att öka likvärdigheten i den svenska livsmedelskontrollen, bl.a. genom att ge Livsmedelsverket en mer aktiv roll i tolkningen av EU-regler i samband med kommunernas tillsyn. Motionärerna anser att olika tillämpning av tillsynsbeslut bl.a. beror på att kommunerna gör olika tolkningar av EU-reglerna. Livsmedelsverket, som har en större förståelse för regelverket, bör få en mer aktiv roll i detta avseende.

Enligt motion 2024/25:1119 av Marléne Lund Kopparklint (M) bör regeringen överväga att utreda möjligheten att sekretessbelägga personuppgifter om en konsument som anmäler missförhållanden efter inköp av en produkt, t.ex. om man har blivit matförgiftad. Genom att skydda anmälarens identitet tror motionären att fler skulle rapportera matförgiftningar, vilket i sin tur möjliggör snabbare hantering för att stoppa ytterligare spridning.

Åtgärder för att stävja livsmedelsbedrägerier

I kommittémotion 2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 10 förslås det att regeringen utreder möjligheterna till en nationell specialiserad enhet mot livsmedelsbedrägerier. Motionärerna anför att den ökade omfattningen av livsmedelsfusket, som till stor del utövas av och göder kriminella nätverk, gör att det finns ett behov av ökade sanktionsmöjligheter mot dem

som fuskar med livsmedel. Motionärerna tillägger i yrkande 11 att det också är viktigt att utreda ökade möjligheter till bevissäkring, något som också bör ingå i en utredning om en nationell enhet mot livsmedelsfusk.

Enligt kommittémotion 2024/25:2953 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkande 18 bör regeringen se över möjligheterna att inrätta en nationell kontrollstyrka med specialistkompetens och tillräckliga resurser för att kunna utföra fuskkontroller på livsmedelskedjans alla områden i hela landet. Motionärerna tillägger i yrkande 19 att det även bör införas en särskild sanktionsavgift mot fusk i livsmedelskedjan. Att få bukt med livsmedelsfusket har länge varit en prioriterad fråga för motionärerna. Möjligheten att stävja livsmedelsfusk genom en statlig kontrollstyrka efterfrågas även i motion 2024/25:1202 av Niels Paarup-Petersen (C).

Provtagning av och gränsvärden för PFAS m.m. i livsmedel

Enligt kommittémotion 2024/25:1314 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 3 behövs det gränsvärden för PFAS i fler livsmedel. Motionärerna beklagar att det inte finns gränsvärden för t.ex. bär eller svamp. Gränsvärden för fler livsmedel än dricksvatten, kött och ägg behöver arbetas fram. Enligt yrkande 4 behövs det även provtagning av PFAS i livsmedel. Enligt motionärerna ligger ett stort ansvar på kommunerna och länsstyrelserna när det gäller kontroll och provtagning av PFAS i vatten, mark och livsmedel. Motionärerna tillägger i yrkande 5 att det också behövs tydliga rekommendationer för provtagning och förtäring av fisk, kräftor, vilt, svamp, frukt och bär från områden med höga halter av PFAS.

Även enligt motion 2024/25:873 av Magnus Manhammar (S) bör regeringen studera förutsättningarna för att införa gränsvärden för PFAS i livsmedel. Motionären tycker att det är nödvändigt att införa strikta gränsvärden för PFAS i livsmedel för att skydda folkhälsan.

När det gäller nitrit föreslås i motion 2024/25:415 av Markus Wiechel (SD) att regeringen vidtar åtgärder för att åstadkomma en sänkning av den tillåtna nivån av nitrit i livsmedel. Regeringen bör överväga hårdare krav än de som gäller i EU från 2025.

Kompletterande uppgifter och tidigare beredning

Kontroll och tillsyn

Livsmedelsverket fick 2017 i uppdrag av regeringen att utvärdera effekterna av myndighetens arbete med att utveckla livsmedelskontrollen för att göra den mer likvärdig över hela landet. Utvärderingen omfattar livsmedelskontrollen i leden efter primärproduktion. Uppdraget redovisades 2022 (L2022 nr 21). Av redovisningen framgår att det fortfarande finns stora brister i likvärdighet inom livsmedelskontrollen på kommunal nivå. Det finns stora olikheter mellan myndigheter när det gäller kontrollfrekvens, bedömning av avvikelser, benägenhet att fatta beslut om åtgärder vid bristande efterlevnad av lagstiftningen,

huruvida kontrollen är riskbaserad samt tillämpningen av förordningen (2021:176) om avgifter för offentlig kontroll av livsmedel och vissa jordbruksprodukter (livsmedelsavgiftsförordningen). Systemet för livsmedelskontroll med ca 250 kommunala kontrollmyndigheter innebär dåliga förutsättningar för en effektiv styrning och enhetliga arbetssätt på nationell nivå. Ungefär en tredjedel av kontrollmyndigheterna är mycket små med endast en inspektör anställd, vilket innebär att den svenska livsmedelskontrollen har en strukturell sårbarhet som Livsmedelsverket har begränsad rådighet över.

År 2017 fick Livsmedelsverket även i uppdrag att se över riskklassningsmodellen, dvs. hur mycket olika företag ska kontrolleras, och ett av syftena var att skapa förutsättningar för en enhetligare tillämpning av modellen. Hösten 2022 beslutade Livsmedelsverket om en ny riskklassningsmodell som började användas verksamhetsåret 2024. Till skillnad från den tidigare modellen, som var timbaserad, är den nya modellen frekvensbaserad och anger hur många kontrollbesök som bör genomföras per år. Möjlighet till reduktion av kontrollfrekvens kommer att finnas för företag med god regelefterlevnad och med en tredjepartscertifiering som är granskad och listad av Livsmedelsverket. Det kommer även att finnas möjlighet att justera kontrolltiden för företag som får en orimlig kontroll frekvens i förhållande till sin verksamhets omfattning. Modellen inkluderar fler parametrar än tidigare. Detta snävar in utrymmet för egna bedömningar och borde enligt Livsmedelsverket därför leda till en större enhetlighet.

I december 2023 tillsatte regeringen en utredning för att se över kontrollorganisationen i livsmedelskedjan för att förenkla för företag (dir. 2023:170). Regeringen bedömer att företag i livsmedelskedjan ofta upplever bristande likvärdighet och effektivitet i kontrollen som hinder för tillväxt. I t.ex. regeringens arbete med att uppdatera livsmedelsstrategin har många företag och näringslivsorganisationer framfört önskemål om en mer likvärdig kontroll och sänkta kostnader för kontroll. Syftet med utredningen är att göra det enklare för företagen vilket på sikt stärker konkurrenskraften och försörjningstryggheten. Utredningens uppdrag är att se över

- organisation och finansiering av kontrollen
- möjlighet att öka rådgivning och stöd samt samverkan mellan kontrollmyndigheter
- hur det är möjligt att främja de minsta livsmedelsföretagen med diversifierad verksamhet genom att anpassa regler och kontroll efter deras särskilda förutsättningar.

Utredningen ska slutredovisa sitt uppdrag senast den 31 mars 2025.

I regleringsbrevet för 2024 fick Livsmedelsverket och Jordbruksverket i uppdrag att stärka och påskynda arbetet med regelförenklningar för att minska företagens regelbörda och administrativa kostnader samt förbättra bemötande och service gentemot företagen. Myndigheterna ska med utgångspunkt i det pågående förenklingsarbetet redovisa hur de har arbetat med att förenkla föreskrifter och andra regelverk. Av redovisningen ska det även framgå hur

myndigheterna i sitt övriga förenklingsarbete har tagit hänsyn till företagsperspektivet samt målen för livsmedelsstrategin. En delredovisning ska lämnas senast den 15 mars 2025 och en slutredovisning ska lämnas senast den 15 mars 2026. Slutredovisningen ska även innehålla myndighetens förslag till fortsatta insatser inom förenklingsarbetet.

I fråga om kontrollavgifter beslutade regeringen i början av 2021 om en ny livsmedelsavgiftsförordning som innebär att det sedan januari 2024 är obligatoriskt för alla kontrollmyndigheter att efterhandsdebitera företagen, dvs. företagen betalar sin kontrollavgift först efter det att kontrollen är genomförd. Den nya förordningen gäller all offentlig kontroll av livsmedel. Ändringarna syftar till att skapa en tydligare koppling mellan utförd kontroll och betalning, vilket antas leda till en större legitimitet för avgiften samt bidra till att kontrollen upplevs som mer likvärdig.

Den 22 februari 2023 anförde landsbygdsminister Peter Kullgren som svar på fråga 2022/23:352 att kontrollen bör fokuseras där den gör störst nytta och att hänsyn bör tas till verksamheters risk och omfattning. Regeringen kommer att följa frågan noggrant.

Utskottet har behandlat förslag om livsmedelskontrollen tidigare under mandatperioden. I betänkande 2022/23: MJU18 Livsmedelspolitik (s. 34) framhöll utskottet följande:

Att livsmedelskontrollen är ändamålsenlig, effektiv och likvärdig är av grundläggande betydelse för såväl livsmedelsproducenternas som konsumenternas förtroende för kontrollen och i förlängningen för livsmedelskedjan som sådan. Utskottet konstaterar att det sedan ett antal år tillbaka pågår ett omfattande arbete för att säkerställa att livsmedelskontrollen och de avgifter som är förknippade med densamma är i linje med denna målsättning. Utskottet vill framför allt framhålla Livsmedelsverkets arbete med att effektivisera, modernisera och likrikta kontrollen av slakterier och vilthanteringsanläggningar. Nyligen trädde föreskriftsändringar i kraft som i huvudsak innebär att avgiftsnivåerna för kontrollen vid bl.a. slakterier sänks. Utskottet påminner därutöver om de betydande möjligheter som finns för producenter att påverka sina kostnader.

Utskottets samlade bedömning är att det arbete som bedrivs för att effektivisera kontrollen bidrar till säkra livsmedel och långsiktigt hållbart företagande.

Definitionen på ett livsmedelsburet utbrott är enligt Världshälsoorganisationen (WHO) minst två sjukdomsfall efter intag av samma livsmedel. I fråga om anmälan vid fall av matförgiftning visar Livsmedelsverkets statistik att det inträffar ca 250 utbrott och ca 2 000–3 000 sjukdomsfall årligen, vilket är endast en bråkdel av alla matförgiftningar som blir rapporterade. De allra flesta drabbade kurerar sin magsjuka hemma utan att rapportera det vidare. Bedömningen är att cirka en halv miljon svenskar drabbas per år. Det är kommunen, det kommunala miljö- och hälsoskyddskontoret eller motsvarande, som ansvarar för smittspårningsarbetet. I arbetet ingår att ta emot anmälningar om misstänkta matförgiftningar, utreda eventuella utbrott genom att intervjua drabbade samt genomföra inspektioner.

Sekretess gäller enligt 21 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (OSL) för uppgift som rör en enskilds hälsa eller sexualliv, såsom uppgifter om sjukdomar, missbruk, sexuell läggning, könsbyte, sexualbrott eller annan liknande uppgift, oavsett i vilken verksamhet uppgiften förekommer, om det måste antas att den enskilde eller någon närstående till denne kommer att lida betydande men om uppgiften röjs. Sekretess gäller dock inte uppgifter som tas in i ett beslut.

Enligt 30 kap. 27 § första stycket OSL gäller sekretess i tillsynsverksamhet som avser näringslivet och som bedrivs av någon annan än en statlig myndighet. Sekretessen gäller för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs (p. 1) och för uppgift om andra ekonomiska eller personliga förhållanden än de som avses i p. 1 för den som har trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelse med den som är föremål för sådan tillsyns- eller stödverksamhet som avses i paragrafen (p. 2).

Av andra stycket i bestämmelsen följer att sekretess enligt första stycket 1 inte gäller för uppgift i tillsynsverksamhet som bedrivs av den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet, om intresset av allmän kännedom om förhållande som rör människors hälsa, miljön eller redligheten i handeln eller ett liknande allmänintresse har sådan vikt att uppgiften bör lämnas ut.

Åtgärder för att stävja livsmedelsbedrägerier

Livsmedelsbedrägeri är när en aktör avsiktligt begår överträdelse som vilseleder konsumenter eller andra livsmedelsföretagare, genom livsmedel eller livsmedelsinformation, och som görs för ekonomisk vinning (genomförandeförordning (EU) 2019/1715).

Unionsrättsliga bestämmelser om fuskkontroll finns i kontrollförordningen. Den innehåller bestämmelser om hur offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet i den jordbruksbaserade livsmedelskedjan ska organiseras, genomföras och finansieras i medlemsstaterna. Förordningen har ett brett tillämpningsområde och gäller kontroll inom en rad olika områden som ingår i livsmedelskedjan. Medlemsstaterna ska för vart och ett av de områden som omfattas av förordningen utse den eller de behöriga myndigheter som ska organisera eller utföra offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet. Vidare ska inom vart och ett av områdena en central myndighet utses med ansvar för att samordna samarbetet och kontakterna med kommissionen och övriga medlemsstater i fråga om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet (artikel 4).

I Sverige står merparten av livsmedelsanläggningarna under kommunal kontroll medan länsstyrelserna ansvarar för kontroller av anläggningar i primärproduktionen. Livsmedelsverket kontrollerar vissa anläggningar, däribland anläggningar som omfattas av särskilda hygienregler. Myndigheten ansvarar också för att kontrollera livsmedel som förs in i Sverige över en

gränskontrollstation från ett tredjeland. Ansvar för att samordna kontrollen nationellt inom ett sakområde, och för att lämna stöd, råd och vägledning, ligger på centrala förvaltningsmyndigheter under regeringen. De huvudsakligen ansvariga myndigheterna för att samordna kontrollen i livsmedelskedjan är Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Kemikalieinspektionen.

Den grundläggande bestämmelsen om fuskkontroll finns i artikel 9.2 i kontrollförordningen. Enligt den bestämmelsen ska de behöriga myndigheterna utföra kontroller regelbundet och med lämplig riskbaserad frekvens för att identifiera eventuella avsiktliga överträdelser av de bestämmelser som avses i artikel 1.2 som begåtts genom bedrägligt eller vilseledande agerande. Fuskkontrollen handlar, till skillnad från annan offentlig kontroll, inte i första hand om att kontrollera om ett företag följer de regler som gäller inom olika områden utan om att identifiera de typer av avsiktliga överträdelser av regelverken som är bedrägliga och vilseledande.

När det gäller frågan om straff för livsmedelsbedrägerier överlämnade regeringen i mars 2018 en proposition till riksdagen om effektivare sanktioner i livsmedelskedjan (prop. 2017/18:165). I propositionen föreslogs ändringar i straffbestämmelserna i livsmedelslagen och i lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter. Förslaget innebar att straffet för allvarliga brott skärptes till böter eller fängelse i högst två år. Som allvarliga ska sådana gärningar betraktas som innebär eller kan innebära en fara för människors eller djurs liv eller hälsa, som innebär eller kan innebära ett omfattande vilseledande eller som på ett allvarligt sätt orsakar eller kan orsaka att möjligheten att spåra t.ex. ett livsmedel eller foder försvåras. Såväl uppsåtliga som oaksamma gärningar ska kunna medföra fängelsestraff. Skälet till förslagen var att regeringen bedömde att det fanns ett behov av att skärpa straffskalorna för allvarliga brott mot livsmedelslagen och lagen om foder och animaliska biprodukter. Det fanns också ett behov av att kunna sanktionera mindre allvarliga överträdelser inom områdena livsmedel, foder och animaliska biprodukter på ett effektivare sätt. Därför föreslogs att ett system med sanktionsavgifter skulle införas för mindre allvarliga överträdelser. Exempel på överträdelser som skulle kunna leda till sanktionsavgift är bristande registrering, journalföring och annan dokumentation. Riksdagen biföll regeringens förslag (bet. 2017/18: MJU20, rskr. 2017/18:313), och lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2019.

Även kontrollförordningen reglerar sanktioner vid livsmedelsfusk. Enligt artikel 139.2 ska medlemsstaterna säkerställa att ekonomiska sanktioner för överträdelser av förordningen och av de bestämmelser som avses i artikel 1.2, om de begåtts genom bedrägligt eller vilseledande agerande, i enlighet med nationell rätt återspeglar åtminstone antingen aktörens fördel eller, beroende på vad som är lämpligt, en procentandel av aktörens omsättning.

I proposition 2020/21:43 En anpassning av bestämmelser om kontroll i livsmedelskedjan till EU:s nya kontrollförordning bedömde regeringen att överträdelser som begåtts genom fusk i livsmedelskedjan typiskt sett inte omfattas av sanktionsavgiftssystemet utan av det straffrättsliga systemet. Systemet med sanktionsavgifter lämpar sig bäst för överträdelser som inte kräver några

ingående bedömningar för att avgöra om en överträdelse har skett eller inte. Regeringen uttalade vidare att det svenska bötesystemet inte är konstruerat så att det syftar till att hindra en ekonomisk vinning vid brott. Ekonomiska fördelar som uppkommit till följd av brott som är begångna i utövningen av näringsverksamhet kan dock beaktas vid beslut om förverkande enligt 36 kap. brottsbalken. Regeringen bedömde mot den bakgrunden att ändamålet med artikel 139.2 uppfylldes genom möjligheten att besluta om förverkande vid brott (prop. 2020/21:43 s. 161–162). Ett sådant förverkande skulle t.ex. kunna vara aktuellt vid bedrägerier eller ringa bedrägerier enligt 9 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken när en näringsidkare gör sig skyldig till fusk, t.ex. genom att sälja kött som anges vara en viss typ av kött men som i själva verket är något annat kött med lägre värde. Riksdagen biföll regeringens förslag (prop. 2020/21:43, bet. 2020/21:MJU6, rskr. 2020/21:198).

Våren 2021 genomförde kommissionens generaldirektorat för hälsa och konsumentfrågor i enlighet med artiklarna 116–118 i kontrollförordningen en undersökning av om de svenska åtgärder som vidtas för att motverka fusk i livsmedelskedjan är lämpliga och verkningsfulla utifrån kraven i kontrollförordningen. Generaldirektoratet konstaterar att Sverige med undantag för kontroll av olagliga växtskyddsmedel och vissa kommuners kontroll brister i att utföra regelbundna riskbaserade kontroller för att upptäcka fusk enligt artikel 9.2 i kontrollförordningen. Vidare konstateras att Sverige saknar en funktion för samverkan på nationell nivå som säkerställer informations- och erfarenhetsutbyte samt en särskild ordning för att underlätta överföring av information från brottsbekämpande myndigheter till behöriga kontrollmyndigheter om eventuell bristande efterlevnad av bestämmelserna i livsmedelskedjan som kan utgöra fusk.

Livsmedelsverket har också lyft fram utmaningar med fuskkontrollen. Av myndighetens rapport Livsmedelsfuskets omfattning och karaktär från 2020 (L-2020 nr 02) framgår bl.a. att de större utmaningarna är dels otillräcklig samordning och otillräckligt samarbete mellan kontrollmyndigheter, dels otillräckliga resurser såsom tid och kompetens.

I juni 2022 fick en särskild utredare i uppdrag att utreda och lämna förslag som syftar till att stärka arbetet med att upptäcka och motverka fusk i den jordbruksbaserade livsmedelskedjan (dir. 2022:99). I uppdraget ingår att lämna förslag som säkerställer en fungerande organisation och finansiering med effektiva sanktioner som gör det möjligt att identifiera, förhindra och beivra fusk enligt unionsrättens krav om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet i den jordbruksbaserade livsmedelskedjan.

Betänkandet Stärkt kontroll av fusk i livsmedelskedjan (SOU 2024:44) redovisades i juni 2024. Inledningsvis framhålls att det i Sverige inte utförs någon planerad fuskkontroll av det som avses i kontrollförordningen, alltså kontroll som ska utföras på grundval av en övergripande risk- och sårbarhetsanalys. Den fuskkontroll som utförs i Sverige i dag är huvudsakligen händelsestyrd och utförs till följd av konkreta misstankar, tips eller klagomål. Det finns

inte heller någon nationell samordning eller gemensam planering som säkerställer att en enhetlig och effektiv fuskkontroll utförs på alla områden i hela landet. Omfattningen av den fuskkontroll som utförs varierar kraftigt mellan olika sakområden och kontrollmyndigheter. Därför lämnas ett antal förslag, bl.a. att ansvaret för planerad fuskkontroll centraliseras till Jordbruksverket, Kemikalieinspektionen och Livsmedelsverket och att den centrala samordningen förstärks. Det föreslås vidare att det inrättas en ny organisatorisk enhet vid Livsmedelsverket med myndighetsgemensamma funktioner för under rättelse, samordning och kontroll, en s.k. FUSK-enhet. Det föreslås även nya bestämmelser om uppgiftsskyldighet för myndigheter, en ny struktur för central myndighetssamverkan och en lag om sanktionsavgifter mot fusk i livsmedelskedjan. Förslagen har remissbehandlats och ärendet bereds nu inom Regeringskansliet.

Utskottet har behandlat förslag på åtgärder för att komma till rätta med livsmedelsbedrägerier tidigare under mandatperioden. I betänkande 2022/23: MJU18 Livsmedelspolitik (s. 34 f.) framhöll utskottet följande:

Utskottet ser med stor oro på de problem som livsmedelsbedrägerier för med sig; förutom att konsumenter och företag vilseleds och konkurrensen snedvrids, skadar det varumärken och immateriella tillgångar, drar till sig organiserad brottslighet och riskerar att minska förtroendet för livsmedelsbranschen. Dessutom kan fusk innebära stora problem ur livsmedels-säkerhetssynpunkt och äventyra såväl människors som djurs hälsa. Det är därför avgörande att kontrollen för att upptäcka och motverka fusk i den jordbruksbaserade livsmedelskedjan stärks och effektiviseras. Utskottet välkomnar det arbete som pågår för att utveckla och stärka åtgärderna mot livsmedelsfusk på såväl europeisk som nationell nivå.

Utskottet noterar inte minst att det pågår en utredning som har till syfte att på nationell nivå stärka verktygen för att identifiera, förhindra och beivra fusk enligt unionsrättens krav. Utredningen inbegriper bl.a. huruvida den samordnande rollen för offentlig kontroll av den jordbruksbaserade livsmedelskedjan kan utvecklas och stärkas hos en myndighet på central nivå. [...]

När det gäller sanktioner är detta givetvis en viktig del i att stävja fusk i den jordbruksbaserade livsmedelskedjan. Utskottet vill i detta sammanhang påminna om dels den straffskärpning i fråga om allvarliga brott mot bl.a. livsmedelslagen som riksdagen beslutade om våren 2018, dels den utredning som pågår om en särskild sanktion som tar i beaktande den ekonomiska vinningen. Utskottet följer regeringens fortsatta arbete för att åstadkomma ett effektivare och kraftfullare sanktionssystem med stort engagemang.

Provtagning av och gränsvärden för PFAS m.m. i livsmedel

Den 1 januari 2023 infördes gemensamma gränsvärden inom EU för fyra PFAS-föreningar och för summan av dessa föreningar i vissa animaliska livsmedel. Gränsvärdena gäller kött och ätbara slaktbiprodukter av olika djurarter, ägg, muskelkött av olika fiskarter, kräftdjur och musslor (kommissionens förordning (EU) 2022/2388). Gränsvärdena bygger på den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhets (Efsa) vetenskapliga underlag.

När det gäller rekommendationer om förtäring av livsmedel från områden med höga halter PFAS har Efsa i uppdrag att göra en risk- och nyttovärdering för fisk. I detta arbete väger Efsa nyttan med att äta fisk mot risken att utsättas för olika miljögifter, bl.a. PFAS-ämnena. Arbetet beräknas vara klart under 2025. Livsmedelsverket har tagit fram tillfälliga rekommendationer för egenfångad fisk i avvaktan på de rekommendationer som Efsa fått i uppdrag att ta fram.

När det gäller kontroll finns det regler för provtagning för PFAS i förordning (EU) 2022/1428. Sedan 2005 undersöker Livsmedelsverket regelbundet halterna av olika ämnen i många vanliga livsmedel som köps i butiker. Undersökningarna visar att halterna av PFAS inte är höga. PFAS ingår i Livsmedelsverkets nationella övervakningsprogram för oönskade ämnen. Inom ramen för det EU-gemensamma provtagningsprogrammet för kontaminanter startade Livsmedelsverket 2023 ett årligt provtagningsprogram med inriktning på att övervaka halterna av oönskade ämnen i livsmedel, exempelvis tungmetaller, dioxiner och PFAS. Programmet fokuserar på kontroll av sådana oönskade ämnen i mat som bedöms utgöra den största hälsorisken. Under 2024 genomförde Livsmedelsverket, i samarbete med Länsstyrelsen i Jönköpings län, provtagning av kräfter i Vättern för analys av PFAS. Om halter över gränsvärdena påträffas ska de provtagna partierna tas bort från marknaden och orsakerna till de förhöjda halterna undersökas.

Som svar på fråga 2023/24:496 anförde landsbygdsminister Peter Kullgren den 31 januari 2024 bl.a. följande:

Regeringen ser mycket allvarligt på spridningen av högfluorerade ämnen i miljön och i livsmedelskedjan där de utgör en risk för konsumenternas hälsa. PFAS-ämnena är en stor och komplex grupp av ämnen, fler än 10 000, med varierande egenskaper och en bred användning i samhället. Vissa av dessa ämnen kan ha skadliga effekter, både för människor och för miljö. Gemensamt för dem är att de är syntetiskt framställda och att de inte bryts ned, eller bryts ned extremt långsamt till andra PFAS-ämnena. Många av ämnena är också vattenlösliga och mycket rörliga i mark, luft och vatten.

Arbetet med att skydda det svenska folket från exponering för PFAS-ämnena sker längs två parallella spår, dels genom att försöka begränsa fortsatt spridning, dels genom att på bästa sätt hantera konsekvenserna av tidigare spridning.

De PFAS-ämnena som redan finns i vår miljö är tyvärr långlivade och kommer att finnas i vår miljö under överskådlig tid, trots ansträngningar med sanering av mark och vatten. Genom närvaron i miljön kommer dessa ämnen att utgöra en risk i livsmedelskedjan. Inom mitt ansvarsområde är det främsta verktyget för att skydda befolkningen de gränsvärden som finns fastställda för PFAS-ämnena i livsmedel, inklusive dricksvatten.

När det gäller nitrat, liksom nitrit, finns ämnena naturligt i miljön och i vår mat och kan även användas som livsmedelstillsatser i vissa livsmedel. Om tillsatserna nitrat och nitrit finns i livsmedlet ska det framgå av ingrediensförteckningen. För att skydda konsumenterna finns gränsvärden för vissa grönsaker med hög nitrathalt som sallat, spenat och rucola. Det finns också ett gränsvärde

för nitrat i barnmat och i vasslepulver (förordning (EU) 915/2023 och LIVSFS 2012:3).

Under 2017 gjorde Efsa bedömningar av nitrat och nitrit som tillsatser i livsmedel. I dessa utvärderingar behölls de tidigare acceptabla dagliga intagen för nitrat och nitrit. Enligt Efsas utvärdering skulle dock det totala intaget av nitrat/nitrit från livsmedelstillsatser och grönsaker kunna vara för högt. Under 2020 inhämtade kommissionen synpunkter från medlemsstaterna för att avgöra om användningen av tillsatserna nitrat och nitrit behöver begränsas i livsmedel.

Utskottets ställningstagande

Kontroll och tillsyn

Nu liksom tidigare år finns det en bred samsyn i utskottet om att livsmedelskontrollen ska vara ändamålsenlig, effektiv och rättssäker och därigenom bidra till säkra livsmedel och ett långsiktigt hållbart företagande. Utskottet konstaterar att EU-rätten fastställer harmoniserade ramar för organisationen av offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet i alla led i den jordbruksbaserade livsmedelskedjan. I likhet med regeringen anser utskottet att det finns skäl att analysera om den nationella tillämpningen av reglerna kan bli mer likvärdig och hur regelförenkling, företagsperspektiv, flexibilitet och samverkan med branschen kan få en mer framskjuten position. Därför välkomnar utskottet att regeringen nu utreder om ansvaret för den offentliga kontrollen och annan offentlig verksamhet bör fördelas på ett annat sätt än i dag. Utskottet noterar särskilt att det i uppdraget även ingår att utreda kontrollmyndigheternas rådgivning och stöd till företagen. Utskottet vill inte föregå frågans beredning utan föreslår att riksdagen lämnar motionerna 2024/25:1119 (M), 2024/25:1373 (SD) yrkande 13 och 2024/25:3108 (S) yrkandena 25 och 26 utan vidare åtgärd.

Åtgärder för att stävja livsmedelsbedrägerier

I likhet med tidigare år ser utskottet med stor oro på de problem som livsmedelsbedrägerier för med sig; förutom att konsumenter och företag vilseleds och konkurrensen snedvrids skadar det varumärken och immateriella tillgångar, drar till sig organiserad brottslighet och riskerar att minska förtroendet för livsmedelsbranschen. Utskottet välkomnar det arbete som pågår för att på olika sätt stävja livsmedelsbedrägerier, särskilt de förslag på åtgärder om stärkt kontroll av fusk i livsmedelskedjan som nu bereds inom Regeringskansliet. I avvaktan på resultatet av det arbete som pågår avstyrker utskottet motionerna 2024/25:1202 (C), 2024/25:1373 (SD) yrkandena 10 och 11 samt 2024/25:2953 (C) yrkandena 18 och 19.

Provtagning av och gränsvärden för PFAS m.m. i livsmedel

Utskottet noterar att regeringens arbete med att skydda människor från exponering för PFAS-ämnen bedrivs längs två parallella spår; dels genom att försöka begränsa fortsatt spridning, dels genom att på bästa sätt hantera konsekvenserna av tidigare spridning. När det gäller livsmedel noterar utskottet det nationella provtagningsprogrammet för livsmedel och det förhållandet att just förekomsten av PFAS i vissa livsmedel analyserades under 2024. Utskottet noterar även de EU-gemensamma gränsvärdena för PFAS i animaliska livsmedel och dricksvatten och konstaterar att de gränsvärden som hittills fastställts grundar sig på den europeiska expertmyndighetens rekommendationer. Utskottet förutsätter att det införs gränsvärden för ytterligare livsmedelsgrupper i takt med att kunskapsläget utvecklas.

Därmed avstyrks motionerna 2024/25:415 (SD), 2024/25:873 (S) och 2024/25:1314 (MP) yrkandena 3–5.

Självförsörjning och krisberedskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om förslag på åtgärder för att säkerställa beredskap och självförsörjning av livsmedel och tillgång till säkert dricksvatten.

Jämför reservation 15 (S), 16 (MP), 17 (V, C, MP), 18 (C) och 19 (MP) samt det särskilda yttrandet (SD).

Motionerna

Krisberedskap och ökad självförsörjning av livsmedel

I kommittémotion 2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 27 framhålls betydelsen av att regeringen ser över möjligheterna att öka försörjningsförmågan i hela Sverige. Lantbrukets stora importberoende av insatsvaror har skapat otrygghet i livsmedelskedjan och samtidigt minskar antalet lantbrukare i Sverige och lönsamheten är alltför låg. Motionärerna anser att livsmedelsstrategin behöver uppdateras utifrån en längre tidshorisont med satsningar på nya områden som adresserar jordbruks- och livsmedelssektorns behov.

Enligt kommittémotion 2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 9 ska regeringen verka för att stärka den svenska självförsörjningsgraden i fråga om livsmedel. Enligt motionärerna behöver riksdagen agera för betydligt ökad svensk självförsörjningsgrad där också betydelsen av en fungerande infrastruktur samt en inhemsk produktion av jordbrukets insatsvaror behöver framhållas. Motionärerna anser att det långsiktiga målet bör vara att nå full eller nästan full självförsörjningsgrad i fråga om de livsmedel som är möjliga att producera traditionellt och naturligt i Sverige.

Enligt partimotion 2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 29 behöver regeringen säkra en betydligt högre grad av självförsörjning av livsmedel inom landet och skydda ekosystemen så att jordbruk, skogsbruk och fiske kan bidra till försörjningen. I ett samhälle som i allt större utsträckning präglas av t.ex. cyberattacker, klimatförändringar och pandemier krävs en ökad krisberedskap och fler satsningar på ett grönt, hållbart och långsiktigt civilt försvar, inte minst när det gäller just livsmedel.

Enligt motion 2024/25:1001 av Rickard Nordin (C) yrkande 1 behöver regeringen beakta fritidsodlingens betydelse för livsmedelsberedskapen. Enligt motionären uppskattas potentialen i hemträdgårdar och kolonilotter till enorma mängder ätliga grödor varje år. Det finns därför stor anledning att inkludera fritidsodlingen i såväl livsmedelsstrategin som den civila beredskapen kring livsmedel.

Även i motionerna 2024/25:202 av Gudrun Brunegård (KD) yrkande 4, 2024/25:2695 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) och 2024/25:2763 av Sten Bergheden (M) framhålls vikten av att självförsörjningsgraden i fråga om livsmedel i Sverige ökar.

Siftersatta mål för självförsörjning av livsmedel

Enligt kommittémotion 2024/25:1927 av Kajsa Fredholm m.fl. (V) yrkande 1 bör Sverige anta en nationell målsättning om en självförsörjningsgrad i fråga om livsmedel på minst 80 procent. Motionärerna anser att en ökad självförsörjningsgrad skulle göra oss bättre rustade vid kriser och extremväder och skulle minska vårt importberoende. Det skulle även stärka både produktion och konsumtion av hållbar mat, dvs. mat som i större utsträckning är växtbaserad, närproducerad, ekologisk och på sikt fossilfri. Ett liknande förslag om att Sverige ska anta en nationell målsättning om en självförsörjningsgrad på livsmedel på minst 80 procent har även väckts i kommittémotion 2024/25:554 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 11.

På liknande sätt föreslås i partimotion 2024/25:2955 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 38 nationella och uppföljningsbara mål för produktionen och försörjningsförmågan i fråga om livsmedel i Sverige där en målsättning ska vara att vi producerar åtminstone 80 procent av den mat som konsumeras och som vi har goda förutsättningar att producera i Sverige. Dit hör exempelvis nötkött, lamm och mjölk.

I kommittémotion 2024/25:3071 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 12 föreslås ett nationellt mål för självförsörjningsgraden på 80 procent. Motionärerna vill stärka små och mellanstora jordbruk och samtidigt höja beredskapen.

Även enligt motion 2024/25:20 av Dan Hovskär (KD) behöver självförsörjningen av livsmedel i Sverige öka kraftigt, och självförsörjningsgraden bör vara minst 75 procent.

Tillgång till säkert dricksvatten

I partimotion 2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 53 föreslås att regeringen utövar påverkan så att EU höjer ambitionerna för rent och säkert dricksvatten. Vattenbristen och minskande tillgång på vatten är helt uppenbart en stor utmaning i Europa framöver. Centerpartiet vill därför att EU höjer ambitionerna för rent vatten med målet att dricksvatten inom hela EU ska vara rent och säkert.

Enligt kommittémotion 2024/25:2627 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 22 ska regeringen verka för att utreda olika lösningar för att öka tillgången till kranvatten på offentliga och kommersiella platser. Motionärerna anser att det akuta behovet av dricksvatten behöver säkerställas till alla vid långvarig värme, både vid risk för vattenbrist i delar av landet och för dem som rör sig hemifrån eller lever utan fast adress.

Kompletterande uppgifter och tidigare beredning

Krisberedskap och ökad självförsörjning av livsmedel inklusive sifferfatta mål för självförsörjning

Det övergripande målet för den nationella livsmedelsstrategin är en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen, både konventionell och ekologisk, bör svara mot konsumenternas efterfrågan. En produktionsökning skulle kunna bidra till en ökad självförsörjningsgrad av livsmedel. Sårbarheten i livsmedelskedjan ska minska (prop. 2016/17:104, bet. 2016/17: MJU23, rskr. 2016/17:338).

I februari 2023 inledde regeringen arbetet med livsmedelsstrategin 2.0. Regeringens ambition är att strategin 2.0 ska göra avtryck i hela livsmedelskedjan från jord till bord. Den ska skapa förutsättningar för aktörer i kedjan att stärka sin konkurrenskraft, bidra till ökad hållbarhet, främja svenskproducerade varor, öka den totala livsmedelsproduktionen och även minska vår sårbarhet vid en eventuell kris. Översynen innebär att man, inom ramen för relevanta riksdagsbeslut, konkretiserar strategin och identifierar vilka åtgärder som behöver vidtas för att föra arbetet med livsmedelsstrategin framåt i en förändrad omvärld. De viktigaste utgångspunkterna för arbetet är dels att sätta konkurrenskraft, lönsamhet och ökad hållbar livsmedelsproduktion i centrum, dels vikten av livsmedelsberedskap och en robust och anpassningsbar livsmedelskedja i förhållande till omvärlden. Arbetet bedrivs i en bred dialog med näringslivet och andra berörda aktörer i livsmedelskedjan.

I december 2020 beslutade riksdagen om övergripande mål för totalförsvaret inklusive civilt försvar för perioden 2021–2025 (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:136). Målet för det civila försvaret omfattar bl.a. förmågan att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och upprätthålla en nödvändig försörjning. Att säkerställa en nödvändig försörjning av bl.a.

livsmedel, dricksvatten, energi och läkemedel, tillgång till vissa strategiska insatsvaror för inhemsk industriell produktion samt tillhörande transporter och transportinfrastruktur är avgörande för att upprätthålla förmågan inom total försvaret. Nödvändig försörjning innebär som regel en lägre ambitionsnivå än i ett fredstida normalläge.

Livsmedelsverket är sektorsansvarig myndighet och samordnar arbetet i beredskapssektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten. De övriga beredskapsmyndigheter som ingår i sektorn är Jordbruksverket, Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Under 2023 etablerade myndigheterna en gemensam struktur för arbetet i sektorn och identifierade frågor där det finns samordningsbehov. Myndigheterna har även arbetat för att skapa samsyn kring planeringsinriktningen för det civila försvaret, som tagits fram av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). I april 2024 redovisade Jordbruksverket, Livsmedelsverket och SVA ett antal uppdrag med koppling till uppbyggnaden av en robust livsmedelsförsörjning. Myndigheterna har bl.a. analyserat risker och sårbarheter i livsmedelskedjan och kartlagt och analyserat företagets förmåga att leverera varor och tjänster under höjd beredskap.

I betänkandet Livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8) lämnas ett antal förslag på åtgärder för att stärka livsmedelsberedskapen, bl.a. i fråga om den enskildes ansvar, kommuners ansvar, beredskapslagring och skydd av jordbruksmark. Det föreslås att det införs ett nationellt mål för livsmedelsberedskapen i syfte att fastställa en utvecklad inriktning inom området. Enligt utredningen bör målet med livsmedelsberedskap vara att säkerställa att hela befolkningen över tid har tillgång till nödvändiga livsmedel vid en allvarlig störning eller en överhängande risk för en allvarlig störning i livsmedelsförsörjningen. Utredningen föreslår också en ny lag om livsmedelsberedskap där beredskapslagring inom jordbruksområdet ingår. Betänkandets förslag och bedömningar har remissbehandlats och ärendet bereds inom Regeringskansliet. I fråga om fritidsodlingens betydelse för livsmedelsberedskapen är Fritidsodlingens riksorganisation remissinstans i ärendet.

I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 23) framhåller regeringen att det har skett en betydande utveckling i frågor om livsmedels- och dricksvattenberedskapen och att det därmed finns goda förutsättningar för förmågeutveckling inom sektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten. För att stärka den samlade förmågan inom totalförsvaret behöver arbetet med att återuppbygga det civila försvaret ytterligare intensifieras. Därför föreslår regeringen ytterligare medel för uppbyggnaden av livsmedelsberedskapen och till åtgärder för att säkerställa tillgången till dricksvatten. För att säkerställa att hela befolkningen har tillgång till nödvändiga livsmedel i händelse av en allvarlig störning såsom fredstida kriser, höjd beredskap och ytterst krig krävs det att robustheten i livsmedelskedjan ökar på systemnivå. Arbetet inom beredskapssektorn Livsmedelsförsörjning- och dricksvatten behöver därför gå från kunskapshöjande och förutsättningsskapande åtgärder till konkreta förmågehöjande åtgärder i hela livsmedelskedjan som leder till fördjupad

förmågeutveckling för beredskapssektorn som helhet. Riksdagen biföll regeringens förslag (prop. 2024/25:1 utg.omr. 23, bet. 2024/25:MJU2, rskr. 2024/25:105).

I proposition 2024/25:34 Totalförsvaret 2025–2030 lämnar regeringen förslag om ett nytt mål för totalförsvaret, nya mål för det militära försvaret respektive det civila försvaret samt inriktningen för Försvarsmaktens krigsorganisation. I fråga om det civila försvaret redovisar regeringen följande bedömning:

Som ett led i att nå målet för det civila försvaret behöver nödvändig försörjning av kritiska varor och tjänster för totalförsvarets behov samt utrikeshandel upprätthållas vid fredstida kriser, höjd beredskap och ytterst krig. Därför bör statliga myndigheters ansvar inom dessa områden tydliggöras i den nuvarande beredskapsstrukturen för krisberedskap och civilt försvar.

Regeringen framhåller att livsmedelsberedskap ytterst handlar om överlevnad men även om att upprätthålla försvarsviljan. En välfungerande och robust livsmedelsförsörjning och en egenberedskap hos befolkningen är därför avgörande för samhällets motståndskraft och för totalförsvarets funktion.

Regeringen framhåller vidare att den i allt väsentligt delar Försvarsberedningens bedömningar om inriktning och behov för uppbyggnaden av beredskapen hos aktörer inom sektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten och konstaterar att dessa bedömningar är i linje med pågående arbete. En del i detta arbete är Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets arbete med att ta fram investeringsprogram för förmågeutveckling inom beredskapssektorn.

Regeringen redovisar också att en stärkt livsmedelsberedskap förutsätter att det i grunden finns robusta livsmedels- och dricksvattensystem. Regeringen påminner om näringslivets roll i livsmedelsberedskapen när det gäller både produktion, transport och distribution. Förmågan att stå emot påfrestningar i händelse av kris, höjd beredskap och ytterst krig förutsätter därför starka och lönsamma livsmedelsföretag. Regeringen bedömer vidare att det är angeläget att kommunerna och regionerna fortsätter att utveckla sitt arbete med livsmedelsberedskapsfrågor, inklusive beredskapsplanering av offentliga måltider, dvs. måltider i vården, skolan och omsorgen. Regeringen påpekar också att dricksvattenproduktionen och avlopps- och avfallshanteringen är av central betydelse för liv och hälsa och för att många andra delar i samhället ska kunna fungera. Möjligheten att producera dricksvatten kan försvåras avsevärt i händelse av krig. Enligt regeringen är det viktigt att kommunerna säkerställer att arbete genomförs när det gäller planering och logistik kring dricksvattenförsörjningen, bl.a. att kunna distribuera nödvatten, lagerhållning av kemikalier och reservdelar, men även genom att säkerställa reservkraft. Den 17 december 2024 antog riksdagen regeringens totalförsvarsproposition för 2025–2030. (bet. 2024/25:FöU2, rskr. 2024/25:114).

Den 20 december beslutade regeringen om tre inriktningsbeslut som ska omsätta försvarsbeslutet i konkreta åtgärder hos myndigheter för det militära försvaret och beredskapsmyndigheter inom det civila försvaret. Genom

gemensamma mål och utgångspunkter vill regeringen förbättra förutsättningarna att åstadkomma en sammanhängande inriktning, planering och utveckling av totalförsvaret.

I regleringsbrevet till Livsmedelsverket, Jordbruksverket och SVA för 2025 tilldelas totalt 356 miljoner kronor till olika åtgärder för en stärkt livsmedelsberedskap. Av dessa går 150 miljoner kronor till investeringar och rådgivning för ökad robusthet inom primärproduktionen av livsmedel. Ytterligare 50 miljoner kronor satsas på ett pilotprojekt med inriktningen att stärka robustheten för livsmedelsbutiker, 75 miljoner kronor satsas på kommuner och regioner för förmågehöjande åtgärder inom offentlig måltidsverksamhet och 15 miljoner kronor på ett pilotprojekt om förmågehöjande åtgärder för dricksvattenförsörjningen vid höjd beredskap. Beredskapssektorn tilldelas även 50 miljoner kronor för att inleda arbetet med att etablera omsättningslager för livsmedelssektorn.

Under våren 2023 behandlade utskottet motionsförslag om åtgärder för att öka Sveriges självförsörjning av livsmedel. Utskottet framhöll bl.a. följande (bet. 2022/23: MJU18 Livsmedelspolitik s. 43 f):

När det gäller de föreslagna åtgärderna för att på olika sätt stärka Sveriges självförsörjning av livsmedel vill utskottet framhålla livsmedelsstrategins övergripande mål om en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Utskottet kan konstatera att produktionen har ökat i livsmedelskedjan som helhet under de senaste åren, men under samma period har livsmedelskedjan också ställts inför ett antal nya utmaningar. Utskottet välkomnar därför att regeringen nu tar ett helhetsgrepp om strategin och ser över hur den kan uppdateras för att skapa ännu bättre förutsättningar för aktörer i kedjan att öka den totala livsmedelsproduktionen.

— — —

I arbetet för ökad beredskap som nu satts igång kan utskottet konstatera att ett antal aspekter och behov behöver beaktas framgent. Bland annat återinförandet av lager med basförnödenheter och insatsmedel för jordbruket, en fungerande växtförädling som är anpassad efter våra klimatförhållanden och en åtgärdsplan för att säkerställa nödvändiga foderresurser i tider av brist eller vid en kris är av avgörande betydelse. Utskottet ser även ett behov av att arbetet inbegriper frågan om vilka krav som ska ställas på kommuner att ha en plan för att vid en kris förse skolor och omsorgsverksamhet med livsmedel. Utskottet förutsätter att dessa aspekter inbegrips i det mycket aktiva arbete som regeringen nu bedriver för att bygga upp det civila försvaret.

Tillgång till säkert dricksvatten

År 2020 antog EU:s lagstiftare ett nytt dricksvattendirektiv, (EU) 2020/2184, som reglerar kvaliteten på dricksvatten för alla inom EU. Målen är att skydda människors hälsa från skadliga effekter av alla slags föroreningar av dricksvatten genom att säkerställa att det är hälsosamt och rent samt att förbättra tillgången till dricksvatten. Enligt direktivet är dricksvatten hälsosamt och rent

om vattnet inte innehåller mikroorganismer, parasiter och ämnen i ett sådant antal eller sådana koncentrationer att de utgör en potentiell fara för människors hälsa. Vattnet ska uppfylla de minimikrav som uppställs i direktivet och medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att uppfylla dessa krav. Direktivet fastställer bl.a. minimikrav för högsta tillåtna mängd PFAS-ämnena i dricksvatten. Livsmedelsverket har valt att sätta ett så strängt gränsvärde som det är möjligt att göra. Det nya gränsvärdet omfattas av en övergångsperiod och ska börja tillämpas den 1 januari 2026.

Det nya direktivet skiljer sig från det tidigare dricksvattendirektivet från 1998 (rådets direktiv 98/83/EG) i flera avseenden. En grundläggande skillnad är att det nya direktivet kräver att det ska införas en riskbaserad metod för dricksvattenssäkerhet som omfattar alla faser i dricksvattenproduktionskedjan. Metoden ska utgå från den kunskap som hämtats in och de åtgärder som genomförts inom ramen för ramdirektivet för vatten, dvs. Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område. Det ska också tas hänsyn till hur klimatförändringarna påverkar vattenresurserna. Metoden ska innefatta en riskbedömning och riskhantering när det gäller tillrinningsområdena för uttagspunkterna för dricksvatten och för varje försörjningssystem samt innefatta en riskbedömning av fastighetsinstallationer. Direktivet innehåller även nya bestämmelser som syftar till att komma till rätta med vattenläckage och bestämmelser om material som kommer i kontakt med dricksvatten. Dessutom kräver direktivet att medlemsstaterna ska förbättra tillgången till dricksvatten för alla, särskilt för utsatta och marginaliserade grupper, samt främja användningen av dricksvatten ur kran.

Direktivet trädde i kraft den 12 januari 2021 och skulle vara införlivat i nationell rätt senast den 12 januari 2023. I januari 2024 antog riksdagen de förslag till lagändringar som regeringen lämnat för att genomföra direktivet i svensk rätt (prop. 2023/24:30, bet. 2023/24: MJU6, rskr. 2023/24:122). Lagändringarna trädde i kraft den 1 mars 2024.

I fråga om tillgång till dricksvatten på offentliga platser och under värmeböljor framgår det av direktivets artikel 16 att medlemsstaterna ska vidta de åtgärder som är nödvändiga för att förbättra eller upprätthålla tillgången till dricksvatten för alla, särskilt utsatta och marginaliserade grupper, så som dessa definieras av medlemsstaterna.

I proposition 2023/24:30 påpekade regeringen att anledningen till att vissa grupper har en bristande tillgång till dricksvatten många gånger är avsaknad av ett stadigvarande boende. Sådana frågeställningar ska i första hand tas omhand av socialtjänsten, och insatser ska ges till den enskilde med utgångspunkt i socialtjänstlagen (2001:453). Regeringen påpekade vidare att det för närvarande inte finns skäl att införa tvingande regler om att utomhus- och inomhusutrustning för dricksvatten ska installeras på allmän plats, och att det får anses vara upp till respektive kommun att avgöra om det finns behov av en sådan inomhus- och utomhusutrustning på allmän plats.

I samband med sin beredning av regeringens förslag till nationellt genomförande av direktivet anförde utskottet följande i fråga om tillgången till dricksvatten på offentliga platser (bet. 2023/24: MJU6 s. 35):

När det gäller motionsförslagen om att på olika sätt trygga tillgången till säkert dricksvatten på allmän plats påminner utskottet om att ansvaret för denna fråga i huvudsak ligger på kommunal nivå. Det är kommunerna, och inte riksdagen, som bäst bedömer och hanterar det eventuella behovet av inomhus- och utomhusutrustning för dricksvatten på offentliga platser. Utskottet noterar vidare att vissa gruppers bristande tillgång till dricksvatten i huvudsak beror på avsaknaden av ett stadigvarande boende. Den problematiken hanteras främst av socialtjänsten, och insatser ska erbjudas den enskilde med utgångspunkt i socialtjänstlagen.

I övrigt när det gäller arbetet med att säkra tillgången till säkert dricksvatten presenterades utredningen Ökad va-beredskap (SOU 2024:82) den 2 december 2024. Utredningens uppdrag har varit att se över regelverk och ansvarsfördelning och vid behov föreslå förändringar för att säkerställa en robust och kontinuerlig leverans av vattentjänster. I utredningen anfördes att klimatförändringarna påverkar vatten på olika sätt och vattentjänster är ett område som påverkas särskilt vid exempelvis översvämningar, torka och skred. Därför föreslår utredningen att kravet på vattentjänstplaner i vattentjänstlagen (2006:412) utvidgas till att avse alla åtgärder som behöver vidtas för att anläggningarna ska fungera i ett förändrat klimat. Ärendet bereds inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Krisberedskap och ökad självförsörjning av livsmedel inklusive siffrsatta mål för självförsörjning

Liksom utskottet anfört i tidigare sammanhang är en tillräcklig tillgång till livsmedel och dricksvatten en grundförutsättning för människors liv och hälsa. Det råder bred enighet i utskottet om att återuppbyggnaden av det civila försvaret behöver intensifieras och att det är av yttersta vikt att försörjningsförmågan i fråga om livsmedel och dricksvatten stärks. Utskottet konstaterar att regeringens arbete med frågan nu gått in i en fas med konkreta förmågehöjande åtgärder för att förbättra beredskapen. Utskottet påminner inte minst om att riksdagen helt nyligen antog totalförsvarsbeslutet för perioden 2025–2030. Beslutet innebär en kraftig förstärkning av totalförsvaret och innefattar ett omfattande åtgärdsarbete när det gäller livsmedels- och dricksvattensberedskapen.

Med hänvisning till det arbete som redan bedrivs lämnar utskottet motionerna 2024/25:202 (KD) yrkande 4, 2024/25:1001 (C) yrkande 1, 2024/25:1395 (SD) yrkande 9, 2024/25:2695 (M), 2024/25:2763 (M), 2024/25:3038 (MP) yrkande 29 och 2024/25:3108 (S) yrkande 27 utan vidare åtgärd.

När det gäller siffrsatta mål för Sveriges självförsörjning av livsmedel noterar utskottet att regeringens arbete med att uppdatera livsmedelsstrategin

är inriktat på att skapa ännu bättre förutsättningar för aktörer i kedjan att öka den svenska livsmedelsproduktionen. Målet är en svensk konkurrenskraftig livsmedelsproduktion som står robust även under svåra samhällsstörningar. Därmed avstyrks även motionerna 2024/25:20 (KD), 2024/25:554 (V) yrkande 11, 2024/25:1927 (V) yrkande 1, 2024/25:2955 (C) yrkande 38 och 2024/25:3071 (MP) yrkande 12.

Tillgång till säkert dricksvatten

Utskottet påminner om att EU:s lagstiftare så nyligen som 2020 antog ett nytt dricksvattendirektiv som reglerar kvaliteten på dricksvatten för alla inom unionen. Direktivets mål är att EU:s dricksvatten ska vara hälsosamt och rent, och för detta syfte införs en ny riskbaserad metod för dricksvattensäkerhet som omfattar alla faser i dricksvattenproduktionskedjan. Under förra riksmötet beredde utskottet de lagändringar som krävs för att genomföra direktivet i svensk rätt. Utskottet påminner därutöver om att direktivet i vissa delar börjar tillämpas först den 1 januari 2026. Därmed finns det enligt utskottet ingen anledning att förorda ett nytt regelverk för dricksvatten på EU-nivå. Således avstyrks motion 2024/25:2954 (C) yrkande 53.

När det gäller åtgärder för att under värmeböljor säkra tillgången till dricksvatten på allmänna platser har utskottet behandlat likalydande förslag tidigare. Både i samband med genomförandet av det ovan nämnda direktivet och inom ramen för regeringens handlingsplan för klimatanpassning avslog riksdagen förslaget, främst med hänvisning till att åtgärder för att säkra individens tillgång till säkert dricksvatten främst bör beredas på kommunal nivå inom ramen för socialtjänstlagen. Utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan och avstyrker motion 2024/25:2627 (MP) yrkande 22.

Konkurrens, regelförenkling och konsumentskydd i livsmedelskedjan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om livsmedelspriser, konkurrens och otillbörliga handelsmetoder i livsmedelskedjan, innovation och mathantverk, gårdsförsäljning och försäljning direkt till konsument, konsumtion och certifiering av ekologiska livsmedel samt åtgärder från statens sida för att främja konsumtion av mat som producerats i Sverige.

Jämför reservation 20 (S), 21 (V), 22 (SD), 23 (C), 24 (S), 25 (SD), 26 (C), 27 (SD) och 28 (SD).

Motionerna

Livsmedelspriser, konkurrens och otillbörliga handelsmetoder

I kommittémotion 2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 15 framhålls behovet av att inrätta en matpriskommission för att hålla nere matpriserna för konsumenterna. Syftet med en matpriskommission ska vara att ta kontroll över prisutvecklingen och se till att det inte sker oskäligen prishöjningar. Kommissionen ska innefatta aktörer från hela livsmedelskedjan: från producenter och grossister till butiksjättar, konsumentorganisationer och berörda myndigheter. Motionärerna tillägger i yrkande 16 att det är viktigt att regeringen ställer krav på ökad transparens om livsmedelsföretagens kostnader och vinster. Genom att man spårar hur oskäligen prishöjningar uppstår behöver aktörerna konkurrera hårdare i framtiden vilket skulle gynna både svenska hushåll, som får betala mindre i butik, och lantbrukare, som får ett starkare förhandlingsläge.

Enligt yrkande 18 är det likaså viktigt att regeringen vidtar åtgärder för att öka konkurrensen i livsmedelskedjans grossistled. Motionärerna beklagar att det bara finns en fullsortimentsgrossist som säljer till fristående butiker. Motionärerna vill öka konkurrensen i grossistled genom att t.ex. skärpa kraven på butikskedjor att sälja varor till sina konkurrenter eller genom att begränsa inlåsansade avtal. Motionärerna tillägger i yrkande 21 att regeringen även behöver tydliggöra förbud mot otillbörlig användning av marknadsakt, bl.a. genom att se över genomförandet av EU:s regler för otillbörliga handelsmetoder som enligt motionärerna innebär ökad makt för globala leverantörer.

Enligt kommittémotion 2024/25:1927 av Kajsa Fredholm m.fl. (V) yrkande 11 bör regeringen se till att en utredning tillsätts i syfte att stärka lagstiftningen för att minska ägarkoncentrationen och stärka strukturen på avtalen i grossistledet för att stärka ställningen för producenterna i livsmedelskedjan. Motionärerna beklagar att några få stora företag dominerar grossist-

leden, vilket gör att de mindre livsmedelsproducenterna hamnar i beroendeställning. Mer måste nu göras för att skydda och stärka den svenska lantbrukaren och livsmedelsproducenten som ger oss bra mat året runt.

Innovation och mathantverk

Enligt kommittémotion 2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 24 ska regeringen verka för att EU-lagstiftningen om nya livsmedel och om livsmedel framställda med modern växtförädlingssteknik ska tillåta medlemsstater att utfärda nationella godkännanden så länge den aktuella medlemsstaten kan visa att livsmedlet inte släpps ut på marknaden i andra EU-länder. EU-lagstiftningen om sådana livsmedel bör inte som i dag endast leda till godkännanden på EU nivå direkt, utan ska kunna tillåta nationella godkännanden, t.ex. direkt efter Efsas säkerhetsbedömning. Detta vore ett sätt för en medlemsstat att gå före och utveckla nya livsmedel.

Enligt partimotion 2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 52 ska regeringen verka för att EU ligger i framkant när det kommer till livsmedelsinnovation. Motionärerna påpekar att livsmedelssystemet är under ständig utveckling. På många håll pågår ett arbete med att ta fram det som brukar benämnas framtidens mat och här är EU:s lagstiftning en nyckel. Centerpartiet vill att EU ska vara snabbfotat för att godkänna och utvärdera nya tekniker och livsmedel.

När det gäller mathantverk föreslås det i motion 2024/25:2421 av Saila Quicklund (M) att regeringen ger ett tydligare uppdrag till länsstyrelser och regioner att stötta svenskt mathantverk. Samarbete mellan matproducenter, myndigheter och andra aktörer som har intresse för svenskt mathantverk är viktigt.

Gårdsförsäljning och försäljning direkt till konsument

När det gäller gårdsförsäljning framhålls det i kommittémotion 2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 24 i denna del att det finns en möjlighet att utreda och underlätta regelverket för primärproducenter när det gäller försäljning av kött från den egna gården direkt till konsument, utan att riskera vare sig djurvälståndet eller kvaliteten på livsmedel. Regeringen behöver se till att regelverket lättas upp, bl.a. för att tillmötesgå konsumenternas efterfrågan på lokalproducerad mat.

Även enligt kommittémotion 2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 21 bör regeringen arbeta för enklare regler för gårdsförsäljning av livsmedel utan att äventyra livsmedelssäkerheten. Att underlätta gårdsförsäljning är viktigt för det lokala näringslivet såväl som arbetsmarknaden på landsbygden.

I kommittémotion 2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 55 framhålls behovet av regelverk som möjliggör gårdsförsäljning av kött direkt till konsument under höjd beredskap. Motionärerna bedömer att efterfrågan på svenskt kött kommer att öka i händelse av störda import- och leveranskedjor.

Man behöver därför anpassa regelverken för slakt och livsmedelshygien så att gårdsförsäljning av kött under höjd beredskap är möjligt.

När det gäller försäljning av viltkött direkt till konsument anförs det i kommittémotion 2024/25:1396 yrkande 29 av Mattias Eriksson Falk m.fl. (SD) att viltkött är ett miljövänligt livsmedel och att tillgängligheten på viltkött behöver öka så att fler får möjlighet att äta det. Viltet har stor potential att nå fler konsumenter om man lyckas förändra attityderna till jakt och viltkött.

Även i motionerna 2024/25:1814 av Peter Ollén m.fl. (M) yrkande 2 och 2024/25:499 av Martina Johansson (C) yrkande 4 efterfrågas ett förenklat regelverk för att öka möjligheten att sälja mer viltkött. Enligt motion 2024/25:2978 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 5 bör regeringen se över möjligheten för jägare som genomgått en särskild utbildning att sälja vildsvinskött från ett obegränsat antal djur.

Konsumtion och certifiering av ekologiska livsmedel

Det anförs i kommittémotion 2024/25:1373 yrkande 19 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) att svensk livsmedelskonsumtion ska styras av konsumenternas efterfrågan och inte av politiskt bestämda kvantitativa mål kopplade till specifika produkter. Motionärerna beklagar siffrsatta mål för hur mycket mark som ska odlas ekologiskt och hur mycket ekologiska livsmedel offentliga uppköpare ska köpa in. Detta stör marknaden och kan leda till ett överutbud av ekologiska livsmedel och omöjliga villkor för ekologiska producenter.

I motion 2024/25:889 av Magnus Manhammar (S) föreslås att regeringen studerar eventuella fördelar med ett statligt ansvar för ekologisk märkning och certifiering i Sverige. Motionären framhåller att staten äger den ekologiska märkningen i Danmark, och detta innebär att arbetet med att tolka och anpassa EU-lagstiftningen till nationella förhållanden utförs av myndigheter.

Åtgärder från statens sida för att främja mat som producerats i Sverige

Enligt kommittémotion 2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 17 bör regeringen överväga att ge länsstyrelserna i uppdrag att genomföra en kampanj riktad mot offentliga och privata konsumenter för att förmå dem att köpa närproducerade livsmedel. En större inhemsk konsumtion av svenskproducerad mat ger fördelar för miljön, klimatet, djurskyddet och landsbygdens förutsättningar samt stärker livsmedelsberedskapen i Sverige genom en stabil efterfrågan på svensk mat och genom upparbetade processer.

I kommittémotion 2024/25:1384 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkande 3 föreslås att regeringen tar fram nationella riktlinjer om fördelarna med att handla svenskt. Enligt motionärerna är det eftersträvänt att välja närproducerade produkter som har lång hållbarhet eftersom det bl.a. innebär mindre påverkan på miljön, bättre villkor för djuren och ökat stöd till svenska företagare. Motionärerna framhåller att allt detta är positivt för det svenska näringslivet.

Kompletterande uppgifter och tidigare beredning

Livsmedelspriser, konkurrens och otillbörliga handelsmetoder

När det gäller prisökningar på livsmedel presenterade Konkurrensverket i juni 2024 en forskningsrapport (uppdragsforskningsrapport 2024:3). I rapporten redovisas att livsmedelspriserna ökade kraftigt med start under första halvåret 2022 och fram till mitten på 2023. Konsumentprisindex i mars 2023 visade att priserna på livsmedel stigit med över 20 procent jämfört med föregående år. Prisökningen var till stora delar en följd av omvärldshändelser, och påverkar både konsumenternas beteende och dagligvaruhandelns strategier för att bibehålla sina marginaler. Den nyuppkomna situationen kan därför påverka konkurrensen på livsmedelsmarknaden (dagligvarumarknaden) såväl horisontellt, dvs. mellan dagligvarukedjorna, som vertikalt, dvs. mellan dagligvaruhandlarna och leverantörerna. I rapporten beskrivs vidare att den svenska dagligvaruhandeln kännetecknas av en hög koncentrationsnivå; fem aktörer har tillsammans en marknadsandel som uppgår till ungefär 98 procent, varav en aktörs andel utgör ca 50 procent. Analysen visar att de kraftiga prishöjningarna inneburit att priskonkurrensen har ökat, och att lågpriskedjor och företagens egna varumärken därför har ökat sina marknadsandelar. Maktbalansen på dagligvarumarknaden har på så sätt förskjutits till förmån för lågpriskedjorna medan dagligvaruhandeln som helhet har stärkt sin förhandlingsposition i livsmedelskedjan när konsumenternas intresse för företagens egna varumärken har ökat.

När det gäller dagligvaruhandelns vinster presenterade Konkurrensverket i juni 2024 en rapport (rapportserie 2024:5) som visar den genomsnittliga prisökningen för sju varugrupper under perioden januari 2021 till april 2023. Rapporten visar att kulmen på prisökningarna nåddes i mars 2023 och att priserna därefter har därefter legat kvar på en hög nivå. De största prisökningarna skedde i leverantörsledet men dagligvaruhandeln bidrog också till prisökningarna; dagligvaruhandelns bruttovinstmarginaler minskade inte under den tid då priserna ökade som mest. Detta ger ett starkt stöd för att dagligvaruhandeln ökade sina priser med mer än vad som motiverats av högre priser på insatsvaror. Omvärldsfaktorer, såsom Rysslands invasion av Ukraina, förklarar endast en del av de faktiska prisökningar som skett i dagligvaruhandeln. Den övergripande och sammanfattande slutsatsen är således att dagligvaruaktörerna, i varierande grad och på grund av marknadsmakt, har kunnat öka vinstmarginalerna genom att tillämpa oligopolistiska prisstrategier mot konsumenterna, dvs. missbruk av kollektiv dominans. För vissa varor är dagligvaruhandelns ökade påslag större än vad som kan motiveras av ökningen i inköpskostnader.

Som svar på interpellation 2023/24:227 anförde finansminister Elisabeth Svantesson den 1 december 2023 bl.a. följande:

Inflationen slår hårt mot hushållen och allra hårdast mot dem som redan har små marginaler. Inflationen har börjat vända nedåt men är fortfarande

för hög. Att bekämpa inflationen är därför fortsatt prioriterat för regeringen, samtidigt som vi stöttar hushåll och välfärd.

Regeringens förslag till budget för 2024 visar att det går att kombinera en återhållsam finanspolitik för att bekämpa inflationen med reformer som stärker hushållens ekonomi. Men det vilar också ett stort ansvar på flera andra aktörer i ekonomin för att förhindra att den höga inflationen blir mer bestående. Detta gäller inte minst livsmedelsbranschen och handeln, som har ett ansvar för att inte höja priserna mer än vad som är proportionerligt. Regeringen har tillfört medel till Konkurrensverket för att skärpa bevakningen av branscher med bristande konkurrens.

Som redovisas ovan har regeringen påbörjat ett arbete med att ta fram en livsmedelsstrategi 2.0. Regeringens ambition är att den uppdaterade strategin ska göra avtryck i hela livsmedelskedjan från jord till bord. Den ska skapa förutsättningar för aktörer i kedjan att stärka sin konkurrenskraft, bidra till ökad hållbarhet, främja svenskproducerade varor, öka den totala livsmedelsproduktionen och även minska vår sårbarhet vid en eventuell kris. En av de viktigaste utgångspunkterna för arbetet är att sätta konkurrenskraft, lönsamhet och ökad hållbar livsmedelsproduktion i centrum. Arbetet bedrivs i en bred dialog med näringslivet och andra berörda aktörer i livsmedelskedjan.

Utskottet har behandlat förslag på åtgärder för att hantera stigande livsmedelspriser tidigare under mandatperioden. I betänkande 2023/24: MJU16 Jordbrukspolitik anförde utskottet följande (s. 53 f.):

Utskottet delar regeringens uppfattning att det finns ett behov av att närmare undersöka konkurrenssituationen med anledning av de stora prisökningar som skett under senare tid inom branscher där ökade kostnader och bristande konkurrens kan tänkas vara orsaker till ökade priser. Utskottet välkomnar därför att Konkurrensverket i juni 2023 fick i uppdrag av regeringen att analysera konkurrenssituationen inom livsmedelskedjan och hur priserna har ökat i förhållande till kostnaderna inom bl.a. dagligvaruhandeln. Som beskrivs ovan har Konkurrensverket därefter utfört ett flertal analyser av denna fråga. Genomlysningen av livsmedelsbranschen kommer att fortsätta under 2024 och Konkurrensverket avser att presentera en rapport vid halvårsskiftet 2024. I avvaktan på pågående arbete avstyrks motion 2023/24:2628 (S) yrkande 13.

I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 23) föreslog regeringen att medlen för genomförandet av livsmedelsstrategin under 2025 skulle öka med 80 miljoner kronor till en total nivå på 246 miljoner kronor. Satsningen är enligt regeringen ett viktigt led i arbetet med uppdateringen av livsmedelsstrategin, Livsmedelsstrategin 2.0, som fokuserar på livsmedelskedjans konkurrenskraft och en ökad hållbar produktion. Riksdagen biföll regeringens anslagsförslag (prop. 2024/25:1, bet. 2024/25: MJU2, rskr. 2024/25:105).

Otillbörliga handelsmetoder mellan företag är metoder som avviker från god affärssed och strider mot god tro och heder. Livsmedelskedjan är sårbar för otillbörliga handelsmetoder på grund av kraftiga obalanser mellan små och stora aktörer. Våren 2019 antog EU:s lagstiftare direktiv (EU) 2019/633 om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan.

Syftet är att förbättra ställningen för både jordbrukare och små och medelstora företag i livsmedelskedjan genom att förbjuda ett antal otillbörliga handelsmetoder. Direktivet innehåller regler som skyddar svagare leverantörer mot starkare köpare. Skyddet är indelat i olika nivåer och omfattar jordbrukare, producentorganisationer och distributörer under detta tröskelvärde. Det omfattar även leverantörer och köpare som är etablerade utanför EU, förutsatt att en av parterna är etablerad inom EU. Varje EU-land har utsett en behörig myndighet som ska se till att reglerna följs. Dessa myndigheter måste ha befogenhet att både inleda utredningar och bötfälla aktörer som bryter mot reglerna.

Av artikel 12.1–12.4 följer att kommissionen senast den 1 november 2025 ska göra den första utvärderingen av direktivet och lägga fram en rapport om de viktigaste resultaten av utvärderingen inför Europaparlamentet och rådet samt även Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén. En sådan rapport ska, när så är lämpligt, åtföljas av lagstiftningsförslag. Utvärderingen ska åtminstone bedöma

- a) effektiviteten i de åtgärder som genomförts på nationell nivå i syfte att bekämpa otillbörliga handelsmetoder inom jordbruks- och livsmedelskedjan
- b) effektiviteten i samarbetet mellan behöriga tillsynsmyndigheter och, i tillämpliga fall, identifiera metoder för att förbättra det samarbetet.

Kommissionen ska i synnerhet basera den rapport som avses ovan på de årliga rapporter som avses i artikel 10.2, dvs. de rapporter som medlemsstaterna ska sända till kommissionen om hur bestämmelserna enligt detta direktiv tillämpats och genomförts i medlemsstaten under föregående år. Kommissionen får, om det är nödvändigt, begära ytterligare uppgifter från medlemsstaterna, t.ex. information om effektiviteten i de åtgärder som har genomförts på nationell nivå och effektiviteten i samarbete och ömsesidigt bistånd.

I proposition 2020/21:134 Förbud mot otillbörliga handelsmetoder vid köp av jordbruks- och livsmedelsprodukter lämnade regeringen förslag om en ny lag och lagändringar för att genomföra direktivet i svensk rätt. Regeringen föreslog bl.a. en ny lag i vilken det införs förbud för köpare med en årsomsättning på över motsvarande 2 miljoner euro att använda vissa handelsmetoder mot leverantörer samt bestämmelser om tillsyn och om sanktioner för den som bryter mot förbud en mot otillbörliga handelsmetoder. Regeringen föreslog även en bestämmelse om sekretess för uppgifter som kan avslöja anmälarens eller leverantörens identitet. Riksdagen antog regeringens lagförslag (prop. 2020/21:134, bet. 2020/21:MJU21, rskr. 2020/21:364).

Den 1 november 2021 trädde lagen (2021:579) om förbud mot otillbörliga handelsmetoder i livsmedelskedjan i kraft. I linje med riksdagens uppmaning (se avsnittet nedan) har Konkurrensverket fått i uppdrag av regeringen att utvärdera lagen. En första delrapport presenterades den 1 november 2023 och

fokuserar på primärproducenter i jordbruks- och livsmedelskedjan. Rapporten är en del av en större utvärdering som kommer att slutrapporteras under 2025.

De politiska riktlinjerna för kommissionen 2024–2029 omfattar ett åtagande att stärka jordbrukarnas ställning och ge dem ett starkare skydd mot otillbörliga handelsmetoder. Proaktiva åtgärder på både EU-gemensam och nationell nivå för att bl.a. ta itu med otillbörliga handelsmetoder på ett bättre sätt efterfrågas också i slutrapporten från den strategiska dialogen om framtiden för EU:s jordbruk från september 2023. Den 10 december 2024 presenterade kommissionen ett förslag om samarbete mellan nationella tillsynsmyndigheter som ansvarar för verkställigheten av de EU-gemensamma reglerna för otillbörliga handelsmetoder (COM(2024) 576). Förslaget syftar till att stärka tillsynsmyndigheternas förmåga att samarbeta. Tillsynsmyndigheternas erfarenheter har visat att det kan vara svårt att samla in information, upptäcka överträdelser samt ålägga och verkställa sanktionsavgifter och andra lika effektiva sanktioner om köparen befinner sig i en annan medlemsstat.

Riksdagens tillkännagivande om utvärdering av lagen om otillbörliga handelsmetoder

I sin beredning av regeringens förslag till lag för att genomföra direktivet om otillbörliga handelsmetoder mellan företag i jordbruks- och livsmedelskedjan riktade ett enligt utskottet en uppmaning till regeringen om att den ska utvärdera lagens konsekvenser och villkoren för köpare, leverantörer och primärproducenter i jordbruks- och livsmedelskedjan. Utskottet anförde följande (bet. 2020/21:21 s. 21 f):

Enligt utskottet innebär regeringens lagförslag ett förbättrat regelverk för att minimera förekomsten av otillbörliga affärsmetoder inom jordbruks- och livsmedelskedjan. Samtidigt är utskottet väl medvetet om att det nya regelverket kommer att innebära långtgående förändringar i hur dagens marknad för jordbruks- och livsmedelsprodukter fungerar. Utskottet ser därför positivt på att direktivet ställer krav på kommissionen att utvärdera effektiviteten i de åtgärder som genomförts på nationell nivå för att bekämpa otillbörliga handelsmetoder inom jordbruks- och livsmedelskedjan samt hur väl samarbetet mellan behöriga tillsynsmyndigheter fungerar.

Enligt utskottets mening behövs det emellertid även en nationell utvärdering av direktivets genomförande som specifikt undersöker det nya regelverkets konsekvenser för aktörerna på den svenska marknaden. Det kan inte uteslutas att lagen kan ge upphov till oönskade konsekvenser som behöver adresseras i en kompletterande lagstiftning. Utskottet ser därför ett tydligt behov av att regeringen granskar och analyserar följderna av den nya lagstiftningen.

Utskottet anser att utvärderingen ska ta sikte på konsekvenserna av den nya lagen samt villkoren för köpare, leverantörer och primärproducenter. I utvärderingen bör det ingå att undersöka styrkeförhållandena mellan marknadens aktörer, huruvida det till följd av lagen uppkommit nya situationer där större aktörer missbrukar sin ställning, utvecklingen av prissättningen i leverantörsledet, påverkan på slutpris för konsument och påverkan på primärproducenter samt utvecklingen av matsvinnet som en konsekvens av begränsade möjligheter att avboka beställda varor.

Utskottet har under ärendets beredning tagit del av uppgifter och bedömningar från Konkurrensverket och ett antal av marknadens aktörer, bl.a. i fråga om en utvärdering av den nya lagstiftningen. Enligt utskottet är det av stor vikt att den kommande utvärderingen ges tillräcklig tid för att riksdagen ska kunna få en fullödig bild av konsekvenserna av det nya regelverket samtidigt som de omedelbara effekterna för marknadens aktörer behöver uppmärksammas så snart som möjligt. Utskottet bedömer därför att regeringens uppföljning ska bestå av dels en återrapportering av utvärderingsarbetet två år efter lagens ikraftträdande, dels en slutrapportering fyra år efter lagens ikraftträdande. Regeringen bör återkomma till riksdagen med resultaten av utvärderingen samt vid behov förslag till kompletterande lagstiftning. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen.

Riksdagen biföll utskottets förslag (prop. 2020/21:134, bet. 2020/21:MJU21, rskr. 2020/21:364).

Innovation och mathantverk

Framstegen inom bl.a. modern bioteknik leder till innovationer inom livsmedels- och jordbrukssektorn. Livsmedel som inte har ätits i någon större utsträckning inom EU före den 15 maj 1997 kallas för nya livsmedel, och sådana livsmedel måste vara godkända i EU för att få släppas ut på den inre marknaden. Reglerna för nya livsmedel följer av förordning (EU) 2015/2283. EU-rättens grundläggande principer om nya livsmedel är att de

- ska vara säkra och korrekt märkta
- inte får skilja sig på ett sätt så att konsumtionen av det nya livsmedlet skulle vara näringsmässigt ofördelaktigt för konsumenten, i det fall det nya livsmedlet är avsett att ersätta ett annat livsmedel.

Godkännandeprocessen enligt förordning (EU) 2015/2283 syftar till att säkerställa dessa principer. Efsa granskar i de allra flesta fall ansökan om godkännande. Om Efsa anser att livsmedlet inte är farligt för hälsan är det ett starkt argument för att livsmedlet godkänns och då får säljas i hela EU, i enlighet med principen om ömsesidigt erkännande. Alla godkända nya livsmedel finns listade i en unionsförteckning (förordning (EU) 2017/2470). Ett godkänt nytt livsmedel som finns med i förteckningen får säljas av vilket företag som helst inom EU, om inte annat anges.

När det handlar om export av livsmedel har Livsmedelsverket i uppdrag att utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror samt finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredjeländer. Den viktigaste uppgiften i detta är att öppna nya exportmarknader och att se till att de som öppnats fungerar problemfritt. Under 2023 genomförde Livsmedelsverket fler aktiviteter inom underhåll för att bevara marknader öppna än aktiviteter för att öppna nya marknader. Arbetet för att underhålla befintliga exportmarknader har under åren, i takt med att fler marknader öppnats, ökat i omfattning och intensitet, och arbetet med nya marknader har därför fått stå tillbaka.

I fråga om innovation presenterade regeringen den 12 december 2024 den innovations- och forskningspolitiska propositionen som anger målen för forskningspolitiken 2025–2028 (prop. 2024/25:60). I propositionen framhåller regeringen att den fortsätter att satsa på forskning om livsmedel. Uppdraget till Formas om ett nationellt forskningsprogram om livsmedel löper under tio år, t.o.m. 2026 (N2017/03897). Regeringen förlänger programmet med två år t.o.m. 2028. En utvärdering av befintligt program genomförs 2027 som kan ge underlag för framtida satsningar på forskning och innovation inom livsmedelsområdet. En förstärkning av livsmedelsforskning och innovation är enligt regeringen avgörande för att nå livsmedelsstrategins mål, för sektorns utveckling som helhet och för att kunna bidra till arbetet med att stärka Sveriges livsmedelsberedskap. Riksdagen fattar beslut om regeringens förslag under våren 2025.

På EU-gemensam nivå finns sedan 2008 Europeiska institutet för innovation och teknik. Institutet syftar till att stimulera innovation genom bildandet av s.k. kunskaps- och innovationsgrupper med företag (industriföretag och små och medelstora företag), forskningscentrum och universitet i partnerskap. Kunskaps- och innovationsgruppernas verksamheter ska täcka hela innovationskedjan: utbildningsprogram, stöd under processen från forskning till marknad, innovationsprojekt, företagsinkubatorer och acceleratorer. Det finns åtta sådana grupper, varav livsmedel är en.

När det gäller mathantverk bedömde regeringen i livsmedelsstrategin (prop. 2016/17:104 s. 73 f.) att smak och kvalitet, kulturarv och hållbarhetsaspekter kan utgöra konkurrensfördelar. Bilden av Sverige i relation till mat och måltider bör utvecklas och förena både nya och gamla svenska styrkeområden i bred bemärkelse. Här kan besöksnäringen och de småskaliga mat- och dryckesföretagen bidra till att gemensamt bygga varumärken och även skapa efterfrågan på exportprodukter, vilket bidrar till lokal och regional tillväxt och sysselsättning. Regeringen bedömde vidare att det finns goda förutsättningar för att marknadsföra och utveckla insatser för att möta den potential som finns i upplevelser kring mat och dryck som en integrerad del av besöksnäringen. I januari 2021 fick Länsstyrelsen Jämtlands län i uppdrag att driva ett nationellt centrum för mathantverk och småskalig livsmedelsproduktion. Uppdraget gavs inom ramen för livsmedelsstrategins handlingsplan del 3 och syftade till att utveckla och bevara kunskapen inom mathantverk samt att främja småskaligt livsmedelsföretagande och småskalig livsmedelsproduktion. För att driva det nationella centrumet för mathantverk, Eldrimner, tillfördes 10 miljoner kronor per år under perioden 2021–2023 till Länsstyrelsen Jämtlands län.

I november 2024 utlyste Jordbruksverket 45 miljoner kronor till samarbetsprojekt som syftar till att stärka samarbetet mellan aktörer, från livsmedelsproducent till kund. Fokus är matkultur och mathantverk och hur kunskap och attitydförändringar kan bidra till en mer robust livsmedelsförsörjning. Genom ökad kunskap, attitydförändringar samt samverkan kring resurser och kompetens kan matkultur och mathantverk komma att spela en betydande roll i

arbetet för ett robust livsmedelssystem. Myndigheter, kommuner, regioner, föreningar, andra organisationer och företag kan söka stödet fram till den 13 februari 2025.

Gårdsförsäljning och försäljning direkt till konsument

Grundprincipen i EU:s livsmedelslagstiftning är att livsmedelsföretagare som säljer livsmedel direkt till slutkonsument ska vara registrerade och att slakterier ska godkännas (förordning (EG) 853/2004 om särskilda hygienregler för livsmedel av animaliskt ursprung). Detta innebär att producenter inte själva får slakta, stycka och leverera kött från större lantbruksdjur som gris, nöt, kalv, får, lamm eller struts vare sig direkt till konsument eller till lokal detaljhandel. Producenten får inte heller sälja eller ge bort ett helt djur som avlivats. EU-rätten innebär att producenten behöver ha en godkänd anläggning, i detta fall ett godkänt slakteri, för att köttet ska få säljas eller skänkas bort. Däremot kan producenten göra ett s.k. återtag och sälja kött från djur om de har slaktats vid ett godkänt slakteri.

Förordning (EG) 853/2004 tillämpas inte på primärproduktion för användning inom privathushållet. Regelverket tillåter således att djurägaren själv slaktar några av sina egna djur för husbehov hemma på gården. Kött från sådan slakt får endast konsumeras inom det privata hushållet och får aldrig överlåtas till någon utanför hushållet.

För att underlätta för producenter finns undantag som innebär att alla bestämmelser i förordning (EG) 853/2004 inte behöver uppfyllas. För att kunna göra sådana specifika lätnader eller undantag måste myndigheten i den specifika medlemsstaten ta fram och införa nationella regler. Exempel på lätnader som Sverige redan har infört är regler om direktförsäljning av små mängder primärprodukter, t.ex. ägg och honung, eller av små mängder kött från frilevande vilt.

När det gäller vildsvinskött bedömde regeringen i livsmedelsstrategin att produktion av vilt och renkött kan bidra till tillväxt i livsmedelskedjan och att möjligheterna till avsättning bör underlättas (prop. 2016/17:104). Regeringen beslutade i april 2020 om vildsvinspaketet (N2020/01010, N2020/01011, N2020/01012, N2020/01013) som en del av livsmedelsstrategins handlingsplan del 2. Exempel på vad vildsvinspaketet hittills resulterat i är regeringens beslut från juni 2021 att införa subventioner av kostnader för analyser av trikiner och cesium-137 i vildsvinskött. I juni 2022 fick Livsmedelsverket, Jordbruksverket, SVA och länsstyrelserna i uppdrag att samordnat göra kommunikationsinsatser om vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin. Myndigheterna ska identifiera områden, i arbetet med och resultat från, vildsvinspaketet där det finns behov av särskild kommunikation. Med utgångspunkt i detta ska myndigheterna på ett strategiskt och långsiktigt sätt göra kommunikationsinsatser var för sig eller tillsammans. Uppdraget ska slutredovisas senast den 28 februari 2026.

Den 4 november 2024 trädde nya föreskrifter i kraft som gör det möjligt för jägare att sälja vildsvinskött direkt till privatpersoner (LIVSFS 2024:6). Enligt föreskrifterna får en jägare under ett kalenderår leverera 25 vildsvin till lokala detaljhandelsanläggningar, t.ex. butiker och restauranger. Därutöver får en jägare som genomgått särskild utbildning och anmält sin verksamhet till länsstyrelsen leverera högst 10 vildsvin och kött av högst 10 vildsvin direkt till konsumenter under samma period. Genom föreskrifterna fastställs även vissa krav på provtagning och analys, dokumentation och tillhandahållande av information till konsumenter. Även fortsättningsvis får jägare lämna vildsvin till vilthanteringsanläggningar. Syftet med de nya föreskrifterna är att underlätta och skapa fler vägar för vildsvinskött att nå fram till konsumenterna.

Riksdagens tillkännagivande om förenklade regler för distribution och försäljning av viltkött

Riksdagen har uppmanat regeringen att vidta åtgärder för att förenkla reglerna för distribution och försäljning av viltkött (bet. 2016/17: MJU23 punkt 23, rskr. 2016/17:338).

I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 23) redovisar regeringen de insatser som gjorts för att tillmötesgå riksdagens uppmaning i frågan. Regeringen anför att bl.a. vildsvinspaketet tillsammans med förstärkningarna i budgetpropositionerna för 2021 och 2022 ska bidra till att mer vildsvinskött når marknaden genom att underlätta köttets väg till konsument och skapa incitament för jägare att skjuta fler vildsvin. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat.

Konsumtion och certifiering av ekologiska livsmedel

Det övergripande målet för livsmedelsstrategin ska vara en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen, både konventionell och ekologisk, bör svara mot konsumenternas efterfrågan.

Inom ramen för arbetet med livsmedelsstrategin antog den dåvarande regeringen 2017 ett inriktningsmål för ekologisk konsumtion och produktion; 30 procent av den svenska jordbruksmarken ska utgöras av certifierad ekologisk jordbruksmark 2030 och 60 procent av den offentliga livsmedelskonsumtionen ska utgöras av certifierade ekologiska produkter 2030.

Våren 2017 riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om att svensk livsmedelsproduktion bör styras av konsumenternas efterfrågan och inte av politiskt bestämda mål för specifika produktionsformer (bet. 2016/17: MJU23, rskr. 2016/17:338). I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 23) anförde regeringen att det inte finns behov av att ha mål för ekologisk produktion och konsumtion eftersom svensk livsmedelsproduktion ska styras av konsumenternas efterfrågan. I stället behöver man stärka konkurrenskraften i hela livsmedelskedjan. Regeringen delar riks-

dagens bedömning att svensk livsmedelsproduktion ska styras av konsumenternas efterfrågan och inte av politiskt bestämda kvantitativa mål för konsumtion och produktion kopplade till specifika produktionsformer. Därmed ansåg regeringen att tillkännagivandet är slutbehandlat. Sedan 2024 är därmed inriktningsmålen avskaffade och Jordbruksverket har heller inte fått något förnyat uppdrag.

Inom ramen för den gröna given antogs 2019 ett mål om att minst 25 procent av EU:s jordbruksmark ska odlas ekologiskt till 2030. Våren 2021 antog kommissionen en handlingsplan för ekologisk produktion, bl.a. för att bidra till att nå målet om ekologisk odling. Handlingsplanen omfattar ett tjugotal åtgärder, bl.a. att stimulera efterfrågan och vinna konsumenternas förtroende.

I förordning (EU) 2018/848 om ekologisk produktion fastställs principer och regler för bl.a. ekologisk produktion, tillhörande certifiering och användning av uppgifter om ekologisk produktion i märkning och marknadsföring. Förordningen syftar till att garantera rättvis konkurrens för jordbrukare och aktörer, förebygga bedrägerier och illojala metoder, öka konsumenternas förtroende för ekologiska produkter och uppmuntra till hållbar utveckling av ekologisk produktion i EU.

I proposition 2020/21:187 föreslog regeringen lagändringar för att anpassa svensk rätt till förordningen. Ändringarna innebär bl.a. att Livsmedelsverkets och Jordbruksverkets möjlighet att delegera uppgifter till kontrollorgan utvidgas. Regelverket innebär att Jordbruksverket och Livsmedelsverket delegerar kontrollen av ekologisk produktion till privata kontrollorgan som i sin tur utfärdar ett certifikat. Riksdagen biföll regeringens förslag (prop. 2020/21:187, bet. 2021/22:MJU3, rskr. 2021/22:5) och lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2022.

Åtgärder från statens sida för att främja livsmedel som producerats i Sverige

Enligt fördraget om Europeiska unionens funktionssätt ska den inre marknaden omfatta ett område utan inre gränser där fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital säkerställs (artikel 26.2). Av detta följer att EU-rätten bygger på vissa grundläggande principer, bl.a. att det på EU:s inre marknad inte ska finnas handelshinder, dvs. förhindrande eller försvårande av handeln med export av varor och tjänster, t.ex. åtgärder för att gynna inhemsk produktion, gränsöverskridande etableringar eller investeringar. Vidare ska principen om icke-diskriminering vara styrande, vilket innebär ett förbud mot att diskriminera leverantörer på grund av deras nationalitet, t.ex. etablerings- eller verksamhetsland.

Livsmedelsverket har tidigare tagit fram s.k. klimatsmarta kostråd där befolkningen bl.a. rekommenderas att köpa mer närodlad. I samband med notifieringen av ärendet stoppades kostråden 2011; kommissionen och andra

medlemsstater såväl som Kommerskollegium ansåg att rekommendationerna om närproducerad mat var ett handelshinder.

När det gäller offentlig upphandling följer det av de ovan nämnda principerna att en upphandlande myndighet inte får ställa krav som bara svenska företag känner till eller kan uppfylla. Det gäller även när den upphandlande myndigheten inte förväntar sig att några utländska leverantörer ska lämna anbud. Bestämmelserna i upphandlingslagarna ska alltid tolkas mot bakgrund av denna princip. Därför är det inte tillåtet att som krav ange att en vara ska vara fångad eller uppfödd i Sverige eller enligt svensk lagstiftning. Det finns däremot inget förbud mot att i en upphandling ställa krav som omfattas av svensk lagstiftning.

I den nationella upphandlingsstrategin anförts att den offentliga upphandlingen bättre bör styra mot samhällets ambitioner och motsvara den höga nivå på djurskydds- och miljöhänsyn som den svenska lagstiftningen ställer. Lagstiftningen ger stora möjligheter att ställa krav på miljöhänsyn. I lagen (2016:1145) om offentlig upphandling anges att en upphandlande myndighet bör beakta miljöhänsyn vid offentlig upphandling om upphandlingens art motiverar det. Upphandlingsmyndigheten har i uppdrag att verka för ökad miljöhänsyn inom upphandling och ansvarar för en omfattande kriterieverksamhet som vänder sig till upphandlande myndigheter och enheter i deras arbete med att ställa krav på exempelvis djurskydd och resurseffektivitet i sina upphandlingar. Upphandlingsmyndighetens kriterier, i form av miljökrav och sociala krav, finns på ett tiotal produktområden som omfattar hundratals produkter.

Det pågår en översyn av den nationella upphandlingsstrategin för att skapa en mer välkomnande och attraktiv offentlig marknad. Som en del av detta arbete fick Upphandlingsmyndigheten i regleringsbrevet för 2024 i uppdrag att analysera möjligheterna att förbättra konkurrensen genom att öka användningen av utvärderingsmodeller som inte enbart innefattar pris utan även kvalitetsaspekter såsom anbudets bidrag till olika samhällsintressen. Uppdraget redovisades i december 2024 och bereds nu inom Regeringskansliet.

Som svar på fråga 2023/24:958 anförde statsrådet Erik Slottner den 12 juni 2024 bl.a. följande:

Upphandling kan bidra till olika samhällsnyttor. Flera företag ser det också som positivt att kunna konkurrera med andra värden än bara pris, vilket vi ska värna. Just nu pågår en översyn av den nationella upphandlingsstrategin. Utifrån identifierade problem och vad som brister i de offentliga inköpen bedömer regeringen att lösningen i första hand inte ligger i att ändra på upphandlingsreglerna. [...] Synsättet på offentlig upphandling måste skifta från att vara en administrativ uppgift till ett strategiskt verktyg. En bättre strategisk styrning och organisering av inköpsverksamheten är en förutsättning för att göra rätt prioriteringar i olika upphandlingar. Att införa krav på riktlinjer att beakta samhällsintressena riskerar att inte vara en ändamålsenlig åtgärd. Inte minst innan de upphandlande organisationerna har förutsättningar att göra rätt analyser och strategiska val och prioriteringar.

Riksdagens tillkännagivande om djurskydds- och miljökrav vid offentlig upphandling

I juni 2022 riktade riksdagen, på miljö- och jordbruksutskottets förslag, ett tillkännagivande till regeringen om att vidta ytterligare åtgärder, såväl nationellt som på EU-nivå, för att möjliggöra och säkerställa att det vid offentlig upphandling enbart ska köpas in livsmedel som har producerats i linje med svenska djurskydds- och miljökrav (bet. 2021/22:MJU29, rskr. 2021/22:388–9). Utskottet framhöll i sitt ställningstagande att de åtgärder som vidtagits inte är tillräckliga eftersom en alltför stor andel av de livsmedel som upphandlas genom det offentliga fortfarande inte har producerats på ett sätt som motsvarar de minimikrav som ställs på den svenska livsmedelsproduktionen. Det finns därför enligt utskottet behov av att vidta ytterligare åtgärder, såväl nationellt som på EU-nivå, för att möjliggöra och säkerställa att det vid offentlig upphandling enbart ska köpas in livsmedel som har producerats i linje med svenska djurskydds- och miljökrav. I skrivelse 2023/24:75 hänvisar regeringen till beslutet i februari 2023 om att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. kartlägga i vilken utsträckning krav på djurskydd ställs vid offentlig upphandling. Regeringen anger att tillkännagivandet inte är slutbehandlat.

Utskottets ställningstagande

Livsmedelspriser, konkurrens och otillbörliga handelsmetoder

Utskottet noterar att en utvärdering av såväl de svenska som de EU-gemensamma reglerna för otillbörliga handelsmetoder är att vänta under året. Lagen om otillbörliga handelsmetoder ska utvärderas under 2025, och i linje med utskottets tillkännagivande bör regeringen, vid behov, återkomma med förslag till kompletterande lagstiftning. Under året ska även kommissionen lämna en utvärderingsrapport om bl.a. effektiviteten i de åtgärder som genomförts på nationell nivå för att bekämpa otillbörliga handelsmetoder inom livsmedelskedjan. Rapporten ska, när så är lämpligt, åtföljas av lagstiftningsförslag. Därmed anser utskottet att det förslag som presenteras i motion 2024/25:1927 (V) yrkande 11 redan är tillgodosett. Motionsyrkandet avstyrks.

När det gäller livsmedelspriser som höjs mer än vad som är proportionerligt instämmer utskottet med motionärerna i att det är ett allvarligt problem. Utskottet ser med tillförsikt på de åtgärder som regeringen vidtagit för att dels skärpa bevakningen av branscher med bristande konkurrens, dels bekämpa inflationen och stötta hushåll och välfärd. Ytterst vilar det ett stort ansvar på enskilda aktörer i ekonomin, inte minst livsmedelsbranschen och handeln, att inte höja priserna mer än vad som är skäligt. Därmed avstyrker utskottet motion 2024/25:3108 (S) yrkandena 15, 16, 18 och 21.

Gårdsförsäljning och försäljning direkt till konsument

Utskottet konstaterar att det utifrån livsmedelssäkerhet och hygienmässiga motiv följer av det EU-gemensamma regelverket att livsmedelsföretagare ska vara registrerade och att slakterier ska godkännas. Detta medför att producenter inte själva får slakta, stycka och leverera kött från större lantbruksdjur, vare sig direkt till konsument eller till lokal detaljhandel. Utskottet påminner om att Sverige infört vissa lättnader i detta avseende; direktförsäljning av små mängder primärprodukter, t.ex. ägg och honung eller av små mängder kött från frilevande vilt, är undantagna vissa av unionsbestämmelserna. Utskottet noterar regeringens arbete för att i linje med livsmedelsstrategin utveckla besöksnäringen och måltidsupplevelser, t.ex. genom nya möjligheter till gårdsförsäljning. Därmed avstyrks motionerna 2024/25:1373 (SD) yrkande 21, 2024/25:3108 (S) yrkande 24 i denna del och 2024/25:3160 (C) yrkande 55.

När det gäller direktförsäljning av vildsvinskött konstaterar utskottet att nuvarande såväl som tidigare regering arbetat mycket aktivt för att öka viltets bidrag till tillväxt i livsmedelskedjan. Utöver de regelmässiga lättnader som redan införts påminner utskottet särskilt om att ansvariga myndigheter arbetar med kommunikationsinsatser om vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin. Med hänvisning till de åtgärder som redan vidtagits ser utskottet inget skäl att förorda något av de förslag som väckts i motionerna 2024/25:499 (C) yrkande 4, 2024/25:1396 (SD) yrkande 29, 2024/25:1814 (M) yrkande 2 och 2024/25:2978 (SD) yrkande 5. Motionsyrkandena avstyrks.

Konsumtion och certifiering av ekologiska livsmedel

När det gäller mål för konsumtion av ekologiska livsmedel konstaterar utskottet att regeringen i samband med föregående års budgetproposition avskaffade de nationella mål som tidigare varit styrande för ekologisk produktion och konsumtion. Det EU-gemensamma målet om att en viss andel av marken ska skötas ekologiskt kopplar bl.a. till de globala hållbarhetsmålen. Därmed ser utskottet inget skäl att förorda det förslag som väckts i motion 2024/25:1373 (SD) yrkande 19. Motionsyrkandet avstyrks.

När det gäller certifiering av ekologiska livsmedel påminner utskottet om att riksdagen så nyligen som 2021 antog lagändringar som utvidgade de ansvariga myndigheternas möjlighet att delegera uppgifter till kontrollorgan. Utskottet ser inget skäl att nu förorda en annan ordning och avstyrker motion 2024/25:889 (S).

Åtgärder från statens sida för att främja livsmedel som producerats i Sverige

Utskottet noterar de begränsningar som EU-rätten innebär för statliga aktörer att på den inre marknaden främja den egna inhemska produktionen. När det gäller offentlig upphandling av livsmedel är det dock möjligt att styra upphandlingen i förhållande till samhällets ambitioner i olika avseenden. Utskottet

noterar att regeringen initierat en översyn av de nationella upphandlingsreglerna. Därutöver påminner utskottet om det arbete som pågår med att dels ta fram förslag på åtgärder för att främja svensk animalieproduktion med hög konkurrenskraft, dels ta fram nationella kostråd. Därmed avstyrker utskottet motionerna 2024/25:1373 (SD) yrkande 17 och 2024/25:1384 (SD) yrkande 3.

Övriga livsmedelspolitiska frågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om anpassade måltider i skolan samt regleringen av kosttillskott och försäljning av energidrycker.

Motionerna

Anpassade måltider i skolan

Enligt motion 2024/25:2990 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD) yrkande 2 bör regeringen se över religiösa och etiska särkrav när det gäller specialkost inom offentlig verksamhet. Motionärerna anser att skolor bör erbjuda ett lakto-ovo-vegetariskt alternativ till den ordinarie maten och att detta bör räcka för elever med religiösa eller etiska grunder för sitt val av mat.

Reglering av kosttillskott och energidrycker

I motion 2024/25:1269 av Arber Gashi m.fl. (S) föreslås det att regeringen undersöker möjligheten att införa en lagstadgad åldersgräns vid försäljning av energidrycker i dagligvaruhandeln. Det är av yttersta vikt att samhället agerar för att skydda unga medborgare från potentiella hälsorisker med energidrycker, t.ex. koffeinförgiftning.

När det gäller kosttillskott anför det i motion 2024/25:2426 av Saila Quicklund (M) att regeringen behöver se över hur Livsmedelsverket kan ta ett samlat ansvar i det fortsatta arbetet för att förhindra farliga substanser i kosttillskott (yrkande 1). Regeringen bör även vidta åtgärder för att se till att det ställs krav på tillverkare och distributörer att anmäla sina produkter till Livsmedelsverket innan de saluförs (yrkande 2). Vidare bör regeringen se över hur Livsmedelsverket dels ska kunna besluta om saluförbud för hälsofarliga kosttillskott (yrkande 3), dels mer konsekvent ska kunna utnyttja läkemedelslagens möjligheter att klassificera läkemedelsnära substanser som läkemedel (yrkande 4).

Kompletterande uppgifter och tidigare beredning

Anpassade måltider i skolan

Enligt 10 kap. 10 § andra stycket skollagen (2010:800) ska elever i grundskolan erbjudas näringsriktiga skolmåltider utan kostnad. Diskrimineringslagen (2008:567) förbjuder diskriminering som har samband med bl.a. kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Utbildningsanordnaren ska inom ramen för verksamheten bedriva ett förebyggande och främjande arbete för att motverka diskriminering och på annat sätt verka för lika rättigheter och möjligheter. Enligt Livsmedelsverkets nationella riktlinjer för måltider i skolan kan skolan således mötas av önskemål om individuellt anpassad mat utöver medicinska behov, exempelvis religiösa, etiska eller kvalitetsmässiga motiv. Detta innebär bl.a. att skolan vid måltidssituationer ska erbjuda ett fullgott alternativ för elever som har önskemål om anpassad mat som har samband med en diskrimineringsgrund, t.ex. religion eller annan trosuppfattning. Det kan t.ex. vara någon form av vegetariskt alternativ. Livsmedelsverket framhåller i sina rekommendationer att anpassningarna vid religiösa regler ofta handlar om att anpassa typen av kött som serveras eller att erbjuda ett vegetariskt alternativ. Dialog med matgästen och eventuella vårdnadshavare ger en grund för hur anpassningarna ska göras.

År 2017 fick Livsmedelsverket i uppdrag att genom Nationellt kompetenscentrum för måltider i vård, skola och omsorg verka för en fortsatt utveckling av de offentliga måltiderna i linje med vad som anges i livsmedelsstrategin (N2017/02351/SUN), dvs. att måltider inom bl.a. skolor ska påverka efterfrågan av livsmedel av god kvalitet, bidra till god folkhälsa och hållbar livsmedelskonsumtion samt bidra till att höja intresset och statusen för måltider, mat och livsmedelsproduktion. Arbetet ska syfta till att främja hållbara, hälsosamma och säkra måltider inom offentlig sektor. Kompetenscentrumet arbetar för att alla matgäster i vård, skola och omsorg ska känna matglädje och må bra av maten. De utvecklar råd och stödmaterial, samverkar med andra nationella myndigheter och organisationer på måltidsområdet, sammanställer och sprider goda exempel samt anordnar branschdagar och andra mötesplatser för den offentliga måltidsbranschen och dess beslutsfattare.

Utskottet har behandlat förslag om måltider i skolan tidigare under mandatperioden. I betänkande 2022/23: MJU18 Livsmedelspolitik anförde utskottet följande (s. 13):

Måltider i offentlig verksamhet är ett viktigt verktyg för att påverka efterfrågan av livsmedel av god kvalitet samt bidra till god folkhälsa och hållbar konsumtion av livsmedel. Utskottet bedömer att regelverket är utformat på ett sådant sätt att det redan finns goda förutsättningar för en fortsatt utveckling av de offentliga måltiderna i linje med vad som anges i livsmedelsstrategin. Utskottet noterar särskilt det arbete som bedrivs inom ramen för Nationellt kompetenscentrum för måltider i vård, skola och omsorg.

Reglering av kosttillskott och energidrycker

När det gäller kosttillskott har flera studier visat att det förekommer felmärkning, kontaminering och otillåtna substanser såsom dopningspreparat i kosttillskott. Kosttillskott kan också innehålla höga halter av vitaminer och mineraler som kan vara hälsovärdiga för konsumenten vid ett för stort eller återkommande intag. Kosttillskott placerar sig därtill årligen högt på listan över osäkra livsmedel som hanteras i Sverige. Detta beror bl.a. på att produkterna innehåller många olika substanser som ibland är nya inom EU, på att produkterna omfattas av många olika lagstiftningar samt på den höga innovationstakten. Många produkter säljs också via e-handeln, vilket kräver speciell kompetens hos de kommunala kontrollmyndigheterna.

I mars 2022 fick Livsmedelsverket i uppdrag (S2022/01263) att vidta åtgärder för att utveckla samordningen, vägledningen och stödet i fråga om den offentliga kontrollen av kosttillskott. Målsättningen med uppdraget är att underlätta kontrollmyndigheternas möjligheter att göra mer enhetliga bedömningar och utföra en effektiv och likvärdig kontroll i hela landet, att möjliggöra avlägsnandet av produkter från marknaden som innehåller olagliga eller hälsovärdiga substanser eller som marknadsförs genom vilseledande märkning samt att stärka och utveckla samverkan inom området mellan myndigheter och övriga berörda aktörer. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 juni 2025.

Det är Läkemedelsverket som bedömer om en produkt ska betraktas som ett läkemedel. En sådan bedömning kan göras genom att Läkemedelsverket, på fråga från livsmedelskontrollen, uppger att en viss produkt är ett läkemedel. Om Läkemedelsverket har bedömt att det är fråga om ett läkemedel är livsmedelskontrollen inte längre den behöriga myndigheten. Om en produkt som är märkt som kosttillskott klassificeras som läkemedel är den inget livsmedel. Definitionen av livsmedel utesluter läkemedel (artikel 2 i förordning (EG) 178/2002).

Utskottet har behandlat likalydande förslag om reglering av kosttillskott tidigare under mandatperioden. I betänkande 2022/23: MJU18 Livsmedelspolitik framhöll utskottet följande:

Utskottet ser givetvis allvarligt på att det förekommer felmärkning, kontaminering och otillåtna substanser såsom dopningspreparat i kosttillskott. Utskottet ser likaså allvarligt på att det förekommer otillåtna närings- och hälsopåståenden som kan vara vilseledande. Utskottet välkomnar därför att Livsmedelsverket fått i uppdrag att vidta ytterligare åtgärder för att utveckla den offentliga kontrollen av kosttillskott. Målsättningen med uppdraget är mer enhetliga bedömningar och en effektiv och likvärdig kontroll i hela landet samt att möjliggöra avlägsnandet av produkter från marknaden som innehåller olagliga eller hälsovärdiga substanser eller som marknadsförs genom vilseledande märkning.

När det gäller energidrycker finns det i Sverige ingen reglerad åldersgräns vid försäljning av energidrycker. År 2018 hade Livsmedelsverket i uppdrag att utreda behovet av och lämna förslag på åtgärder för att begränsa tillgången av energidrycker för barn och unga, t.ex. genom att införa en åldersgräns vid försäljning av energidrycker eller andra lämpliga åtgärder. I redovisningen av

uppdraget (dnr. 2018/00523) bedömer myndigheten att ett totalförbud för barn och unga att få köpa energidrycker inte skulle vara en effektiv eller proportionerlig åtgärd. Däremot förordas en maxhalt av koffein i energidryckerna.

År 2009 tog Svensk Dagligvaruhandel fram en branschöverenskommelse (senast reviderad 2022) som innebär att energidrycker inte ska säljas till personer under 15 år. Överenskommelsen inkluderar även produkter som är avsedda att slutkonsumeras som energidryck.

Utskottets ställningstagande

Måltider i offentlig verksamhet är ett viktigt verktyg för att påverka efterfrågan av livsmedel av god kvalitet och bidra till god folkhälsa och hållbar konsumtion av livsmedel. När det gäller anpassade måltider i skolan utifrån religiösa motiv påpekar utskottet att det ofta handlar om att anpassa typen av kött som serveras eller att erbjuda ett vegetariskt alternativ. Utskottet bedömer att utbildningsanordnaren redan har de verktyg som behövs för att verka för lika möjligheter samtidigt som de offentliga måltiderna utvecklas i linje med vad som anges i livsmedelsstrategin. Därmed kan motion 2024/25:2990 (SD) yrkande 2 lämnas utan vidare åtgärd.

När det gäller regleringen av kosttillskott framhåller utskottet även detta år att Livsmedelsverket har i uppdrag att utveckla samordningen, vägledningen och stödet i den offentliga kontrollen av kosttillskott. Uppdraget ska redovisas senare i år. I avvaktan på den analys och de möjliga förslag på åtgärder som uppdraget kommer att resultera i kan motion 2024/25:2426 (M) yrkandena 1–4 lämnas utan vidare åtgärd.

I fråga om försäljning av energidrycker noterar utskottet att en reglerad åldersgräns har utretts och att den ansvariga myndigheten har bedömt att ett totalförbud för barn och unga mot att köpa energidrycker inte skulle vara en effektiv eller proportionerlig åtgärd. Utskottet ser därmed inget skäl att förorda motion 2024/25:1269 (S) utan lämnar yrkandet utan vidare åtgärd.

Reservationer

1. Ursprungsmärkning av animaliska produkter, punkt 1 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 7 och

avslår motionerna

2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 34 i denna del och

2024/25:2990 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD) yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser att alla animaliska produkter bör märkas med ursprung i varje led i produktionskedjan. Detta ska gälla charkvaror och sammansatta produkter såväl som mat på restaurang. Mejeriprodukter, som i dag står helt utan märkningskrav, vill vi också inkludera i det obligatoriska märkningssystemet. Det är också viktigt med bättre kommunikation av svenska mervärden ut till konsumenterna. Därför ser vi positivt på branschens initiativ för att göra det lättare för konsumenter att hitta svensk mat i livsmedelsbutikerna. Detta ligger i linje med vad kunderna vill ha.

2. Ursprungsmärkning av animaliska produkter, punkt 1 (C)

av Anders Karlsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 34 i denna del och

avslår motionerna

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 7 och

2024/25:2990 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD) yrkande 4.

Ställningstagande

För Centerpartiet är det en självklarhet att klimatarbetet går hand i hand med att trygga bl.a. livsmedelsproduktionen. Det ska även vara enkelt för konsumenter att jämföra varor, t.ex. i fråga om klimatutsläpp. Mitt parti anser därför att ursprungsmärkning för livsmedel bör införas i hela EU.

3. Information på restauranger och i offentliga kök om livsmedels ursprung m.m., punkt 2 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S) och Björn Petersson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 22 och avslår motionerna

2024/25:1384 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 2,

2024/25:2990 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD) yrkande 3,

2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 80 och 86 samt

2024/25:3071 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 5.

Ställningstagande

Vi socialdemokrater vill se mer svenskt och lokalproducerat på tallriken och i glasen. Det vill även en stor del av det svenska folket. Svensk mat är hållbar och trygg och gör gott för vår försörjningsförmåga. Därför föreslår vi en rad åtgärder för att ge svensk livsmedelsproduktion rätt förutsättningar att växa. Ett viktigt led i det här arbetet är att ge konsumenterna möjlighet att göra medvetna val, både i matbutiker och på restauranger. Vi vet att vi behöver stimulera och stärka vår inhemska produktion av livsmedel för att minska vår sårbarhet. I tidigare regeringsställning lämnade vi därför in en anmälan till kommissionen om att få tillstånd att införa egna, nationella bestämmelser, något som länge har efterfrågats av många aktörer. Att införa obligatorisk ursprungsmärkning av kött på restaurang skulle både gynna våra svenska livsmedelsproducenter och öka vår försörjningsförmåga.

Vi välkomnar att regeringen gett Livsmedelsverket i uppdrag att ta fram föreskrifter om detta. Vi noterar de föreskrifter som myndigheten nyligen beslutat om, men vi anser inte att de är tillräckligt skarpa för att få den effekt som krävs. Vi vill särskilt framhålla behovet av att informationen lämnas skriftligt och inte på sådant sätt som gäller för allergener, vilket ofta kräver att restauranggästen aktivt ber om informationen. Detta är viktigt, inte minst för

att möjliggöra en adekvat uppföljning och utvärdering av reglerna. Därför anser vi att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att säkerställa obligatorisk och skriftlig ursprungsmärkning av kött på restauranger.

4. Information på restauranger och i offentliga kök om livsmedels ursprung m.m., punkt 2 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 80 och 86 samt

2024/25:3071 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 5 och

avslår motionerna

2024/25:1384 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 2,

2024/25:2990 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD) yrkande 3 och

2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 22.

Ställningstagande

Mitt parti anser att regeringen ska införa en ursprungsmärkning av kött- och animalieprodukter på restauranger och i storkök. Nästan allt färskt kött som handlas i butik är svenskt, men det omvända gäller i restaurangsektorn. I butiker finns en fungerande ursprungsmärkning, vilket ännu inte finns på restauranger och i storkök. För Miljöpartiet är det en självklarhet att animaliska livsmedel och andra produkter som kommer från djur som behandlats på ett sätt som skulle vara förbjudet i Sverige inte ska kunna serveras eller användas inom offentliga verksamheter.

Miljöpartiet anser att regeringen även på lämpligt sätt bör se över hur det kan införas en märkning av saltnivå i restaurangmat och ta inspiration från länder som har gjort det. Ökad information och medvetenhet om saltinnehåll och kopplingar till hälsa är av värde för både restauranger och konsumenter. Av en undersökning som gjorts inom ramen för Livsmedelsverkets utredning framgår att restauranger inte arbetar gemensamt för att minska saltintaget och att nivån ligger oroväckande högt. Mitt parti anser att regeringen även behöver se över hur drivkrafter kan utvecklas för restauranger att erbjuda mat med konceptet One Health som utgångspunkt. Begreppet är inte nytt men har fått större genomslag på senare tid, bl.a. eftersom WHO lyfter fram vikten av att förebygga, förutsäga, upptäcka och agera på globala hot som pandemier. Det

här stämmer väl överens med grön ideologi där denna typ av helhetssyn är grunden.

5. Kost- och näringsrekommendationer, punkt 3 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 63 och
avslår motionerna

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 192,

2024/25:2990 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD) yrkande 11
och

2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 84 och 85.

Ställningstagande

I de nya nordiska näringsrekommendationerna (NNR 2023) som kom i juni 2023 inkorporerar Nordiska ministerrådet för första gången rekommendationer utifrån livsmedlens miljöpåverkan. Rekommendationerna är mycket omdiskuterade. När miljöargument infogas i näringsrekommendationer är det mycket viktigt att det görs med en god helhetssyn. Samtliga aspekter av miljöpåverkan, inklusive systemnivån, måste alltså vägas in, liksom förståelse för det svenska jordbrukets villkor. Hänsyn måste även på något sätt tas till andra viktiga värden såsom förutsättningarna för Sveriges landsbygd. Därför ska Livsmedelsverket när de utfärdar näringsrekommendationer som innehåller miljöargument göra detta i samråd med Jordbruksverket. Myndigheterna ska vara eniga om de rekommendationer som publiceras.

6. Kost- och näringsrekommendationer, punkt 3 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 192 och
2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkandena 84 och 85 samt
avslår motionerna
2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 63 och
2024/25:2990 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD) yrkande 11.

Ställningstagande

Livsmedelskonsumtion utgör en del av de konsumtionsbaserade utsläpp som kan minskas genom informerade val. För hushåll och verksamheter ska det vara lätt att göra rätt. Mitt parti anser att regeringen därför bör ge Livsmedelsverket i uppdrag att hos allmänheten förankra de nordiska näringsrekommendationerna (NNR 2023) som beaktar miljö och klimat.

Mitt parti föreslår även att Livsmedelsverket får ett uppdrag att bistå och leda det fortsatta arbetet om minskat saltintag. Ett för högt saltintag är en viktig orsak till den matrelaterade ohälsan. Man kan konstatera att Sverige trots en medvetenhet i branschen om behovet av att sänka saltnivån fortfarande ligger högt.

Därutöver anser vi att regeringen ska sätta upp mål för saltreduktion och ge i uppdrag åt Livsmedelsverket att stödja dagligvaruhandeln att uppnå dessa. En frivillig överenskommelse har tagits fram mellan olika delar av branschen. Ännu är dock inte tydliga mål satta, och vi anser att det är angeläget att Livsmedelsverket får i uppdrag att leda det fortsatta arbetet.

7. Information om och märkning av livsmedel i övrigt, punkt 4 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 9,
2024/25:1384 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 1 och
2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 70 och
avslår motionerna
2024/25:413 av Markus Wiechel (SD),
2024/25:750 av Magnus Manhammar (S),
2024/25:2990 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD) yrkandena 5–10,
2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 79 och

2024/25:3142 av Marie-Louise Hänel Sandström (M).

Ställningstagande

Vi anser att regeringen inom EU bör verka för att få till stånd regler om livsmedelsmärkning som minskar risken för spridning av afrikansk svinpest. Eftersom en spridning får stora konsekvenser är det rimligt att i de länder där sjukdomen finns införa krav på informativ märkning på produkter av gris om vad man ska göra för att inte sprida smittan.

Vi anser också att Sverige inom EU ska verka för att innehåll i alkoholhaltiga drycker ska uppges på innehållsförteckningen. Konsumenter har rätt att veta innehållet i drycker, men för alkoholhaltiga produkter med högre alkoholhalt än 1,2 volymprocent krävs varken redovisning av ingredienser eller näringsdeklaration. Därför ska Sverige verka för att innehållet i alkoholhaltiga drycker redovisas.

Vi vill också framhålla betydelsen av skyddad beteckning för svenska livsmedel och jordbruksprodukter. Varje landsdel har sina egna landskapsrätter och mattraditioner med sin egen historia. Regeringen bör därför ansöka om att fler svenska livsmedel och jordbruksprodukter får skyddad beteckning.

8. Bästföredatum och livsmedels hållbarhet, punkt 5 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1398 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 2 och
avslår motion

2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 34 i denna del.

Ställningstagande

Mängden matsvinn innebär i dag ett enormt resursslöseri. Regeringen bör därför verka för att utöka undantaget för särskilda livsmedel från EU:s förordning om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna när det gäller bästföredatum. Exempelvis är svenska ägg kylda, vilket gör att deras hållbarhet i praktiken är betydligt längre än det sista datum som EU tillåter. Detta medför att butiker varje år tvingas slänga ägg som fortfarande är fullt ätliga.

9. Bästföredatum och livsmedels hållbarhet, punkt 5 (C)

av Anders Karlsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 34 i denna del och avslår motion

2024/25:1398 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Mitt parti vill se att det tas krafttag för att minska matsvinnet, som är ett klimatproblem av enorma proportioner. Det är ofta i vanliga hushåll som matsvinnet uppstår där mats slängs av rädsla för att den blivit för gammal. Men även i producentledet slängs livsmedel, t.ex. när det närmar sig datumgränsen. Bästföremärkningen som finns på nästan alla livsmedel kan upplevas som missvisande. Centerpartiet vill att märkningen ”bäst före” ändras till ”minst hållbar till” i hela EU, för att understryka att livsmedlet ofta håller en tid efter att datumet passerats. De datumgränser som sätts för livsmedel bör också ses över så att de inte sätts orimligt kort i förhållande till livsmedlets hållbarhet.

10. Temperaturkrav och kontaktmaterial, punkt 6 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 2 och avslår motion

2024/25:2990 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD) yrkandena 12 och 13.

Ställningstagande

Livsmedelsproducenter är skyldiga att märka produkterna med datum och förvaringstemperatur. Övergripande temperaturkrav för livsmedel ställs i det

EU-gemensamma regelverket. Branschriktlinjer föreskriver vid vilken temperatur fiskprodukter ska förvaras. Produkter som köttfärs, korv och kyckling kan förvaras vid annan temperatur. Om producenterna valde en lägre temperatur än de föreskrivna maxtemperaturerna skulle detta kunna medföra mindre förstörd mat och därigenom ett reducerat matsvinn. Mycket av matsvinnet uppstår i hemmen. Regeringen bör därför utreda möjligheten och effekterna av att påverka förordningarna om temperaturkrav för livsmedel samt att ställa högre sådana krav på livsmedelsproducenter och dagligvaruhandel om det innebär att bästföredatumet kan förlängas.

11. Kontroll och tillsyn, punkt 7 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S) och Björn Petersson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkandena 25 och 26 samt avslår motionerna

2024/25:1119 av Marlène Lund Kopparklint (M) och

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 13.

Ställningstagande

Den svenska livsmedelskontrollen följer hela livsmedelskedjan från jord till bord och är ett viktigt verktyg för att upptäcka och åtgärda brister i livsmedelshanteringen. Inga konsumenter ska bli lurade eller sjuka av den mat de väljer att äta. För att livsmedelskontrollen ska upplevas som trovärdig av våra svenska livsmedelsproducenter är det viktigt att kontrollen är likvärdig och att kontrollmyndigheternas bedömningar är enhetliga. Det ska inte spela någon roll om du odlar potatis på Öland eller i Skåne, tillverkar ost i Burträsk eller i Falköping eller driver restaurang i Stockholm eller i Charlottenberg. Oavsett ska lagstiftning tillämpas och följas upp på samma sätt. Det finns emellertid stora olikheter mellan de lokala kontrollmyndigheterna i kontrollfrekvens, bedömning av avvikelser och benägenhet att fatta beslut om åtgärder vid bristande efterlevnad. Därför vill Socialdemokraterna se över möjligheterna att öka likvärdigheten i den svenska livsmedelskontrollen i hela landet.

Därutöver måste vi ta hänsyn till att små och stora företag har olika förutsättningar. Småföretagare har i många fall begränsade möjligheter att leva upp till livsmedelslagstiftningens krav. Vi föreslår därför att kontrollmyndigheten ökar sin rådgivning till små företag för att bidra till en ökad uppfyllelse av

livsmedelslagstiftningen. På så sätt kan vi uppmuntra fler att bedriva livsmedelsföretag i Sverige och därmed stärka vår beredskap.

12. Åtgärder för att stävja livsmedelsbedrägerier, punkt 8 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 11 och avslår motionerna

2024/25:1202 av Niels Paarup-Petersen (C),

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 10 och

2024/25:2953 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkandena 18 och 19.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör vidta åtgärder för att öka bevissäkringen mot dem som fuskar med livsmedel. Den ökade omfattningen av livsmedelsfusket och att det nu till stor del utövas av kriminella nätverk och göder dessa gör att det finns ett behov av nya verktyg i arbetet med att stävja livsmedelsbedrägerier.

13. Åtgärder för att stävja livsmedelsbedrägerier, punkt 8 (C)

av Anders Karlsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:2953 av Helena Lindahl m.fl. (C) yrkandena 18 och 19 samt avslår motionerna

2024/25:1202 av Niels Paarup-Petersen (C) och

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkandena 10 och 11.

Ställningstagande

Att få bukt med livsmedelsfusk har länge varit en prioriterad fråga för Centerpartiet, och det var tack vare Centerpartiet som utredningen Stärkt kontroll av fusk i livsmedelskedjan tillsattes. Utredningen har resulterat i flera skarpa förslag som regeringen bör ta vidare. Det är av särskild vikt att det tillsätts en nationell kontrollstyrka med specialistkompetens och tillräckliga resurser för att kunna utföra fuskkontroller på livsmedelskedjans alla områden i hela landet. Det bör även införas en särskild sanktionsavgift mot fusk i livsmedelskedjan som gör det kännbart för de som inte lever upp till regelverken.

14. Provtagning av och gränsvärden för PFAS m.m. i livsmedel, punkt 9 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1314 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 3–5 och

avslår motionerna

2024/25:415 av Markus Wiechel (SD) och

2024/25:873 av Magnus Manhammar (S).

Ställningstagande

PFAS omfattar en grupp av kemikalier som ofta kallas evighetskemikalier eftersom de är mycket svårnedbrytbara och ansamlas i vatten och levande organismer. Forskningen visar ett samband mellan PFAS-nivåer i blodet och försämrat immunförsvar, förhöjda kolesterolvärden och leverskador.

Mitt parti anser att det behövs tydligare rekommendationer för PFAS när det gäller mat som man fångat eller plockat själv, och att det behöver arbetas fram gränsvärden för fler livsmedel än dricksvatten, kött och ägg. Det finns i dag bara EU-gemensamma gränsvärden för fyra olika PFAS-ämnen i fisk, kött och ägg.

Ett stort ansvar ligger också på kommunerna och länsstyrelserna när det gäller kontroll och provtagning av PFAS i vatten, mark och livsmedel. Tydligare riktlinjer för vad, var och när man ska provta behövs och troligen behöver ett uppskalat provtagningsarbete stöd från nationella myndigheter. Det behövs särskilt tydliga rekommendationer för provtagning och förtäring av fisk, kräftor, vilt, svamp, frukt och bär från områden med höga halter av PFAS. Lokala myndigheter behöver också bättre stöd för att kunna utfärda tydliga riktlinjer för förtäring av PFAS-kontaminerade livsmedel.

15. Krisberedskap och stärkt självförsörjning av livsmedel, punkt 10 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S) och Björn Petersson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 27 och avslår motionerna

2024/25:202 av Gudrun Brunegård (KD) yrkande 4,

2024/25:1001 av Rickard Nordin (C) yrkande 1,

2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 9,

2024/25:2695 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2024/25:2763 av Sten Bergheden (M) och

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 29.

Ställningstagande

Det oroliga geopolitiska klimatet har skärpt behovet av en solid och pålitlig livsmedels- och dricksvattenberedskap inom våra landsgränser. Vi socialdemokrater prioriterar att Sverige ska ha den kapacitet och beredskap som krävs för att möta eventuella kriser på detta område. Men Sveriges försörjningsförmåga är i dag otillräcklig, inte minst i norra Sverige. Endast hälften av den mat vi äter i dag är producerad på hemmaplan. Det behöver vi ändra på.

Vi vill att regeringen ser till att utreda vilka möjligheter som finns att stärka försörjningsförmågan i hela landet. Vi ser positivt på möjligheterna att öka Sveriges beredskap genom exempelvis beredskapslager, inte bara för livsmedel utan även för insatsvaror, vattenreningsutrustning och andra essentiella resurser. I händelse av kris eller krig är det avgörande att vi har en säker tillförsel av nödvändiga tillgångar. Sverige behöver även investera i modernisering och expansion av vår dricksvatteninfrastruktur för att möta framtida utmaningar och befolkningsökning. Genom samarbete med branschorganisationer, myndigheter och forskningsinstitut vill vi också förbättra kunskapen om livsmedelssäkerhet och dricksvattenberedskap hos både producenter och konsumenter.

16. Krisberedskap och stärkt självförsörjning av livsmedel, punkt 10 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 29 och
avslår motionerna

2024/25:202 av Gudrun Brunegård (KD) yrkande 4,

2024/25:1001 av Rickard Nordin (C) yrkande 1,

2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 9,

2024/25:2695 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2024/25:2763 av Sten Bergheden (M) och

2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 27.

Ställningstagande

För att öka försörjningsförmågan och kunna klara en situation med stängda gränser är det avgörande att svenskt jordbruk kan drivas utan import av drivmedel och insatsvaror. Regeringen måste vidta åtgärder för att säkra en betydligt större grad av självförsörjning av livsmedel inom landet och skydda ekosystemen så att jordbruk, skogsbruk och fiske kan bidra till försörjningen.

17. Siffersatta mål för självförsörjning av livsmedel, punkt 11 (V, C, MP)

av Emma Nohrén (MP), Kajsa Fredholm (V) och Anders Karlsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:554 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 11,

2024/25:1927 av Kajsa Fredholm m.fl. (V) yrkande 1,

2024/25:2955 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 38 och

2024/25:3071 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 12 och

avslår motion

2024/25:20 av Dan Hovskär (KD).

Ställningstagande

Sverige har goda förutsättningar att utveckla ett hållbart jordbruk som i framtiden både bidrar till den globala livsmedelsförsörjningen och stärker vår nationella självförsörjning av livsmedel. Vi anser att Sverige bör anta en nationell målsättning om en självförsörjningsgrad i fråga om livsmedel i nivå med Finlands på ca 80 procent. Det finns en stor potential att öka självförsörjningsgraden av den mat som konsumeras och som vi har goda förutsättningar att producera i Sverige. Vi har dessutom relativt sett gott om betesmark och vatten. Sverige bör ta till vara den potentialen för att stärka den svenska försörjningsförmågan och motståndskraften i hela kedjan.

18. Tillgången till säkert dricksvatten, punkt 12 (C)

av Anders Karlsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 53 och
avslår motion

2024/25:2627 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 22.

Ställningstagande

Vattenbristen och minskande tillgång på vatten är helt uppenbart en stor utmaning i Europa framöver. Med minskande nederbörd och ökande temperaturer blir både jordens fuktighet, vattenståndet i sjöar och vattendrag och i förlängningen grundvattennivåerna påverkade. Centerpartiet vill att regeringen utövar påverkan så att man inom EU höjer ambitionerna för rent vatten med målet att dricksvatten inom hela EU ska vara rent och säkert.

19. Tillgången till säkert dricksvatten, punkt 12 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:2627 av Elin Söderberg m.fl. (MP) yrkande 22 och

avslår motion

2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 53.

Ställningstagande

Skyddet av dricksvattenresurserna måste stärkas, och som en del av detta arbete behöver det akuta behovet av dricksvatten säkerställas till alla vid långvarig värme, både vid risker för vattenbrist i delar av landet och för dem som rör sig hemifrån eller lever utan fast adress. Miljöpartiet föreslår därför att regeringen vidtar åtgärder för att säkerställa att dricksvatten finns tillgängligt på offentliga och kommersiella platser.

20. Livsmedelspriser, konkurrens och otillbörliga handelsmetoder, punkt 13 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S) och Björn Petersson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkandena 15, 16, 18 och 21 samt

avslår motion

2024/25:1927 av Kajsa Fredholm m.fl. (V) yrkande 11.

Ställningstagande

Svenska folket fortsätter att brottas med dyra matpriser. Varannan ensamstående förälder med lägre inkomst har inte råd att sätta näringsrik mat på bordet. Samtidigt är det tydligt att de höga priserna är en följd av dålig konkurrens och marknadsmisslyckanden. Det är viktigt att agera nu.

Vi kräver att regeringen tillsätter en priskommission för sänkta matpriser. I den ska aktörer för hela livsmedelskedjan ingå – från producenter och grossister till butiksjättar, konsumentorganisationer och berörda myndigheter. Syftet med en matpriskommission är att ta kontroll över prisutvecklingen och se till att det inte sker oskäliga höjningar av matpriserna.

Regeringen behöver även se till att ställa krav på ökad transparens om livsmedelsföretagens kostnader och vinster. Om myndigheter och politiker kan spåra var oskäliga prishöjningar uppstår kommer aktörerna att behöva konkurrera hårdare i framtiden. Det skulle gynna både svenska hushåll som får betala mindre i butik och lantbrukare som får ett starkare förhandlingsläge. Sverige har idag endast ett fåtal grossister.

Vi vill öka konkurrensen i grossistled genom att t.ex. skärpa kraven på butikskedjor att sälja varor till sina konkurrenter eller begränsa inlåsningsavtal. De tre matjättarna äger varsin grossist som de köper majoriteten av sina varor från och det finns bara en fullsortimentsgrossist som säljer till fristående butiker. Det innebär att lite eller ingen försäljning sker mellan koncernerna. Den låga konkurrensen leder till höjda priser och försvårar för nya grossisthandlare att etablera sig på marknaden.

Vi socialdemokrater föreslår även att regeringen tydliggör förbudet mot otillbörlig användning av marknads-makt. Inom ramen för detta vill vi se över Sveriges genomförande av EU:s direktiv om regler för otillbörliga handelsmetoder som enligt vår bedömning ger ökad makt till globala leverantörer på den svenska marknaden. Regeringen har visat en passivitet i frågan, och detta behöver förändras.

21. Livsmedelspriser, konkurrens och otillbörliga handelsmetoder, punkt 13 (V)

av Kajsa Fredholm (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1927 av Kajsa Fredholm m.fl. (V) yrkande 11 och avslår motion

2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkandena 15, 16, 18 och 21.

Ställningstagande

Matjättarnas missbruk av sin marknadsdominerande ställning måste stoppas. Det pressar livsmedelsproducenternas marginaler och skadar Sverige som är i behov av ett stort och varierat utbud av livsmedelsproduktion. Ett litet antal stora företag dominerar grossistleden och därför hamnar de mindre livsmedelsproducenterna i beroendeställning till de enskilda jätteföretagen. Dessa grossister har tyvärr inte varit sena att utnyttja detta vilket lett till ett omfattande maktmissbruk. Nu måste livsmedelsproducenterna skyddas.

Lagen om otillbörliga handelsmetoder innehåller förbud för köpare av jordbruks- och livsmedelsprodukter att använda vissa utpekade handelsmetoder, såsom svartlistning, mot sina leverantörer. Syftet med lagen är att skydda just lantbrukare och matproducenter. Men lagen är bara en minimilag och Sverige behöver nu ta sig rätten att skärpa lagstiftningen för att den ska få verklig verkan. Därutöver behövs en större konkurrens mellan fristående grossister så

att livsmedelsproducenter inte blir så beroende av enskilda stora aktörer. Vi behöver en ny lagstiftning där man ser över ägarkoncentrationen och strukturen på avtalen i grossistledet, för att garantera en starkare ställning för livsmedelsproducenterna i matkedjan.

Regeringen bör se till att en utredning tillsätts i syfte att ändra lagstiftningen för att minska ägarkoncentrationen och förbättra strukturen på avtalen i grossistledet för att stärka producenternas ställning i livsmedelskedjan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

22. Innovation och mathantverk, punkt 14 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 24 och
avslår motionerna

2024/25:2421 av Saila Quicklund (M) och
2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 52.

Ställningstagande

Insekter som livsmedel och som foder kan vara en viktig del av den framtida livsmedelsproduktionen, som är resurssnål och cirkulär. Nya livsmedel godkänns på EU-nivå genom förordningen om nya livsmedel. Skälet till det är att den inre marknaden i EU bara ska omfatta sådant som alla medlemsstater har accepterat. Utvecklingen av nya livsmedel har emellertid gått olika snabbt i olika länder inom EU, eftersom förfarandet att kommersiellt använda insekter som livsmedel endast har godkänts i vissa EU-medlemsstater.

Detta visar samtidigt vägen för en ny modell som främjar teknikutveckling. Denna modell ska tillåta godkännanden på nationell nivå, med en fortsatt hög nivå av försiktighet, samtidigt som den inre EU-marknaden påverkas så lite som möjligt. EU-lagstiftningen om nya livsmedel, såväl som livsmedel framställda med modern växtförädlingsteknik, bör inte som i dag endast leda till godkännanden på EU-nivå direkt. I stället ska godkännandeprocessen kunna tillåta nationella godkännanden, t.ex. direkt efter Efsas bedömning, så länge den aktuella medlemsstaten kan visa att livsmedlet inte släpps ut på marknaden i andra EU-länder. På så sätt kan en medlemsstat gå före och utveckla nya livsmedel. Dessa livsmedel kan därefter fullfölja processen i EU-systemet och godkännas för hela EU på vanligt sätt.

23. Innovation och mathantverk, punkt 14 (C)

av Anders Karlsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 52 och avslår motionerna

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 24 och

2024/25:2421 av Saila Quicklund (M).

Ställningstagande

Livsmedelssystemet är under ständig utveckling och på många håll pågår ett arbete med att ta fram det som benämns framtidens mat. Oavsett om det är svampar som bryggs av brödrester, ostron som renar Västerhavet eller burgare av ärtprotein är EU:s lagstiftning en nyckel. Centerpartiet vill att EU ska vara snabbfotat och framåtlutat för att godkänna och utvärdera nya tekniker och livsmedel.

24. Gårdsförsäljning och försäljning direkt till konsument, punkt 15 (S)

av Anna-Caren Säterberg (S), Joakim Järrebring (S), Malin Larsson (S), Jytte Guteland (S) och Björn Petersson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 24.2 och avslår motionerna

2024/25:499 av Martina Johansson (C) yrkande 4,

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 21,

2024/25:1396 av Mattias Eriksson Falk m.fl. (SD) yrkande 29,

2024/25:1814 av Peter Ollén m.fl. (M) yrkande 2,

2024/25:2978 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 5 och

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 55.

Ställningstagande

Allt fler svenskar efterfrågar lokalproducerad mat. Det småskaliga jordbruket med direktförsäljning till kund är en viktig del i detta. Dessutom bidrar det till en levande landsbygd. I dag säljs ofta grönsaker och ägg genom gårdsbutiker, men det är desto mer komplicerat att slakta och sälja kött. För att kunna sälja kött från ett djur som avlivats på gården säger regelverket att djuret måste besiktigas av veterinär både före och efter slakt. Samtidigt vill många lantbrukare sälja kött från den egna gården och många konsumenter vill köpa kött som producerats lokalt. Vi tycker att det är viktigt att möta detta behov för att gynna den biologiska mångfalden och öka försörjningsförmågan.

Därför vill vi att regeringen ser över möjligheterna att underlätta regelverket för försäljning av kött från den egna gården direkt till konsument, utan att riskera vare sig djurvälståndet eller kvaliteten på livsmedel.

25. Gårdsförsäljning och försäljning direkt till konsument, punkt 15 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1396 av Mattias Eriksson Falk m.fl. (SD) yrkande 29 och avslår motionerna

2024/25:499 av Martina Johansson (C) yrkande 4,

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 21,

2024/25:1814 av Peter Ollén m.fl. (M) yrkande 2,

2024/25:2978 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 5,

2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 24.2 och

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 55.

Ställningstagande

Vi föreslår att regeringen verkar för att kommunerna köper in och serverar viltkött i skolor, på äldreboenden och i andra kommunala verksamheter. Tillgängligheten till viltkött behöver öka så att fler kan få möjlighet att äta viltkött. Viltet har stor potential att nå fler konsumenter om man lyckas förändra attityderna till jakt och viltkött.

26. Gårdsförsäljning och försäljning direkt till konsument, punkt 15 (C)

av Anders Karlsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C) yrkande 55 och avslår motionerna

2024/25:499 av Martina Johansson (C) yrkande 4,

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 21,

2024/25:1396 av Mattias Eriksson Falk m.fl. (SD) yrkande 29,

2024/25:1814 av Peter Ollén m.fl. (M) yrkande 2,

2024/25:2978 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 5 och

2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S) yrkande 24.2.

Ställningstagande

Mitt parti vill framhålla behovet av att regeringen vidtar åtgärder för att utveckla ett regelverk som möjliggör gårdsförsäljning av kött direkt på gård under höjd beredskap. Längre kriser skapar problem för jordbruket att verka nationellt och kan få stora samhällskonsekvenser. Ibland är det också lagstiftningen som riskerar att skapa sårbarheter i händelse av höjd beredskap och störda import-, handels- eller produktionsflöden. Ett exempel är lagstiftningen om slakt och vidareförsäljning. I dag är det tillåtet att slakta djur på gård för konsumtion endast inom det egna hushållet. Regelverket för hur kött får säljas till konsument tillåter inte att djuret slaktas direkt på gården, utan det behöver göras på en godkänd anläggning. Det betyder att också kött som i dag säljs i gårdsbutiker har slaktats utanför gården och sedan levererats tillbaka för försäljning. Att djur inte kan slaktas på gården och köttet sedan säljas direkt till konsument betyder också att behovet av transporter är stort.

Det går att förvänta sig att efterfrågan på svenskt kött kommer att öka i händelse av störda import- och leveranskedjor. Bland annat regelverket för livsmedelshygien kan göra det svårt att möta den ökade efterfrågan, med tomma hyllor i butikerna som följd. I händelse av höjd beredskap och krig är Centerpartiets bedömning att detta är mycket problematiskt. Regelverken för slakt och livsmedelshygien behöver således bli mer flexibla för att möjliggöra gårdsförsäljning av kött vid behov under höjd beredskap.

27. Konsumtion och certifiering av ekologiska livsmedel, punkt 16 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 19 och
avslår motion

2024/25:889 av Magnus Manhammar (S).

Ställningstagande

Konsumenternas efterfrågan ska styra konsumtionen av ekologiska livsmedel, inte statens planmål. Detta förfarande har planekonomiska drag och stör marknaden; t.ex. kan det leda till ett överutbud av ekologiska livsmedel med prisfall som följd. Måluppfyllelse leder också till en mindre livsmedelsproduktion i Sverige eftersom ekologisk produktion generellt sett har en lägre produktionsnivå. Sverigedemokraterna vill hellre stödja den ekologiska produktionen att utvecklas mot högre produktivitet, ökad miljönytta och ökad effektivitet. Det är sedan konsumenternas efterfrågan som ska styra utbudet. Bindande siffrersatta mål möjliggör inte heller politiska avvägningar mot andra värden. EU-kommissionen föreslår nu, utan att göra en konsekvensanalys, att unionen ska gå från 8 till 25 procent ekologisk odling till 2030.

Vi sverigedemokrater anser att svensk livsmedelsproduktion ska styras av konsumenternas efterfrågan och inte av politiskt bestämda kvantitativa mål för konsumtion och produktion, kopplade till specifika produktionsformer. Sverige bör därtill i den fortsatta hanteringen inom EU av mål för ekologisk produktion och konsumtion verka för att eventuella mål inte blir bindande.

28. Åtgärder från statens sida för att främja livsmedel som producerats i Sverige, punkt 17 (SD)

av Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 17 och

2024/25:1384 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Det är eftersträvänsvärt att välja närproducerade produkter som har lång hållbarhet eftersom det ger mindre påverkan på miljön. Många svenska produkter håller god kvalitet och har hög hållbarhet, och närproducerade produkter orsakar minimal miljöpåverkan genom minskad mängd transporter. Att handla svenskt kött innebär förutom kortare transportväg även bättre villkor för djuren och ökat stöd till svenska företagare. Allt detta är positivt för det svenska näringslivet. Regeringen bör ta fram nationella riktlinjer för fördelarna med att handla svenskt.

Vi anser att regeringen också bör överväga att ge länsstyrelserna i uppdrag att genomföra en kampanj riktad mot offentliga och privata konsumenter för att förmå dem att köpa närproducerade livsmedel. En större inhemsk konsumtion av svenskproducerad mat ger fördelar för miljön, klimatet, djurskyddet och landsbygdens förutsättningar samt stärker livsmedelsberedskapen i Sverige genom en stabil efterfrågan på svensk mat och genom upparbetade processer.

Särskilt yttrande

Krisberedskap och stärkt självförsörjning av livsmedel, punkt 10 (SD)

Martin Kinnunen (SD), Staffan Eklöf (SD), Mattias Eriksson Falk (SD) och Victoria Tiblom (SD) anför:

Sverigedemokraterna anser att den svenska självförsörjningen av livsmedel behöver stärkas. I kommittémotion 2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. yrkande 9 föreslår vi att regeringen ska agera för betydligt ökad svensk självförsörjningsgrad där även betydelsen av en fungerande infrastruktur och en inhemsk produktion av jordbrukets insatsvaror framhålls. Efter det att motionen väckts har regeringen dels gått fram med ökade anslag för arbetet med livsmedelsberedskapen, dels presenterat inriktningen för totalförsvaret för 2025–2030. Det pågår även ett arbete med att ta fram en livsmedelsstrategi 2.0 vilken fokuserar på att skapa förutsättningar för en svensk konkurrenskraftig livsmedelsproduktion som står robust även under svåra samhällsstörningar. Därmed anser vi att frågan är omhändertagen, och vi väljer därför att inte följa upp yrkandet i en reservation.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2024/25

2024/25:20 av Dan Hovskär (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka självförsörjningsgraden i fråga om livsmedel i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:202 av Gudrun Brunegård (KD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att höja ambitionsnivån i EU vad gäller livsmedelsproduktion och självförsörjning och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:413 av Markus Wiechel (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att förhindra vilseledande eller felaktig konsumentinformation om livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:415 av Markus Wiechel (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sänka den tillåtna nivån av nitrit i livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:499 av Martina Johansson (C):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förenklat regelverk för att öka möjligheten att sälja mer viltkött och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:554 av Birger Lahti m.fl. (V):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör anta en nationell målsättning om en självförsörjningsgrad på livsmedel på minst 80 procent och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:750 av Magnus Manhammar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att fler EU-länder studerar förutsättningarna för att införa ett krav inom EU på att redovisa produkters klimatavtryck på förpackningen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:873 av Magnus Manhammar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att studera förutsättningarna för införande av gränsvärden för PFAS i livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:889 av Magnus Manhammar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att studera eventuella fördelar med ett statligt ansvar för ekologisk märkning och certifiering i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1001 av Rickard Nordin (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta fritidsodlingens betydelse för livsmedelsberedskap och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1119 av Marlène Lund Kopparklint (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att utreda möjligheten att belägga personuppgifter med sekretess hos en konsument som anmäler missförhållanden efter inköp av en produkt och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1202 av Niels Paarup-Petersen (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheterna att inrätta ett statligt kontrollorgan med fokus på livsmedelsfusk, liknande de specialenheter med fokus på livsmedelsfusk som finns i bl.a. Danmark, Nederländerna och Storbritannien, och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1269 av Arber Gashi m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten att införa en lagstadgad åldersgräns vid försäljning av energidrycker i dagligvaruhandeln och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1314 av Katarina Luhr m.fl. (MP):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om gränsvärden för PFAS i livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om provtagning av PFAS i livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydliga rekommendationer för provtagning och förtäring av fisk, kräftor, vilt, svamp, frukt och bär från områden med höga halter PFAS och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1373 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör låta utreda om lägre temperaturer för hantering av vissa livsmedel ska krävas och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om obligatorisk ursprungsmärkning av kött och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen inom EU bör verka för att få till stånd regler om livsmedelsmärkning som minskar risken för spridning av afrikansk svinpest och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna för en nationell specialiserad enhet mot livsmedelsbedrägerier och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka bevissäkringen mot dem som fuskar med livsmedel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att öka likvärdigheten i den svenska livsmedelskontrollen, bl.a. genom att ge Livsmedelsverket en mer aktiv roll när det gäller tolkning av EU-regler i samband med kommunernas tillsyn och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att ge länsstyrelserna i uppdrag att genomföra en kampanj riktad mot offentliga och privata konsumenter för att förmå dem att köpa närproducerade livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svensk livsmedelskonsumtion ska styras av konsumenternas efterfrågan och inte av politiskt bestämda kvantitativa mål kopplade till specifika produkter och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för enklare regler för gårdsförsäljning av livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att EU-lagstiftningen för nya livsmedel och för livsmedel framställda med modern växtförädlings teknik ska tillåta medlemsstater att utfärda nationella godkännanden så länge den aktuella medlemsstaten kan visa att livsmedlet inte släpps ut på marknaden i andra EU-länder, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:1384 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom EU ska verka för att innehåll i alkoholhaltiga drycker ska uppges på innehållsförteckningen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ursprungsmärkning av huvudingrediensen i rätter på menyer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nationella riktlinjer bör tas fram om fördelar med att handla svenskt och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1395 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att stärka den svenska självförsörjningsgraden för livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska tillförsäkra att de näringsrekommendationer som innehåller miljöargument som Livsmedelsverket utfärdar har gjorts med helhetssyn och att dessa antas i samråd med Jordbruksverket, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skyddad beteckning för svenska livsmedel och jordbruksprodukter och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1396 av Mattias Eriksson Falk m.fl. (SD):

29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vilt som mat och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1398 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka undantaget för särskilda livsmedel från EU:s förordning om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna avseende bästföredatum och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1814 av Peter Ollén m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska se över möjligheterna att genomföra bestämmelser som förenklar försäljningen av vildsvinskött och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:1927 av Kajsa Fredholm m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör anta en nationell målsättning om en självförsörjningsgrad på livsmedel på minst 80 procent och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillse att en utredning tillsätts i syfte att stärka lagstiftningen för att minska ägarkoncentrationen och stärka strukturen på avtalen i grossistledet för att stärka ställningen för producenterna i livsmedelskedjan och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2421 av Saila Quicklund (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tydligare uppdrag till länsstyrelser och regioner att stötta svenskt mathantverk och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2426 av Saila Quicklund (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur Livsmedelsverket kan ta ett samlande ansvar i det fortsatta arbetet kring att förhindra farliga substanser i kosttillskott och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav på tillverkare och distributörer att anmäla sina produkter till Livsmedelsverket innan de saluförs och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur Livsmedelsverket ska kunna besluta om saluförbud för hälsofarliga kosttillskott och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur Livsmedelsverket mer konsekvent kan utnyttja läkemedelslagens möjligheter att klassificera läkemedelsnära substanser som läkemedel och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2613 av Elin Söderberg m.fl. (MP):

192. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Livsmedelsverket i uppdrag att hos allmänheten förankra de nordiska näringsrekommendationerna, NNR 2023, som beaktar miljö och klimat, och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2627 av Elin Söderberg m.fl. (MP):

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att utreda olika lösningar för att öka tillgången till kranvatten på offentliga och kommersiella platser och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2695 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten för Sverige att öka självförsörjningsgraden på livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2763 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka självförsörjningsgraden av livsmedel i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2953 av Helena Lindahl m.fl. (C):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheterna att inrätta en nationell kontrollstyrka med specialistkompetens och tillräckliga resurser för att kunna utföra fuskkontroller på livsmedelskedjans alla områden i hela landet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas en särskild sanktionsavgift mot fusk i livsmedelskedjan och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2954 av Muharrem Demirok m.fl. (C):

34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i förhandlingar ska verka för att livsmedelsmärkningen ”bäst före” ändras till ”minst hållbar till” samt att se över användningen av bäst före-datum så att de inte missbrukas, för att minska matsvinnet, och att ursprungsmärkning införs i hela EU, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att EU ska ligga i framkant när det kommer till livsmedelsinnovation och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska utöva påverkan så att EU höjer ambitionerna för rent och säkert dricksvatten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2024/25:2955 av Muharrem Demirok m.fl. (C):

38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska antas nationella och uppföljningsbara mål för produktionen och försörjningsförmågan av livsmedel i Sverige där en målsättning ska vara att vi producerar åtminstone 80 procent av den mat som konsumeras och som vi har goda förutsättningar att producera i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2978 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten för jägare som genomgått en särskild utbildning att sälja vildsvinskött från ett obegränsat antal djur och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:2990 av Markus Wiechel och Victoria Tiblom (båda SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över religiösa och etiska särkrav och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över införandet av obligatorisk ursprungsmärkning av animaliska produkter inom restaurangbranschen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en obligatorisk ursprungsmärkning av animaliska produkter i färdigrätter och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn för minskad användning av palmolja och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en tydlig märkning av produkter som innehåller höga halter av palmolja, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över skärpta regler för palmolja i barnmat och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten till mer information till konsumenter om problemen med palmolja och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta lagstiftning om märkning av salthalt i livsmedel där halten är hög och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda lagstiftning om märkning av tillsatt socker i livsmedel och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av rekommendationer om dagligt näringsintag och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att öka medvetenheten kring riskerna med plast relaterat till förvaring och upphettning av mat och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn för en tydligare märkning av plastprodukter som inte bör användas i mikrovågsugn och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3038 av Daniel Helldén m.fl. (MP):

29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkra en betydligt större grad av självförsörjning av livsmedel inom landet och skydda ekosystemen så att jordbruk, skogsbruk och fiske kan bidra till försörjningen och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3055 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP):

79. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsatt socker i produkter behöver synliggöras och tillkännager detta för regeringen.
80. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur drivkrafter kan utvecklas för restauranger att erbjuda mat med "one health" som utgångspunkt och tillkännager detta för regeringen.
84. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Livsmedelsverket bör få ett uppdrag att bistå och leda det fortsatta arbetet om minskat saltintag och tillkännager detta för regeringen.
85. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sätta upp mål för saltreduktion och uppdra åt Livsmedelsverket att stödja dagligvaruhandeln att uppnå dessa och tillkännager detta för regeringen.
86. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur en märkning av saltnivå i restaurangmat kan införas och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3071 av Emma Nohrén m.fl. (MP):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en ursprungsmärkning av kött- och animalieprodukter på restaurang och i storkök och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sätta ett nationellt mål för självförsörjningsgrad på 80 procent och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3108 av Anna-Caren Säterberg m.fl. (S):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att inrätta en matpriskommission i syfte att hålla nere matpriser för konsumenterna och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ställa krav på ökad transparens om livsmedelsföretagens kostnader och vinster och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka konkurrensen i livsmedelskedjans grossistled och tillkännager detta för regeringen.

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra förbud mot otillbörlig användning av marknadsakt och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa obligatorisk ursprungsmärkning av kött på restauranger och tillkännager detta för regeringen.
- 24.2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om möjligheten att utreda och underlätta regelverket för primärproducenter vad gäller hemsakt och försäljning av kött från den egna gården direkt till konsument och tillkännager detta för regeringen.

Förslaget behandlas i den del som avser

25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna att öka likvärdigheten i den svenska livsmedelskontrollen i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka kontrollmyndighetens rådgivning till små företag vad gäller livsmedelslagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att öka försörjningsförmågan i hela Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3142 av Marie-Louise Hänel Sandström (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att förtydliga innehållsdeklarationen på livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2024/25:3160 av Mikael Larsson m.fl. (C):

55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av regelverk som möjliggör gårdsförsäljning av kött direkt på gård under höjd beredskap och tillkännager detta för regeringen.